

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ye-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Ba-midbar

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

רבדמב רפס ןמ ןוניחה רפס

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9964

ספר במדבר סיני

סדר ראשון במדבר סיני אין בו מצוה לחשבוננו

נשא את ראש

יש בה ו"ח מצותו מצות עשה וי"א מצות לא תעשה

שם לשלם הטמאים מן המחנה שכינה שם צואת בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זבוב טמא לנפש וידוע היה להם כבודם עד היכן גבול מחנה שכינה וכמו כן לדורות תקרא מחנה שכינה והיא בכלל מצוה זו בית המקדש וכל העזרה שהיא לפניה ואחוריה בספר וישלחו מן המחנה אזהרה לטמאים שלא יכנסו למקדש ואחוריה בספרים אחר שגמור וביהיה בך איש אשר לא וכפלה מצוה זו במקום אחר שגמור וביהיה בך איש אשר לא יהיה טהור במקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה ופירש ומן המחנה שכינה וכמו כן כפלה במקום זה כעצמו שחזר ואמר פעם שנית אל מחוץ למחנה תשרחום וכבר כתבתי כי בהכפל האחרות בנאות הוראה קצת כחומר המצוה שה"ש חפץ בטובת ברוותו והזכירם וחזרו והזכירם עליה בדרך בני אדם וזהירו את זה הרבה פעמים בכל דבר הדרך להם לדרך רכושם חתם שחזינו גופי תורה נאמרו ברמז הכל בטיבם נכון בשרשי המצוה לפי שענין הטומאה ידוע לחכמים שיחלים כח הכפס השכלית ויערכב אותה ויפירד טיבה וכיון השכל עליו השלם ותפי נפרדת עד אשר תטהרו וכמו שכתוב בענין הטומאה ולא תטמאו בהם ונטמאתם הם ודרשו ו"ל ונטמאתם הם כלומר שמעניות השכל שנטמאתם הטומאה על כן במקום הקדוש והטהור אשר רוח אלהים שם אין ראוי להיות בו חיים המולכלך בטומאה וכענין זה יש לדמותו על דרך משל לפלטרין של מלך שמתחילין ממנו כל איש צרוע ונמאס בנזו או אפילו במלכותו וכענין מה שכתוב כי אין לבוא אל שער החלבלבו שק בודני המצוה מה שאמרו ו"ל שהמצוה שהיא חומר בטומאתו שנטמא בהל חמור ג' כ' בשלוחו והוא תשתלח חוץ לג' מחנות דהיינו חוץ לירושלים וזכרם וזכות וידידות ויולדות שאין טומאתם אמורה כל כך שלוחם חוץ לשתי מחנות שהן מחנות כהנים ולוים וזהו חוץ להר הבית ועליו עת שאין טומאתו אמורה כל כך מינו משתלח חוץ למחנה אחת ולפיכך מותר להכנס להר הבית ומה היא החומרה בזמן יותר מעתה את שהם מטמא נעשכ ומושב אפילו מתחת הארץ מה שאין המת מטמא כן ועמא מת וכו' ענין ידיות וכל הגוים דרך כלל היו משלחין אותן מן החיל אבל טבול יום נכנס לשם יעזרת ישראל ויעזרת כמים משלחין עונת טבול יום אבל לא מחוסר כפורים ומעזרת ישראל ולפניהם אפילו מחוסר כפורים אינו נכנס שם ויתר פירוש נזכרים שם בפרק אבות הטומאות שהוא שרק ראשון נזכר טהרות (ה' ביאת מקדש פ"ג) ונהגת מצוה זו בזכרים ונקבות בכל מקום ובכל זמן שחילוי בוען הוא שהמקדש שמים בעזמותינו אשר להכנס שוטף ועובר על זה וכנס במקום שאינו ראוי בעודו טמא בלדין שפיר שנו בטל עשה מלכד שער על לאו כמו שפרש בסדר זה בע"ה :

שם שנוגע כל טמא נהכנס בכל המקדש שדמיונו לדורות כל העזרה וישער ניקור ולפניהם שהוא תמלת עזרת ישראל

שנאמר ולא יטמאו את מחניהם כלומר מחנה שכינה והראיה מהיות זה וכלל הלואין מה שאמרו ו"ל בגמרת מכות הכא אל המקדש טמא חייב כרת עונש וכו' אזהרה - כתיב עונש את משכן ה' טמא וכרתה - אזהרה ולא יטמאו את מחניהם - ואמרו במכילתא ג' כן לאו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כעשה נזכין בלא תעשה דכתיב ולא יטמאו את מחניהם וכפלה המצוה במלה אחרת דכתיב ואל המקדש לא תבא ואמרו בספרא לטי שאלמר והזרתם את בני ישראל מטמאתם שנוגע חייבין מתוכו כין מאחריו כלומר שנוי שרק במקדש מאחריו והוא עמא שיהא חייב כרת ת"ל כיוצאת חל המקדש לא תבא כלומר שאין לשון ביאה אלא בכנס לפנים - וסם כתבאר שדין יולדת ודין שאר טמאים שוים כזה בשרשי המצוה בענין הרחקת הטומאה ממקום הקדש כתבתי למעלה בסדר זה מצוה ראשונה מה שידעתי - וגם מדיני המצוה כתבתי קצת - ועוד אודיעך כלל בענין זה שכל הענין ביאת מים מן התורה והיא הטומאה שהגור של תורה מולח עליה חייב כרת על ביאת מקדש אם נכנס לשם קודם טפילה והערכ שמש אבל הטמא בטומאת מת שאין המור מולח עליה פ"פ שהוא טמא טומאת שבעה הרי זה פטור על ביאת מקדש וכן הנוגע בכלים שנגעו באדם שנגעו במת או שנגעו באדם שנגעו בכלים הנוגעים במת פ"פ שהוא טמא ראשון לענין הטומאה ולטמא בשר הקדשים הרי זה פטור על ביאת מקדש - וזכרים אלו הלכה למשה מסיני ואע"פ שהוא פטור מוכין אותו מכת מדרות והטומאות שהמור מולח עליהם או שאינו מולח עליהם כמסקת מור יתבאר הכל והזורק כלים טמאים למקדש אפילו היה כלים טמאים שנגעו במת פטורין מן הכרת אבל ייב מלקות שנאמר ואם לא יכנס ונשרו לא ירחק - ולמדנו מפי השמועה שעל רחיצת גופו עונש כרת ועל כבוד בגדים לוקה ארבעים ויתר פירושיתבארו בפרק ראשון משכונות ובהוריות וככריתות ובמקומות מובאים (ה' ביאת מקדש פ"ג) - ונהגת מצוה זו בזכרים ונקבות ואפילו בזמן הזה יתחייב כרת הכנס לשם והוא טמא בלדין שכתבנו שקדושת המקום עליו אפילו היום שהוא שמים וכמו שדרשו ו"ל מדרשית את מקדש יכם כמו שכתוב למעלה באחריו מות מצוה קפ"ד :

שם שנטווינו להתודות לפני הש"י על כל החטאים שחטאנו בעת שנתכנס עליהם וזהו ענין הידוי שיאמר אדם בעת התשובה אלה חטאתי ועשיתי כן וכך כלומר שיזכיר החטא שעשה בפירוש בפיו ויבקש כפרה עליו ויארץ בדרך כפי מוס עיניהם צחות לשונו ואמרו ו"ל שאפילו החטאים שמיבה התורה קרבן עליהם צריך האדם אל הידוי עם הקרבן ועל זה נאמר דבר אל בני ישראל איש או אשה אשר יעשו מכל חטאת האדם למעול מעל ביי ואשמה הנפש היא והתודו את חטאתם אשר עשו - ואמרו במכילתא לפי שא' והתודה אשר חטא יפודה על חטא שחטא עליה על חטאת כשהיא קיימת לא משנשחטה כלומר בעוד שפהמת הקרבן חיה ולא משנשחטה ועוד אמרו שם לטעמו חייב היודו למטמא מקדש וקדשו מינין אתה מרבה שאר כל המצוות (כלומר שהמקרא הזה בא בפ' ויקרא במטמא מקדש וקדשו) מינין אתה מרבה שאר כל המצוות דכתיב דבר אל בני ישראל וגו' והתודו כלומר שגדרוש הכתוב כאילו לא נכתב על דבר יחוד - ומינין שיש כוונתה הוא חף מיתות ובריתות שנאמר גבי יודיו אהרן באחריו מות לכל חטאתם ודרשו ו"ל לרבות מצות לא תעשה וכייעשו דכתיב כאן לרבות מצות עשה כלומר אם בטל מצוה עשה שהיה יכול לעשות שחייב להתודות עליה - ועוד

ספר החינוך מן ספר במדבר פרשת נשא

ועוד דרשו גם בנכילתא וכל חטאת האדם מזה שבינו לכן חזירו על הנכונות ועל הגזילות ועל לשון הרע וזה הוידו לרין באמת שישיב החנום אשר בכפיו שאם לא כן מוטב שלא יתודה על זה - למעול מעל לרבות כל חייבי מיתות שיתודו יכול אף הכהרין ע"פ זומזין כלומר אע"פ שהוא יודע שלא חטא אלא שהועד עליו עדות פקר שיהא חייב להתודות על זה ת"ל ואשמה הכפש לא אמרתי אלא כשיהיה שם אשמה אבל לא כשידע שאין לו חטא אלא שהועד שקר עליו - הנה התבאר שכל העונות הגדולים והקטנים ואפילו מזות עשה חייב האדם עליהם הוידו ולפי שאם המלוהו של וידוי שמוא יעלה במחשבה שאין במרשת ויקרא דכתיב שם וסביא את אשמו שמוא יעלה במחשבה שאין הוידו לבדו מזה בכפי ענינה אלא מהדברים הנגזרים אחר הקרבן על כן היו לריבים לבאר בנכילתא שאינו כן אלא מזה בכפי ענינה היא וכן אמרו גם יכול כוונת שם מציאין מתודים ומציאין אף כוונת שאינן מציאין שנאמר בני ישראל והתודו כלומר שהקבלה היתה באה לדרוש כן ועדיין הייתי אומר שאין הוידו אלא בארץ כלומר אף על פי שנתודין בלא קרבן מ"מ שלא יהי' חייב הוודו אלא בארץ כי שם עיקר הכפרה ושם הקרבנות ועיקר הכל כה מציאין כנגליות דכתיב והתודו את עונם ואת עון אבותם כלומר עון אבותם שחטאו וגורשו מן הארץ וכן אמר דניאל בחזונו לארץ לך יי' הכדקה ולנו כושת הפנים כיום הזה - הנה התבאר שהוודו מזה בכפי ענינה וכוונת כ"מ ואמרו ג"כ בספרי והתודה זה וידוי דברים - בשרשי המלוה לפי שהודאת העון כשהתגלה אחשבת החוטא ודעתו שהוא מואמין באמת כי גלוי וידוי לפני האל ב"ה כל מעשהו ולא יעשה עוד רואה כאינה רואה גם מתוך הזכרת החטא כפרתו ובהתנחמו עליו ויהר ומנו יותר פעם אחרת לכל יהיה מוכסל ככשל בו אחר שיאמר בפיו כזו וכו' ונשיה ומסכלתי במעשי יהיה נגדר שלא ישוב לעשות כן ומתוך כך יראה לפני בוראו והאל הטוב החפץ בטובת בריותיו הדריכם בדרך זו וזכובה - בודיני המנוה מה שאמרו ז"ל שהתשובה היא שישוב החוטא חטאו ויסירנו מלבו ומתחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד כדכתיב ישוב רשע דרכו ואיש און ומשבותיו - ואחר כך יתודה עליו כלומר שיאמר דברי התשובה בפיו שנאמר ויעשו להם אלהי זהב וגם כן לרין הזכיר בפירושו שלא ישוב לעשות החטא עוד שנאמר ולא כאמר עוד אלהינו למעשה ידיו אשר כך ירוחם יתום ואמרו ז"ל שעיר המשתלח היה מכפר כשעשה תשובה על כל עבירות שכתורה הקלות והחמורות בין שעבר עליהם בזדון או בשגגה בין שהודע לו או לא הודע לו אבל אם לא עשה תשובה אין שעיר המשתלח מוכפר אלא על הקלות - ומה הן הקלות ומה הן החמורות עבירות שחייבין עליהם מיתת כ"ד או כרת וכן שבועת שוה ושקר אע"פ שאין בהם כרת מן החמורות הן ושאר מלכות עשה ולא תעשה שאין בהם כרת כקראות קלות כנגד האחרות - ועכשיו בעונותינו שאין לנו מוקדש ולא מזבח כפרה אין לנו לא תשובה והתשובה מוכפרת על כל העבירות ואפילו היה רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה שלימה באחרונה אין מוציאו לו שום רשעו שנאמר ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו וגומר - בזה דברים אחרים שהתשובה לבדה נוספת בעבירות שבין אדם למקום כגון האוכל דבר איסור או בועל בעילה אסורה וכן בנכילתא חמת ממונות עשה וכיוצא בזה אבל עבירות שבין אדם לחבירו כגון החובל בחבירו או בגוול ממונו או בכל דבר אחר שהיוקשאל כדון בין כוונתה בין כדיבור אין כוחל לו לעולם בתשובה בלבד עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו ועוד שירצהו ואם לא רצה חבירו להתרצות כבר אמרו ז"ל מה תקנתו - ומענין המלוה כוונת

מה שאמרו בתוספתא שעשרים וארבעה דברים הם המעכבין את התשובה ושם זמנאותם חכמים ויתר פרטי המלוה יתבאר בפרק אחרון מניימה (ה' תשובה פ"א) : ונראה מזה כל מקום וכל זמן זכורים ונקבות ועובר על זה ולא התודה על חטאיו ביום הכפורים שאז יום קבוע מועלם לסליחה ולכפרה בטל עשה זה ואין לו לאדם אס ימות בלא וידוי וכשא עמו - ועיקר הוידוי שקבלנו מרבותינו ונראה כל ישראל לאומרו בימי התשובה הוא אבל אכיל מחטאנו אשמו וכו' ואמרו ז"ל בשבת פרק כמה מדליקין מי שחלה ונעה למות אומרים לו התודה שכן דרך כל המומתין מתודין וכן בנשמת שפחות תניא כמה למות אומרים לו התודה עד שלא תמות הרבה שהתודו ולא מתו והרבה שלא התודו ומתו והרבה שחלכו בטון ומתודין שבוכות שחתה מתודה אשכ חי אס יכול להתודות בפיו יתודה ואם לאו יתודה בלבו וכתב הרמב"ן ז"ל שכן קבל מחסידים ואנשי מעשה שסדר וידוי של שכיב מרע כך הוא - מודה אני לפניך אלהי וחלתי אבותי שרפואתי בידך ומיתתי בידך יהי רצון מלפניך שתרפאני רפואה שלימה ואם אמות תהא מיתתי כפרה על כל חטאיי ועונותי ופשעים שחטאתי ושעיתי ושפשתתי לפניך ותן חלקי כגון עדן וכוני לעולם הבא לנפון לנדיקים - ותזכור הסדר הזה לומר חטאיי תחילה ואחר כך עונות ואחר כך פשעים כמו שזכרנו חטאתי עויתי פשעתי לפי שכבר חלקו בזה בגמרא רבי מאיר וחכמים ורבי מאיר סבר דאיכא הוא דאמרינן כמו שאמר משה כושא עון ופשע וחטאה והלכה כחכמים דכשרי שחטאיים ומזכיר תחילה וטעם הענין מפורש בגמרא :

ששה להביא האשה הסוטה אל הכהן שיעשה לה כוונת הכתוב עליה כפרה וענין הסוטה מפורש הוא בכתוב שהיא האשה שקבלה לה בעלה וכבר פירשו ז"ל מאיזה לשון סוטה כלומר סטת מבעלה כי רוב הקנאות יכולו בסבת פריזות האשה ולכן תקרא סוטה מבעלה וכיון שקינא בה והכתוב המורה על מלוה זו הוא איש איש כי תשטח אשתו וגו' והביא האיש את אשתו אל הכהן : שורש מזהו ז"ל נגלה לכל רוחי השמש שהיא סבת גדול בחומה להיות לנו תחבולה להוציא מתוך לבבנו החסד כנפשותינו ולדעת באמת אס זנתה האשה תחת בעלה או לא זנתה מה שלא היה אפשר לכל גוי ומומלכה להיות ביניהם כן ועליהן באמר אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פבלתי און כי נוי היה מוגלה על כנותיהם כי תזנינה ועל כלותיהם כי תאכפנו ועמונו נתקדש בכל דבר שנקדשה ונתן לנו האל מופת לדעת ענין זה הכעלס מואר העמים ומתוך כך תתרבה בין איש לאשתו אהבה ושלוש ורעינו יהיה קדוש ומה אחריו עוד בפרטי עניינים אלה והכל נגלה בלב כל ונובין ולכן להיות טעם הענין גם באומותנו וכבוד גדול להם - פסק מושעה שנתקלקלו בעבירות כונו שאמרו ז"ל משרכבו הנזאפים פסקו מיוסטה שניאמר לא חפקוד על כנותיהם כי תזנינה - ופירוש הכתוב לומר שלא יעשה להם הנס הגדול הזה להיות המים בודקין את האשה אס זנתה : בודיני המלוה מה שאמרו ז"ל שענין הקניוה הוא כגון שאמר לאשתי כפני עדים אל תסתרי עס פלוגי ואפילו היה אביה או אחיה או עב"ס או עבד או שחקי והוא איש שאינו מוליד ונשתרה עס אחד מהם בפני עדים אס שהתה עמו כדו שומאה שהיא כדי לללות בינה ולגמעה הרי זו אסורה על בעלה עד שתשתה מוי המרים ותבאר בלא חזר לה אל מדברי סוטה תאסר עליו לעולם ותאח בלא כתובה אבל חזר לה אל מדברי עס איש פלוגי אין זה קניוה ולא תאסר עליו בקניוה זה אע"פ שנסתרה עמו - קניא לה בפני שנים וראה אותה הוא בלא עדים שנסתרה עס

איתו

ואהבהם הגדולים וכלל העמימים שגטונו בהם לתקן מחשבת העושים
במלאכה ולתת להם כי המקולל במעשיו כל דבריו יבואו בחריפה וכשת
וכדי כיוון וקלף ולטובים ייטיב הש"י ושמה ושטון ויקר ישיגם - מזה או
עם דרכי ונבחרת בכתוב אין להאריך בה (ה'סוטה פ"ג):

וגוהגת כיוון הבית וכמו שכתבנו למעלה בסדר זה במונות סוטה שאין
משקין את הסוטה אלא בכ"ד של שבעים ואחד במקדש - ובהן
העובר על זה וילק שמן כמנחת סוטה עבר על לאו ולוקה :

שסז מלא לפשים לבונה בקרבן סוטה של ולא יתן עליה לבונה -
משרשי המצוה כענין מה שכתבתי בשמן כי הלבונה היורה
הקרבן וריח טוב ולכן אין ראוי לאשה החוטאת להדר קרבנה - וגוד
אחריו ל"ל על זה שהאונות הכשירות והזנועות קריות לבונה שאמר
ולא גבעת הלבונה - וזו פירשה מדרשיהו - וזוהו ז"ל גם כן
מבוארת בכתוב וענינה כחברתה אין להאריך בה :

שסח שלא ישתה הנזיר יין או כל מיני שכר שיעקר עירובו והיה
יין שהוא מין של הענבים אלא כמנחת הפירות אע"פ
שנקרא שכר לא נאסר על הנזיר אלא כמנחת הפירות היוצא מן הגפן ועל
זה לאמר מין ושכר יזיר וגו' - וכל משררת ענבים לא ישחה -
כלומר שכל מערבות שיש בו ענבים בכלל האיסור והמליץ במוצא
ואמר שאפילו בתחום היין או השכר שנתערב היין עמו אסור לשתותו
ועל זה אמר הכתוב חובבין יין וחובבין שכר לא ישחה - ואין אלו
שני לחין כלומר לאו ביין ולאו בחובבין שהרי לא אמר יין לא ישתה
וחובבין יין לא ישתה ולמדנו מעצמה כי השותה יין וחובבין אינו לוקה
אלא על אחת - משרשי ענין הנזירות כתבתי במנחת גדול שער
נזיר בסדר זה מה שידעתי וגודל הרחוק הנזיר מכל מערבות היין
הכל מהטעם הכתוב שם - מדיני המצוה מה שאמר ז"ל שכל
היוצא מן הגפן בין פרי בין פסולת כלומר הנה שהוא הקליפה והחרקין
הוא הזרע שכתבו אסור לנזיר וכמו שפירש בכתוב אכל העלים
והלוכלים והגפנים והקנודר הרי אלו מותרין שאין לא פרוץ פסולת
אלא פיוו עץ הם נחשבים - ויתר דברי פרשי המצוה מבוארים
במסכתא הגמיה על זה והיא מסכת נזיר (ה' מדרות פ"ה) -

וגוהג אסור זה בוכרים ונקבות בכל מקום וככל מין שכל מין מדר
נזירות חייב להזהיר מין ושכר וחובבין יין וחובבין שכר וכל מערבת
ענבים - ועובר על זה ושתה רביעית לוג יין או אכל כזית ענבים
לחיס או יבשים או מפסילת שלהם שהוא המרצנים והזנים חייב
עלקות ואפילו אכל כזית בין הכל כלומר שלקח מיעט מיעט מכל אחד
מאלו שזכרנו עד שיהיו בין כולם שיעור כזית ואכלו לוקה שכל איסורי
נזיר ונזטרפין זה עם זה לכזית להלקות עליון אכל שאר איסורין
שבתורה אין ונזטרפין זה עם זה חוץ מכשר נכילה עם כשר טרפה
ופיגול עם נותר שונטרפין וששה דברים שנקרבן תודה שהם חלב
וכשר וסלת ושמן ויין ולחם ג' כונטרפין ואין לרדף לומר שכל דבר
שהוא משם אחד שזטרפין כגון נבלת שור ונבלת עז וכיוצא
בזה - ולמדנו ז"ל שאיסור באיסור הוא מצטרף לכזית באלו שזכרנו
אכל היתר אינו מצטרף לאיסור בכל איסורין שבתורה כלומר שמי
שאכל חצי איסור וחצי יתית היתר מעורבין ביחד לא יתחייב מלקות
בין באיסוריו נזיר בין בכל השאר איסורין ואפילו בקדשים וכשר בחלב
וגיעולי עכו"ם שיש בהם קצת חדוש כמו שמפורש בפסחים ובזכר גם
כן מוכין שלא אכל כזית מן האיסור אין חייב מלקות בדבר לעולם -
שאין הלכה כר' עקיבא דסבירא ליה הכי במסכת נזיר פ"ג מ"ג

וילקף לה עוקר דובל משרת אלא הלכה רבבן דפליגי עליה ומקמי
האי

אותו שקנה לה הדין או אסורה עליו ויולד ויתן כתובתה שאין יכול
לשקוטה על שיעמונו - וכן אם שניע את העם מרגנן אחרים
מוכתה עם האיש שקנה לה עד שהגשים הטוות לאור הלכה מדברות
עליה ויולד ויתן כתובתה - וזה שאמרנו ז"ל גם כן שיש כשים בכ"ד

מקנהין עליה וכן ענין מכתה בעלה או נכתטה או שהיה במדינה
אחרת או שהיה חבוש בבית האסורים ולא לשקוטה אלא לפסלה
מכתובתה וזה הענין הוא כשמועו בכ"ד שהעם מרגנן אחרים
מאדם אחר שקוראין לה ואומרין לה אל תסתרי עמו ואם כשתרה עמו
אחר כי בכ"ד אומרין אותה על בעלה לעולם וקורעין כתובתה וכשיבוא
בעלה ותתלה גט ומה שאמר שחם שתתנו המרי פעם אחת על איש
אחד ונקתה עמו וחזר וקנה לה עליו ונסתרה עמו אינה שותה על ידו
פיגם אחרת לעולם לא תתקד על בעלה ותלא בלא כתובתה אלא אם קנה
לה באגמים חלוקים אפילו מאה פעמים היא שותה ואינו שותה
אותה לשנות בין שאמר נטעמתי או שאמרתי איני שותה ואינו שותה
אלא יתא בלא כתובה ותאסר לבעלה לעולם ואם בעלה הוא אומר
איני רובה להשקוטה תנא ותטול כתובה - ויש כשים שאין שותות
אף על פי שרובו ובעליהן וחמש עשרה נשים הן ואלו הן אנוסה
ושונרת יסד דכתיב תחת אישה ואלו עדיין חובבין תחת אישה - וקטנה
אשת גדול דכתיב אשת טעשה אשתו וזו אינה אשתו עדיין - וגדולה
אשת קטן דכתיב תחת אישה וזה עדיין אינו איש ואשתו אהדרו גמס
דכתיב אישה וזה אינו איש גמור - ואם סווא דכתיב ובעל מוציאה
אישה וזה אין לו עינים והחגיגת דכתיב והיעמיד הכהן את האשה וזו
אינה יכולה לעמוד וזה שאין לה קף יד דכתיב ונתן על כפייה וזו אין לה
קף וכן אישה ידה יעקוזה או יבישה שאינה יכולה ליקח כי אם כיד
אחת לבד אינה שותה דכתיב כפייה והאלמות דכתיב ואמרה האשה וזו
שאינה שומעת דכתיב וזוהי סווא דכתיב אשה תחת אישה עד שתהיה
אלס אחרת וכן היא שותה סווא דכתיב אשה תחת אישה עד שתהיה
היא שלימה כמותה והוא כמותה - ויתר פרטים וכתבתי בספר טעם זה :

ובאוצה ג' בודקין היום אותה ובאוצה ג' אין בודקין אותה הכל
מתבאר יפה במסכת הכנזיה על זה והיא מסכת (ה"ה ס' קנו"ס) :

וגוהגת מזה או כיוון הבית וכמו שכתבנו למעלה בסדר זה במונות סוטה שאין
משקין את הסוטה אלא בכ"ד של שבעים ואחד במקדש - ובהן
העובר על זה וילק שמן כמנחת סוטה עבר על לאו ולוקה :

שסז מלא לפשים לבונה בקרבן סוטה של ולא יתן עליה לבונה -
משרשי המצוה כענין מה שכתבתי בשמן כי הלבונה היורה
הקרבן וריח טוב ולכן אין ראוי לאשה החוטאת להדר קרבנה - וגוד
אחריו ל"ל על זה שהאונות הכשירות והזנועות קריות לבונה שאמר
ולא גבעת הלבונה - וזו פירשה מדרשיהו - וזוהו ז"ל גם כן
מבוארת בכתוב וענינה כחברתה אין להאריך בה :

שסח שלא ישתה הנזיר יין או כל מיני שכר שיעקר עירובו והיה
יין שהוא מין של הענבים אלא כמנחת הפירות אע"פ
שנקרא שכר לא נאסר על הנזיר אלא כמנחת הפירות היוצא מן הגפן ועל
זה לאמר מין ושכר יזיר וגו' - וכל משררת ענבים לא ישחה -
כלומר שכל מערבות שיש בו ענבים בכלל האיסור והמליץ במוצא
ואמר שאפילו בתחום היין או השכר שנתערב היין עמו אסור לשתותו
ועל זה אמר הכתוב חובבין יין וחובבין שכר לא ישחה - ואין אלו
שני לחין כלומר לאו ביין ולאו בחובבין שהרי לא אמר יין לא ישתה
וחובבין יין לא ישתה ולמדנו מעצמה כי השותה יין וחובבין אינו לוקה
אלא על אחת - משרשי ענין הנזירות כתבתי במנחת גדול שער
נזיר בסדר זה מה שידעתי וגודל הרחוק הנזיר מכל מערבות היין
הכל מהטעם הכתוב שם - מדיני המצוה מה שאמר ז"ל שכל
היוצא מן הגפן בין פרי בין פסולת כלומר הנה שהוא הקליפה והחרקין
הוא הזרע שכתבו אסור לנזיר וכמו שפירש בכתוב אכל העלים
והלוכלים והגפנים והקנודר הרי אלו מותרין שאין לא פרוץ פסולת
אלא פיוו עץ הם נחשבים - ויתר דברי פרשי המצוה מבוארים
במסכתא הגמיה על זה והיא מסכת נזיר (ה' מדרות פ"ה) -

וגוהג אסור זה בוכרים ונקבות בכל מקום וככל מין שכל מין מדר
נזירות חייב להזהיר מין ושכר וחובבין יין וחובבין שכר וכל מערבת
ענבים - ועובר על זה ושתה רביעית לוג יין או אכל כזית ענבים
לחיס או יבשים או מפסילת שלהם שהוא המרצנים והזנים חייב
עלקות ואפילו אכל כזית בין הכל כלומר שלקח מיעט מיעט מכל אחד
מאלו שזכרנו עד שיהיו בין כולם שיעור כזית ואכלו לוקה שכל איסורי
נזיר ונזטרפין זה עם זה לכזית להלקות עליון אכל שאר איסורין
שבתורה אין ונזטרפין זה עם זה חוץ מכשר נכילה עם כשר טרפה
ופיגול עם נותר שונטרפין וששה דברים שנקרבן תודה שהם חלב
וכשר וסלת ושמן ויין ולחם ג' כונטרפין ואין לרדף לומר שכל דבר
שהוא משם אחד שזטרפין כגון נבלת שור ונבלת עז וכיוצא
בזה - ולמדנו ז"ל שאיסור באיסור הוא מצטרף לכזית באלו שזכרנו
אכל היתר אינו מצטרף לאיסור בכל איסורין שבתורה כלומר שמי
שאכל חצי איסור וחצי יתית היתר מעורבין ביחד לא יתחייב מלקות
בין באיסוריו נזיר בין בכל השאר איסורין ואפילו בקדשים וכשר בחלב
וגיעולי עכו"ם שיש בהם קצת חדוש כמו שמפורש בפסחים ובזכר גם
כן מוכין שלא אכל כזית מן האיסור אין חייב מלקות בדבר לעולם -
שאין הלכה כר' עקיבא דסבירא ליה הכי במסכת נזיר פ"ג מ"ג

וילקף לה עוקר דובל משרת אלא הלכה רבבן דפליגי עליה ומקמי
האי

שסז מלא לפשים לבונה בקרבן סוטה של ולא יתן עליה לבונה -
משרשי המצוה כענין מה שכתבתי בשמן כי הלבונה היורה
הקרבן וריח טוב ולכן אין ראוי לאשה החוטאת להדר קרבנה - וגוד
אחריו ל"ל על זה שהאונות הכשירות והזנועות קריות לבונה שאמר
ולא גבעת הלבונה - וזו פירשה מדרשיהו - וזוהו ז"ל גם כן
מבוארת בכתוב וענינה כחברתה אין להאריך בה :

שסח שלא ישתה הנזיר יין או כל מיני שכר שיעקר עירובו והיה
יין שהוא מין של הענבים אלא כמנחת הפירות אע"פ
שנקרא שכר לא נאסר על הנזיר אלא כמנחת הפירות היוצא מן הגפן ועל
זה לאמר מין ושכר יזיר וגו' - וכל משררת ענבים לא ישחה -
כלומר שכל מערבות שיש בו ענבים בכלל האיסור והמליץ במוצא
ואמר שאפילו בתחום היין או השכר שנתערב היין עמו אסור לשתותו
ועל זה אמר הכתוב חובבין יין וחובבין שכר לא ישחה - ואין אלו
שני לחין כלומר לאו ביין ולאו בחובבין שהרי לא אמר יין לא ישתה
וחובבין יין לא ישתה ולמדנו מעצמה כי השותה יין וחובבין אינו לוקה
אלא על אחת - משרשי ענין הנזירות כתבתי במנחת גדול שער
נזיר בסדר זה מה שידעתי וגודל הרחוק הנזיר מכל מערבות היין
הכל מהטעם הכתוב שם - מדיני המצוה מה שאמר ז"ל שכל
היוצא מן הגפן בין פרי בין פסולת כלומר הנה שהוא הקליפה והחרקין
הוא הזרע שכתבו אסור לנזיר וכמו שפירש בכתוב אכל העלים
והלוכלים והגפנים והקנודר הרי אלו מותרין שאין לא פרוץ פסולת
אלא פיוו עץ הם נחשבים - ויתר דברי פרשי המצוה מבוארים
במסכתא הגמיה על זה והיא מסכת נזיר (ה' מדרות פ"ה) -

וגוהג אסור זה בוכרים ונקבות בכל מקום וככל מין שכל מין מדר
נזירות חייב להזהיר מין ושכר וחובבין יין וחובבין שכר וכל מערבת
ענבים - ועובר על זה ושתה רביעית לוג יין או אכל כזית ענבים
לחיס או יבשים או מפסילת שלהם שהוא המרצנים והזנים חייב
עלקות ואפילו אכל כזית בין הכל כלומר שלקח מיעט מיעט מכל אחד
מאלו שזכרנו עד שיהיו בין כולם שיעור כזית ואכלו לוקה שכל איסורי
נזיר ונזטרפין זה עם זה לכזית להלקות עליון אכל שאר איסורין
שבתורה אין ונזטרפין זה עם זה חוץ מכשר נכילה עם כשר טרפה
ופיגול עם נותר שונטרפין וששה דברים שנקרבן תודה שהם חלב
וכשר וסלת ושמן ויין ולחם ג' כונטרפין ואין לרדף לומר שכל דבר
שהוא משם אחד שזטרפין כגון נבלת שור ונבלת עז וכיוצא
בזה - ולמדנו ז"ל שאיסור באיסור הוא מצטרף לכזית באלו שזכרנו
אכל היתר אינו מצטרף לאיסור בכל איסורין שבתורה כלומר שמי
שאכל חצי איסור וחצי יתית היתר מעורבין ביחד לא יתחייב מלקות
בין באיסוריו נזיר בין בכל השאר איסורין ואפילו בקדשים וכשר בחלב
וגיעולי עכו"ם שיש בהם קצת חדוש כמו שמפורש בפסחים ובזכר גם
כן מוכין שלא אכל כזית מן האיסור אין חייב מלקות בדבר לעולם -
שאין הלכה כר' עקיבא דסבירא ליה הכי במסכת נזיר פ"ג מ"ג

וילקף לה עוקר דובל משרת אלא הלכה רבבן דפליגי עליה ומקמי
האי

האי קראתם וכן במסכת פסחים ללמוד מוננו טעמים האיסור אסור
כמו יעקרו טין כמור בין בכל איסורין שבתורה וכן נאמר שם והאי וכל
משרת להבי הוא דאחא הוא חכמי ליה לכדתניא משרת ליתן טעם
כעיקר שאם טעם עכבים בסיס ויש בהם טעם אין אסור וכלן אתה דן
לכל איסורין שבתורה ומה מיר וכו' עד הא וכו' דכך נאמרו לאמרו
כר' עקיבא - ופירושו טעם כעיקר הרבה איסורים נאמרו בנולח
מהם והיא הטובלפי הדומה של איסור שאינו בוינו אלא שנתערב
בתוך הישר ונתן טעם בו לאסורו אם כן ערב בווינו שאין כאן כתיבת
טעם על זה - ואמרו וכל טעמים האיסור אסור כמו יעקרו של איסור
גלוה הוצרך מקרא זה דוכל משרת עכבים שאם לא שלמדנו דבר זה אין
המקרא הזה הייתי דן שכל שנתערב איסור בהיתר בעינו או חפילו
בשאינו עיניו שיתבטל הכרח מן הכלל הידוע לנו מדרך תורה דחד בתרי
בט' לבלומר כדכונן דלאון תרי לאו דוקא - ואחר שידענו דהיינו
לדון הטעם כיון הינוש ומהו הדין הידוע לנו במונשו מפני שנתערב
שמי שחלל כות איסור מבלי שהיית שיעור אכילת פרם שלוקה עליו
אכל שהיה יותר מזה פטור וזהו הדין בעצמו הוא שנאמר בטעמו שאם
כתערב מן האיסור בהיתר בכדי אכילת פרם ואכל עונשו שיעור אכילת
פרם מבלי שהייה המכרת לוקה עליו אכל מעט פתית ויכחלו שנתערב
בדיון האיסור פתית משיעור זה אינו לוקה עליו וכמו כן אמר קצת
הנפרשים שבכלל איסור טעמו ולא חנונו להלקות עליו הוא כל זמן
שנתן האיסור טעם הסיור כ"כ בחילו כתערב בו איסור כות בכדי
אכילת פרם ואפי' שלא ידענו כמה שיעור כנס בו מונשו כות הסיור
ולא כדעת ר' יעקב ל' לפי הכרחו מדבריו והכלל הוא דוקא לא דלא
לקי לעולם לדעתו עד דעתנו שחלל מונשו האיסור כות או בפני
עצמו או בתערובת כות בכדי אכילת פרם - ולפי סברת זו חתמה
שאמרנו שם משרת ליתן טעם כעיקר כגון שעה עכבים במים לענין
איסורא הוא שאמרו כן ולא למלקות :

ששט שלא יאכל הנמר עכבים לחים שנאמר ועכבים לחים
ויבשמים לא יאכל : ואמרו ז"ל במסכת כוזב ועכבים
לחים לא יאכל להביא את המוסר - כל ענין עולה זו כענין הקודמת
לה - ומשרשי ענין המורות כתבתי למוטה במצות גדול שער
מיר ואין צורך להחזירו :

שע שלא יאכל הנמר עכבים לחים ויבשמים לא
יאכל - שלא תאמר הואיל וישתנה שם שנקראים
למקום ולא עכבים הותרו לפיכך כיאר הכתוב האיסור גם בהם וכל
ענינה במצות הקודמות - ומוי שחלל כות מהם לוקה :

שעא שלא יאכל הנמר ורע העכבים שנאמר כוהר צנים ועד וג
לא יאכל - כל ענינה במצות הקודמות ואם יאכל
כות וזה לוקה :

שעב שלא יאכל הנמר קליפת העכבים שנאמר ועד וג לא
יאכל - ופי' וג היא הקליפה כל ענינה במצו' הקודמות -
ונתברו האוהרות בהרחקת היין וכלל היוצא מן הגפן לפי הדומה
מפני שיש בכל היוצא מונטה כח רב להגדיל היצר והיידוע לחכמי
הטבע - וכתב הר"ם במו"ל והראיה על היין אלו החמט כלומר
היין והעכבים והמוקים והחרץ והזג כל אחד ואחד מזה בפני עצמו
שהרי מתחייב אדם וולקות אחד על כל אחת ואחת וכיון שאמרו ז"ל
במצות ותייב על היין בפני עצמו ועל העכבים בפני עצמו ועל החרץ
בפני עצמן ועל החרץ בפני עצמו ואמרו כיון כן במסכת מיר אכל

עכבים לחים ויבשמים חרצנים וזגין ופחתי אצול של עכבים וזאת לוקה
חמש וכשרנו שם לקיים מה התבאר דתני יולקו זית תנח ושייר ושיחייב
המיר יותר מחמת וולקות שאמרו והוא שיי' לאו דלא יאכל אחרת
והוא שיי' לאו דחמוץ והטעם לפי שלא יתחייב על היין וכל המונח
שתים כמו שאמרנו מפני שהמונח באחר תחמת יעקרו שהיו יין - וענין
הכתוב בחילו אחר שיעיקר איסורו של יין לא סר מונשו בהפסדו כמו
שזכרנו למעלה בטקומו ומוטה שראוי שתדעו שאלה איסורי מיר
יוצגו שפין כולן לכות ולוקין על כו' - ע"כ :

שעג שלא יגלה הנמר שערד כל יומיו ורותרו שלא תער לא יעבר
על ראשו : משרשי המצוה כתבתי למוטה במצות
גדול שער מיר : מדיני המצוה מה שאמרו ז"ל שאחד המגלה
בתער או במוקפים כעין תער או שתלט השער בידו כל זמן שקלנה
נאע קרה לוקה אכל כל זמן שהכות מונשו כדי למקו ראשו - ליעקרו אינו
לוקה שאין זה כעין תער - העביר על ראשו שם שנוסיר את השער
והשיר את שערו אינו לוקה משום התגלחת אלא אחת - ואם התירו
כו על כל שער ושער ואמרו לו אכל תגלח והוא מוגלת לוקה על כל
אחת ואחת - וכן מענין המצוה מה שאמרו במסכת שבת מיר
חופק ונפסקתם אכל לא סורק כלומר שחופק שערד בידו וסוכך
בכפי רגלו ואם נפלו שערות ונתון החשיפה והפיספוס אינו חושש
אחר שאין כוונתו להשירו ואפשר גם כן שלא יאכל מיר מפני זה אכל
לא סורק כיון שפי' ששערות מיר את השער בלא שפק - וכן לא
ימוק בלדמו ופני ששערות השער ודאי אכל אם עשה כן אינו לוקה -
ויתר פרטיה במסכת מיר ולענין כתי מוגלת וכו' זה זמן ועונש
העובר עליה הכל כדון שחר מונט המיר שכתבנו ומכל מקום יש לכתר
כאן שאם גלח אפילו שער אחת יתחייב וולקות עליה - וכמו
שאמרנו במיר פרק שלשה מינין אמר רב תסדא ללוקת באחיי לעכב
בשמים כלומר שלא קיים מצות עשה דגלוח כל זמן שנסת יצרו בראשו
שתי שערות לשתור אינו סותר לא ברוב ראשו כלומר אינו סותר ששכון
ימו מורו אלא אם נגלח רוב ראשו אכל גלח מיעוטו אפי' שער על
לאו דתער לא יעבור על ראשו אינו סותר ששכון הימים הקן :
וגוהג איסור זה בכל מקום ובכל זמן כוהר צנים ונקבות שכל מוי שקבל
עליו מירות ואפי' בזמן הזה אסור לגלח אפילו שער אחת - ועובר
על זה נגלח אפילו שער אחת חייב מלקות :

שעד שנגטוה הנמר והוא האדם שהפריש עצמו מן היין לגדל
שער ראשו כל ימי חייו ולהשי' שנאמר גדל פרע שער
ראשו ולשון מכלתא גדל פרע מצות עשה ומכין בלא תעשה ת"ל
תער לא יעבור על ראשו :

הגה"ה

מהמחבר משנה למלך
שאין אמורים במירות מיהו דברי
פיו כיוון כלככו כמו בשבועה -
כ"כ אף בשבועה קי"ל כינו
שבועה בשבועה וזה הטעם גבי
ידות מירות במירות חייך וכ"כ
הר"ם ריש"ף תה"ל מירות :

לשכון בתוך החומר בעל התאווה
והתחייב

והחטאים דלוי היה שכלינו לעמוד לשרת לפני בוראו ולהכיר כבודו כפי
 מצות אלהים הנצבים עליו וחיונוס מפני החיוב הזה כשתעבד לשכון בתי
 חומר ואחר שנתח עבד לזה מוכרת עכ"פ לטעות מעבודת בוראו
 לפעמים ולהתדלל בלדרי הבית אשר ידור שם כי לא יתקיים בנין הבית
 עליו ואינו יוקדשו ומכלתי שימניתי החסד עליו וא"כ אחריו היות
 האדם היותו על מה שאמרנו בכל עת שיוכל שכלו לחצט בעבודת
 החומר וישם טעמו וליבנות קובו לו טוב לו וכלכס של יסו מלאכת
 הבית לבחרי וישריכוו כי גם זה יחס לו עון אחר שהמלך חפץ להיות
 לו כדרי כח וכדאמר ר' יוסי בוס' תענית פ"ג שאין היחיד ראוי לסגף
 עצמו בעתות ופירש"י יהודא בשם רב טעמיה דרב יוסי טעם
 דכתוב ויהי האדם לבגס חיה אמרה תורה נשמה שנתתי בך החייה
 ועל זה חומר המלך החכם אל תהי לדיק הרבה ואל תתחכם יותר למה
 תטוים וזו היא קדושת המיד ומעלתו כהנימו מלאכת החומר ויסבור
 תחיותו במה שאינו חסון גומר אל הבית בנין מניעת שתיית היין
 וגדול השער כי בזה יכנס היצר ולא ידלוף הבית בעבורו ולא יהרסו
 נפשותיו אבל תתחוקו עבודת השכל ויחורו מהלכו וכבוד הש"י
 תשכון עליו ויתקיים בליש הזה כובת הכריאה מכלי התעטעט עבודת
 שכלו אל בוראו מפני שתוף החומר שבו והראי' שענין גדול השער
 היא כמו כן מפני הכבוע היצר כמו שאמרנו ו"ל במיד ריש פ"ק אחר
 ר' שמעון הדקדוק וימי לא אכלתי אשם ניר טעם פעם אחת בא
 אדם אחד לפני ען הדמים האיתו ופס עינים טוב רואי וקוולותיו
 קדורות לו תלתלים אחרתי לו מה ראית להשחית שערך זה אמר
 לי רועה הייתי לאבא בעירי והלכתי לזוללות מים עין המעיין
 ונתכחלתי בכוחה שליופחו יצרי עלי וכקס לסרדני מן העולם
 אחרתי לו רשע למה אשם מתגאה בעולם שאינו שלך בני שהיה
 עתיד להיות רעם ויתולעט הפכוה שאגלנתך לשוים מיד עשותו
 ונשקתיו על ראשו ואמרתי לו בני כמותך ירכבו ודרי נזירות עליך
 הכתוב אומר איש כי פליח לנדור נדר לשור לה' ועל כן כדי
 להכניע היצר כנגטוה לגלח כל שערו במלאת ימי נארו ולא ארשה
 לתקן אותם וליטול מהם קצת כדי שלא ישוב יצרו עליו כאשר כתחילה
 אכל כתחייב לגלחם מכל כי אין ספק שהשער הגדול ביותר אי הגלות
 הגמור יספור תאר בני אדם - ואל תתפני בטעם זה שכתבתי ממה
 שאמרנו ו"ל יבוא כפרה על עצמו על שזיער עצמו מן היין כי גם זה
 יתכן על טעמו כי אחר שאמרתי שאין רשות כתונה לאדם להשחית
 ביתו ולקלקל דבר בבנין אשר בנס הכונס הראשון ראו לו להביא כפרה
 על נפשו כי אולי נטה עון הגדר המחוייב עליו שענין גופו וכשמותו כי
 שמו טבעו וכניו יכון על גלד שהנזירות עיניו יותר מנדאי על כפשו וכל
 דרכי הש"י ישרים ולדיקים ילכו בם והרמב"ם ז"ל כתב בפירושו על
 דרך הפשט בטעם החטאת שכתב הנזיר לכפרה כי פענין הוא שרדך
 כפרה כשוכו להטמא כתאות העולם דמכיון שהיתה עליו רוח הש"י
 והתחיל להיות נזיר להש"י ראוי היה לעמוד כן כל ימיו ושבעים פנים
 יש לתורה - בודני המונה מה שאמרנו ו"ל שאם נתגלת הנזיר בין
 בזון בין כגנה ואפילו באונס הרי זה קותר מנימו ומתחיל למנות
 שלשים יום דקיימא לן סתם נזירות ל' יום כדי שיהיה לו פרע ובב"א
 כשנתגלת ברוב ראשו בין בתער בין במין תער ולא נשאר כדי לכוף
 ראשו לעיקרו אבל גלח מיעוט שער ראשו אינו קותר מנימו ומפני
 כן וכמו כן אינו קותר מנימו מפני שתיית היין ואפילו שתי מעט ומפני
 רבים אבל קותר הוא מנימו מפני הטומאה כמו שמפורס ככתוב
 ומה שאמרנו ו"ל גם כן בענין נזירות דכל כניו נזירות כנזירות פלוטר
 מי שיהיה עליו או מקומות שהכל עלגין ודרקן לומר במקום נזיר

נזיר או נזירה או עשית ואמר אחד מלשונות אלו על עצמו בנין שאמר
 אהא נזיר או נזירה או פית הדירה נזיר שאין אומרים כנזירות שיהיו
 דברי פז הביון כלככו כמו בשמעה אלא מכוין שכלככו להנזיר ואמר
 דברים שיש להכין בהם שיהא נזיר אי"ש שהן מלות שאין ענין הנזירות
 נזירות מתוקן ופס הרי זה נזיר - וכן מה שאמרנו שידות נזירות
 כנזירות ועם כן היות כיוו שאמר אהא נזירה נזיר עובר לפניו הרי זה
 נזיר - וכן האומר הריני נזיר מן החרזים כלכד או מן התגלחת או מן
 העומאה כלכד הרי זה נזיר גמור והאומר הריני נזיר על זנות שאשתה
 יין או אטעף למתים או אגלח הרי זה נזיר ואסור בכלום מפני שהתנה
 עליו שכתב בתורה ויתנאו בטל - וכשאלים על הנזירות כדרך שמשלים
 על שאר הנדרים וזכר מודיר בנוקטן עד ו"ג שנה ויום אחד כנזיר
 אבל לא האם ודבר זה קטלה - והנזיר אין להם נזירות אבל יש
 נזירות בעבדים ובעבדים - והבעל והאב עתה לאשה נדר נזירות
 כמו שאר נדרים - וכן האדון אם ירצה כופה לעבד לשמות יין
 ולהטמא (ה' נזירות פ"ח) : וזוהגת ממה זו שמים בגדול
 השער כל מי שמדר כנזיר ככל מקום ותכל זמן נזירותו ונקבות שאי"פ
 שלמדנו ו"ל שהנזירות מהגת בארץ ישראל כלומר שמיים כל אדם
 לבית מהג נזירותו בארץ ישראל במניין הימי' מדר ושאיין עולין לו
 הימים לימי נדר מרו אלא שם - במנה לארץ גם כן כל דקדוקי נזירות
 עליו לפיכך מי שמדר כנזיר כנזיר הוא הרי זה נזיר לעולם לפי שכתבנו
 בעובותינו אין לנו בית המקדש כדי שיביא קרבנותיו במלאת ימי נדרו
 עוד אמרו ו"ל שמיפין אותו איש שבו כא למפול לעלות בארץ ולגנו
 נזירותו שם עד שיעות או עד שיכנה בית המקדש וישלים קרבנותיו -
שעה שלא יכנס הנזיר לאהל המת שאמר על נפש בות לא
 יבא - בשרשי הרחקת הטומאה ממקום הקדש
 כתבתי בסדר זה במנה ראונה מה שידעתי והוא הדיון והוא הטעם
 להרחיק האיש הקדוש ממה - ובטעם טומאת גוף האדם המת
 כתבתי גם כן מה שהשנתי בסדר אומר אל הכהנים במנה רפ"ד :
 בודני המונה מה שאמרנו ו"ל שאין הנזיר חייב משום ביאה באהל
 המת עד שיכנס שם כולו ואי"פ שמועת שיכנס שם חוטמו או אצבעות
 רגליו כטמא מכל מקום אין בקרחת ביאה עד שיכנס כולו ולפיכך מיר
 שכתב לבית שהמת בתוכה כשידה תיכה ומוגל וכא חבורו ופרע ג'
 התיכה מעליו מדעתו לוקה שמים - אית משום לאין בא ואחת משום
 לא ישמח שהרי עכשו טומאה וביאה באין כאחת - וכנר שכתב באהל
 המת או בבית הקבר' כגנה ואחר שגודע לו שיהא לשם כדי השתחויה
 במקדש חייב מלקות יותר פרטי' מבוארי' במסכת נזיר (ועס פ"א) -
 וזוהג איסור זה בכ"מ וככל זמן בנדרים ונקבות ועובר עליו
 וכטמא כלדדקן שאמרנו חייב מלקות :

שען שלא ישמח הנזיר המת שאמר לאביו ולאביו וגו' לא
 יטמא וגו' אי"פ שכבר כתבתי במנה ראונה על
 שכסדר זה טעם בהרחקת הטומאה מן הקדש עוד אגיד העולה על
 דוחי בטעם החומר הגדול שדמיר שנטיה שלא ישמח גם לאביו
 ולאמו ולא"ל בשאר קרובים והרי הכהן הדיוט גם הוא קדוש מטמא
 בהן והענין הוא לפי הדומה כי קדושת הכהן תלה עליו ממילא לא
 הסכים הוא עליה ומדעתו לא נהיתה כי אם גלירה ומכטן בתקדש
 כח שכטו שכלו קדש והנהגתו עם קרוביו ככל שאר בני העולם כי
 אין חילוק בין האיש הכהן לשאר העם וזלתי כי לעתים יעבוד בית
 אלהיו ואזכרם לעתים גם כן ישמח בהיכליו ויגל עם אוהביו ולשמחה
 ולנשתה יקרא ריעת וקרוביו על כן יחס לכטו עליהם ותס הם עליו
 ומפני

לוקה
 חייב
 נזיר
 חינוך
 ענין
 כמו
 נזיר
 עבר
 זנות
 גלח
 אלה
 אינו
 שער
 תדור
 ל כל
 כל
 כנזיר
 חזק
 ומה
 אכל
 ק לא
 ה -
 גוש
 ככר
 כמות
 נכס
 אש
 שכן
 על
 :
 קכל
 נזיר
 גדל
 יצר
 ת"ל
 :
 -
 כי
 ריה
 אהד'
 יותו
 ויתו
 ז כל
 שטי
 לולי
 לניו
 אות

ספר החינוך מן ספר במדבר פרשת נשא

ומכני זה הורשה להטמא להם כי כל דרכי התורה נועם וכל נתיבותיה שלום. אכן האיש הנזכר לה' כלימו כדר נזרו קדוש הוא לה' וכמו שהעיד עליו הכתוב כי נזר אלהיו על ראשו לא יטמא תאוות העולם ולא ימלא בבית משתאות וכסעודת זריעים כי הפרשתו מן היין מוכחת עליו שנתן לבו להבין ולהתענות לפניו ולתקן דרכי נפשו ולהניח תענוגי הגוף החשוך ואחרי שמוכל לבו וכל מחשבותיו אחרי נפשו היקרה וזרכי עצמו וכשרו נטש והתפלג בהקרכת רעיו וזוהי עוונתו וזוהי למצוה אין ספק כי בהתעלות הנפש יקל מאד בעיניה הנאת הגוף וכל עניינו כל שכן שלא תפנה אחר חכמת הגופים אחרים ואם קרובים המה או רחוקים ולא תנואל תענוג בכל דבר מהדברים וזוהי בעבודת הקדושה אשר נתקשרה בה ועיניה אליה תמיד ועל כן לרוב קדושתו ומעלתו ופרישותו מחשבותיו תמנענו התורה מהטמא להם וכענין הכהן הגדול כי מיהותו מעולה מאד בעיניו וכפרש מחכמת האוהבים ואין כל עסקיו ומחשבותיו וזוהי בעבודת אלהיו יתברך תמנענו התורה גם כן מוטמא להם דהיינו לאחד מכל קרוביו. וטעם הנאמר עליו בכתוב בהרחקת הטומאה לאחר גס כן על הנזיר וזוהי שכתב הזכיר שכן מפני שהוא נשוא בו. וכנזיר לא הזכיר שכן. שכתב נאמר כי נזר שכן משחת אלהיו עליו. וכנזיר נאמר כי נזר אלהיו על ראשו. וחולית חשבו להשיב עליו כי הנזיר לזמן בהשלים זמנו ישוב לימינו ולעומיו וירדוף תאוותיו ואם כן למה יהיה חמור יותר מכהן הדיוט. התשובה כי האדם אחרי היותו להשיב פעם אחת תקוה יש בו לקדש עצמו ולהוסיף יום טוב בטובו ומן השמים מסכימין על ידו וכענין שאמרו ל' כל ליתאר מסייעין אותו. ואחר שהזכיר את יום אחד יסתייע וישלים כל ימיו בטוהרה: מדיני המצוה מה שאמרו ל' שש טומאות מת שאם נטמא הנזיר בה מנלח וסותר הימים הקודמים ומתחיל למנות ימי נזירותו אחר כן יום טומאת נש שכן מנלח בעבודה ולא סותר הימים הקודמים ואע"פ שהיא טומאת שבעה לפי שלא נאמר בו וכי יטמא לנפש אלא וכי ימות מת עליו דמשמע עד שיטמא בטומאת שכן בעצמו של מת. ולא הוה טומאת שבעה נזיר מנלח עליהן על הנפל ואפילו לא נתקשרו איבריו בגדין ועל כוית מן הנזיר. ועל כוית נכל. ועל עצמות שהן רוב מנין העצמות אע"פ שאין בהם רובע הקב ועל עצמות שהן בנייתו של מת ואע"פ שאין בהן רובע הקב. ועל חזיקה עצמות אע"פ שאין בהן לא רוב בנייתו ולא רוב חזיקה. וכלבד שכל העצמות יהיו נושלות מת אחד ולא נשני נתיים ועל שדרה הכאה מן המת ועל הגולגולת של מת אחד ועל אבר מן המת ועל אבר מן החי מאדם שיש עליהם כשר שראוי ליעלות בו חרוכה כחי. ועל חזיקה לוג' דם שבת מנות אחד ועל מלח חכמים רקב המת ואי זהו נכלול בשם המת שנימות ונעשה לחי שרוחה ואין רקב המת מטמא עד שיקבר ערום בארון של שיש והיה כולו שלם חסר מנונו אבר אחד או שנקבר בכסותו או בארון של עצמות או של מתכת אין לו רקב. ולא אמרו רקב אלא למת בלבד להוציא הרגו שברי חסר דמו. קברו שני מתים כאחד או שגזזו שעריו או פטרניו וקברום יצמו או אשה עוברת שמתה ונקברה ועברה כמיעיה אין הרקב שלהן מטמא. וכן אם טחן המת עד שבעשה רקב אינו מטמא עד שירקב מאליו. וכן אם נטמא כרובע העצמות הבאים תשדרה או מנלגלת כאלהם הרי זה ספק טמא. כל אלו שנים עשר טומאות שנינו אס נגיע נזיר כאחת מהן או אם נשאה או האזיל הנזיר עליה או האזילה הטומאה על הנזיר אם היה

הנזיר ואחת טומאות אלו בהלה הרי זה מנלח תנלחת טומאה ומכאן קרבן טומאה וסותר את הכל מן הרקב שאינו מטמא כנוגע שאין חשך שיגע ככולו שהרי חזינו גוף אחד לכל אס נשאו או נטמא כאלו מנלח. וכן נזיר שנגע בעצם המת אפילו בגזע כשיגורה או נשאו הרי זה מנלח עליו ומכאן קרבן טומאה וסותר את הקודמין ואין עצם אחד מטמא אהלו. אבל אם נטמא בגוף ארץ העמים או במדה שכתש קבר בתוכה שאין מטמאין בנגיעה וכוונתה או שחזיקו עליו ועל אחת נון השנים עשרה טומאות הנזכרות ושריגים היוצאים מן האילנות או הפרעות היוצאות מן הגדר או מטה או גמל וכיוצא בו ונטמא בהלך או ברום העצמות שכן בהן לא רוב חזיקו ולא רוב בנין. או נטמא ברביעית דם ואע"פ שהוא מטמא בנוגע וכחשא ונכלה או שנטמא בגולל או בדופק שכן מטמאין בנוגע וכחשא או שנטמא בכשר מן החי או בכשר מן המת שאין עליהם כשר כראוי לפי הענין שזכרנו הרי זה אינו סותר אנו"פ שכלל אלו הן טמא טומאת שבעה וזוהי כשליש וכשביעי אינו מנלח תנלחת טומאה ולא מביא קרבנות ולא סותר את הקודמין אבל כל ימי הטומאה אין עולין לו לזמניו נזירותו. וכן מענין המצוה מה שאמרו שהטמא הנזיר אם היה הנזיר מויד לוקה וזה שטמא עובר מנשום ולפני עור וגו'. ואם הנזיר שנגעה טמא מויד אין אחד מהם לוקה. ולמה אינו לוקה המטמא הנזיר לפי שאמר הנזיר וטמא ראש נזרו כלומר שאין חייבו החלקות אלא בו כשהוא טמא בדעתו. ויתב פירוש במסכת נזיר (וס'.) ונזיר איסור זה בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות ונזיר עליו וטמא עצמו כמזיד בלדתי שביארנו לוקה. וכתב הר"ם ב"מ"ל שהנזיר שטמא עצמו כמזיד יתחייב ד' חלקות. מנשום לא יטמא. ומנשום לא יחל דברו. ומנשום לא תאחר לשלמו. ומנשום לא יבוא. אם היתה ביאה וטומאה באים כאחת:

שיעור שנגלח הנזיר שעריו וביא קרבנות כשליש ימיו וכן כשיטמא שאלו וביום מלאות ימי נזרו וגו' וכן וכי ימות מת עליו וגו' ואמרו בספרא שלמה מנלחין ותנלחתן מזה הנזיר והמזרע והמים והאדם שלשה לא יזיק שום לכל הדברים שגולגולת הלויים היה לזעה הנזיר. ואינה מוגנת לדורות וגולגולת מזרע וכו' מזה וגולגולת לדורות וכתב הר"ם ב"מ"ל ששני גלגולים אלו של נזיר שהן גלגול טומאה וגלגול טוהרה אין ראוי לגולגולת כל אלו מזה אחת לפי שענין גלגול הטומאה אינה מוגנת בפני עצמה כלל אלא דין מדיני הנזירות הוא שביאר הכתוב שאם נטמא הנזיר בימי הנזירות מנלח וביא קרבן ואז יסוק ונגדל פריע בקדושה כשתחלה ענין כל ימי הנזירות שאם על כשנשכו שיש לזמניו גם כן שתי תנלחות והן מזה אחת ואחר שאין זה עיקר המצוה לא דין מדיניו אין ראוי למנותו למנוה בפני עצמה וכמו שביאר הר"ם ל' בספר המצוות שלו בעיקר השביעי ובסדר זאת תהיה מצות קע"ד כתבתי גם כן בשם הר"ם ל' ממה היא המצוה כמנתינו תנלח נזיר וקרבתו מזה אחת ותנלחת מזרע וקרבתו שתי מצוות ושם תראנו מוכרחים תרצה ללמוד: משרשי מזהו של גלגול כל השיער מנלחת ימי הנזירות והבאת הקרבנות כתבתי בכלל שרש מזה הקודמות מה שידעתי: מדיני המצוה מה שאמרו ז"ל היכן מנלח שער בעצרת נשים ולבשת: נדרות הית' אם בקרן ירושית נזרית ושם נחשב' שלמים ומשליכים שערם לאש ואם גלגל כמדיני' יאל וכלל מוקום שמנלח תחת הרוד מנלח שער ואינו

ואינו מוגבל עד שיהא פתח העזרה פתוח שנאמר פתח אהל מועד ואין פתח הכתוב שיגלה כנגד הפתח שבין מקדשיה כזה וכן מזה שאמרנו ל'למנוה זו כזר מנוורט אינו צריך להעביר תער ואע"פ שאין לו שער וכן אם אין לו כפים הרי זה וקריים קרבנותיו ושמה יין אח"כ וזמנא ואפילו יש לו שער וזכיון שהביא קרבנותיו ואע"פ שלא גלח אין התגלחת מועבדת ושמה ומוטא לערב דמשכורק עליו אחד מן הדמים וקרבנותיו הותר אע"פ שלא נתן על כפיו ולא הניף שכל הדברים האלה למנוה ולא לעבוכ ואע"פ שאין התגלחת מועבדת מנוה לגלוח אפילו לאחר זמן מרובה וזר שגלח בלא תער או שגלח בתער ושייר שתי שערות לא עשה ולא כלום ולא קיים וזנות גלוח בין נזיר טהור בין נזיר טמא - גלח על השלמים ונזנח פסול תגלחתו פסולה וזמנא לא עלו לו גלח על ג' הכהמ' שהיא מקריים וזמנא אחת מן כשרה תגלחתו כשרה ויביא שאר כובתים ויקרבו כהלכתן שלש בהמות אלו שאמרנו הן כפש לעולה וכפש לחטאת ואילו לשלמים ומביא עם האיל ששה עשרונות ושני שליטת עשרון סלם ואופה מזה עשרים חלות ויתר פרטים כמסקת נזיר (ס"ז):

וגוהגת כזמן הבית בזכרים ונקבות ועובר על זה ולא גלח או שגלח בלא תער או שגלח ושייר שתי שערות בטל עשה אבל שייר אחת לבדה אין המנוה ונתבטל כשכיל שצרה אחד ואפילו גלח ושייר שתי שערות ואח"כ כשצרה אחת מן המנוה אס גלח האחרת אע"פ ששער אין כאן שהרי שצרה אחת אינה חשובה שער כמו שאמרנו מלות גילוח יש כאן לפי שכבר גלח כל ראשונות מן השמים ונפילת האמת אינה כלום ששצרה אחת אינה חשובה לכלום וכשגלח האחרת הרי השלים גלוחו לגמרי וקיים מלות גילוח ואף על פי שהתגלחת אינה מועבדת משמות היין ומהטמא כמו שאמרנו בהלכתן הקרבנות מועבדת הכל ואם לא הביאן בטל עשה זה והוא אסור לשנות יין ולהטמא עד שיביאם ואע"פ שגלח לא נשלמה המנוה עד שהביא הקרבנות:

שיצא שנלטו הכהנים שיבדו ישראל בכל יום שנאמר בה חברבו את בני ישראל אמר להם: משרשי המנוה שחפץ השי' בטובו הגדול לכרך עמו על ידי המשתתים החונים עמיד בבית ה' וכל מחשבתם דקה בעבודתו ונפטם קשורה ביראתו כל היום ובזכותם תחול הברכה עליהם ויתברכו כל מעשיהם ויהיו נעים עליהם ואל תתמה לאמור ולו חפץ השי' בברכתם יצו אתם את הברכה ואין צורך בברכת הכהנים כי כבר הקדמות לך שעמים רבות כי בכח הכשר מופשינו תחול הברכה עלינו כידוע ב"ה פתוחה לכל שואל בהיותו מוסר ומוכן לקבלת הטוב ועל כן ביחוד בנו מכל העמים ורצה שזכה בטובו הזדירו וזינו להכין מעשינו ולהשיר גופינו במצותיו להיותנו ראויים אל הטוב גם לנו בטובו הגדול לבקש ממנו הברכה ושנאל אותה על ידי עוזרתים הטהורים כי כל זה יהיה זכות לנפשנו ונתן כך טובה בטובו - כודיני המנוה מזה שאמרנו ו'ל שאין הכהנים נושאים כפיהם אלא בעשרה והכהנים מן המניין וכ"ל היה נשיאות כפיהם בשעה שיניצ' שליח ליבור לעבודה כלומר כשירצה להתחיל בברכת רצה כל הכהנים העומדים בבית הכנסת יולין לדוכן ופניהם למול ההיכל ואחוריהם כלפי העם ואצבעותיהם כפופות על כפיהם עד שיסלים שליח ליבור ברכת הדולה - ואחר כך מחזירין פניהם כלפי העם ומוטטין אצבעותיהם ויגביהו ידיהם כנגד כפיהם ויתחילין יברכה ה' ושליח ליבור וקרא אח"כ מלה כלה שאמר אמור להם והם עונים אחריו בקול מלא וכששלימים מסוק ראשון כל העם עונים אמן - וכן בפסוק

שני ושלישי - וכששלימוהו פסוקים מתחיל שליח לומר כשים שלום וכו' והכהנים מחזירין פניהם כלפי הקודש וכופיין אצבעותיהם ועומדין עם בדוכן עד שיגמור ברכת שים שלום ומחזירין למקומן ומתנגנו היום שהכהנים אינם עולים לדוכן אלא עומדים לפני הארון ועושין כקדר שכתבנו וקודם שיחזירו פניהם לכרך העם מוכרין ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וזמנו בקדושתו של אהרן וזמנו לכרך את עמו ישראל באהבה - וכל פונות שיהיו פונים כגון חזרת פניהם לזכור או להיכל יהיו לעולם דרך ימין וששה דברים מוזכרין מן הכהנים כשיאות כפים הלשון והמזמור והעבירה וטומאת הידים והשנים והיין וכיאור דברים אלה עם יתר פרטי המנוה הכל מכוון כפרק אחרון דמנוה ותענית ובשביעי ממסקת סוטה (א"ח סימן קכ"ח) - וגוהגת מנוה זו בכל מקום ובכל זמן בכהנים כי עליהם מנוה זו לכרך את ישראל ובשטרות ובמזמור ובנעילה מייבם לפרנס אבל במנוה של כל יום אין עם נשיאות כפים מפני שבמנוה כבר נעמדו כל אדם ויש עם חשש יין - וזכור אסור כשיאח כפים אפילו במנוחת תענית גורו ל'ל לנו מנוה של כל יום וכדפסק רב נתמן כפרק סתרא דתענית אבל אמרו עם אלה האידנות מואי טעמא פרסי ידיהו כהני כשנחתא דתעניתא הואיל וסמוך לשקיעת התמה מלכו לה כתפלת נעילה דמיוא:

שיצא שנלטו הכהנים שיבדו ישראל בכל יום שנאמר בה חברבו את בני ישראל אמר להם: משרשי המנוה שחפץ השי' בטובו הגדול לכרך עמו על ידי המשתתים החונים עמיד בבית ה' וכל מחשבתם דקה בעבודתו ונפטם קשורה ביראתו כל היום ובזכותם תחול הברכה עליהם ויתברכו כל מעשיהם ויהיו נעים עליהם ואל תתמה לאמור ולו חפץ השי' בברכתם יצו אתם את הברכה ואין צורך בברכת הכהנים כי כבר הקדמות לך שעמים רבות כי בכח הכשר מופשינו תחול הברכה עלינו כידוע ב"ה פתוחה לכל שואל בהיותו מוסר ומוכן לקבלת הטוב ועל כן ביחוד בנו מכל העמים ורצה שזכה בטובו הזדירו וזינו להכין מעשינו ולהשיר גופינו במצותיו להיותנו ראויים אל הטוב גם לנו בטובו הגדול לבקש ממנו הברכה ושנאל אותה על ידי עוזרתים הטהורים כי כל זה יהיה זכות לנפשנו ונתן כך טובה בטובו - כודיני המנוה מזה שאמרנו ו'ל שאין הכהנים נושאים כפיהם אלא בעשרה והכהנים מן המניין וכ"ל היה נשיאות כפיהם בשעה שיניצ' שליח ליבור לעבודה כלומר כשירצה להתחיל בברכת רצה כל הכהנים העומדים בבית הכנסת יולין לדוכן ופניהם למול ההיכל ואחוריהם כלפי העם ואצבעותיהם כפופות על כפיהם עד שיסלים שליח ליבור ברכת הדולה - ואחר כך מחזירין פניהם כלפי העם ומוטטין אצבעותיהם ויגביהו ידיהם כנגד כפיהם ויתחילין יברכה ה' ושליח ליבור וקרא אח"כ מלה כלה שאמר אמור להם והם עונים אחריו בקול מלא וכששלימים מסוק ראשון כל העם עונים אמן - וכן בפסוק

ספר החינוך מן ספר במדבר פרשת בהעלותך

תשא בכתב . עוד עבדו של יטרמו ירחל עוד לישא אחרון
מוקדם למקום אבל אין הענין שאם יטרמו לשאת אותם שלא ישהו
בלוים וזה דבר ברור ונראה לכל . ומה שאמרנו ל' מומין פוסלין
בכהנים ואין שנים פוסלין בכהנים לא אמרו כן אלא בעבודת הבהמה
שאין שנים פוסלין בלוים יעבדה אבל בעבודת המושא גם בכהנים
פוסלין שנים כמו בלוים (ה' כלי מקדש פ"ב) . משרשי המצוה
לפי שכל עיקר כבודם של ישראל הוא התורה שבה נבדלו משאר
העמים ונעשו חלק הש"י על כן ראוי וצריך לשאת אותה בכתפי
האנשים הנבכדים והמקודשים שגמו ואין צורך להאריך במוכן
לתינוקות של בית רבן . כל ענין מצוה זו ומבאר בכ"ז והוא שיש
הכהנים והלוים הארון בכתב בעת יטרמו למושא מוקדם למקום
כגון בעת מלחמה או לשום דבר אחר ולא ישהו בעגלה על גבי
בהמה . וכבר שמו חכמים לדור טועה בדבר שהתינוקות קוראין
אותו בכשאו את הארון על העגלה . ונוהגת מצוה זו בומן שישאר
על הדמות . כי אף הריכין לשאת ארון ברית ה' עפני מלחמה
אויב אשר יצוה מלכם . אבל עכשו בעונותינו אין לנו מנצח ולא ארון
לשאת כסו מקום . ומצוה זו מוטלת על שכל לוי ועל שאר ישראל
שיסכימו עליהם . וזה שהגו בגליות היום להוציא ספר תורה
לקראת מלכי האומות אין זה כתיוב מצוה זו כלל כפי ישראל
דשאים לישא אותה . ואם יודרך כבוד התורה יבארו גם היום שישהו
מכני לוי תבא עליהם כרכה :

פרשת בהעלותך

יש בה חמש מצוות שלש מצוות עשה . ושתיים לא תעשה .

שפ שיעשה פסח שני ביד באייר כל מי שלא יכול לעשות פסח
ראשון ביד כניס כגון מחמת טומאה או שהיה בדרך רחוקה
שנאמר בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו
אותו . ועוד הורונו חכמים ז"ל דלא דוקא טומאה וריחוק בדרך לבד
אלא כל שנגזר או נאנס או אפילו הויד ולא הקריב כראשון מקריב
בשני : משרשי המצוה לפי שצוית הפסח הוא אות חוק וכבוד
לכל רואי השמש בחדוש העולם כי אז בעת ההיא עשה עשמו הקב"ה
ניסים ונסלאות גדולות ושינה הטבע שהעולם לעיני עמוס רבים וראו
כל עמי הארץ כי השגתו ויכלתו בתחומים ואז בעת ההיא האמינו
הכל ויאמינו כל הבאים אחריהם לעולם באמת כי הוא כ"ה ברא
העולם יש מאין ועצ שרצה והוא בעת הידוע ואש"פ שהריאת היו עין
האין הוא דבר נמנע מדרך הטבע כי כמו כן נמנע לבקיעת מצולות
יס עד עבור בתוכו עם כד בביצה וישנו למקומן . ולהחיות עם
גדול ורב ארבעים שנה מלחם היגוד מן השמים יום יום . ויתר
האותיות והטופתים עשה לנו בעת ההיא שכולן בתחדשו בהק
הטבעים וענין חידוש העולם הוא העמוד המוק האמונתנו ובתורתנו
כי למאמיני הקדמות אין להם תורה ומלק לעולם פכא עם ישראל
וידוע דקבר אין להאריך המפורסם . על כן היה מצונו כ"ה לזכות
במצוה זו הנכבדת כל אישי ישראל ואלי עכמו או כנס וריחוק מקום
מעשותה כי אם יקראו עון שנאנס פחדש הראשון ולא זכה מה עם
הקודמים יעשה אותה בתדשה שני ולפי שהוא יסוד גדול בדת הגוי
המוכן גם כן אף על הגר שנתגיד בין פסח ראשון ושני : וכן קטן
שנגדל בין שני הפסחים שפייכים לעשות פסח שני . מדיגי המנה

מה שאמרנו ל' בפסחים פרק מי שהיה טמא מהצין ראשון לשני
טראשון חזן אסור ככל יראה וכל יוצא . והשני חזן ומלא פמו
בבית . והשני אינו מובח אלא יום אחד ואין שם יום טוב ואסור מלאכה
והראשון טעון הלל באכילתו והשני אינו טעון הלל באכילתו וזה וזה
טעונון הלל בעשיות ושניהם נאכלין ללי על מצות ומוריס שבפירוש
נאמר בכתוב ושיניהם דומין את השבת וכשיניהם אין מותרין ולא
שוכרין עמם שבפירוש הזכיר הכתוב גם כן בלא תותרו ועלם לא
ישכרו בו . ואם תשאל בני ולמה לא ישו שניהם ככל דבר שהרי כפי'
נאמר כאן בפסח שני ככל חקת הפסח יעשו אותו . דע כי כבר
עוררו אותנו חכמים ז"ל בזה וביארו בפרק מי שהיה טמא שבנות
שבגופו של פסח הכתוב עבד כגון לאוכלו על מצות ומוריס ושלא
להשחיר ממנו ושלא לשכור בו עמם וכמו שפירשו . ולמדנו לומר
כן נאשר פי' הכתוב כאן בפסח שני קצת מדיניו ואלו היה טמא לבשר
עם הראשון יאמר ככל חקת הפסח וגו' ודיו . וכן אמרו מה עמם
מיוחד שבגופו אף כלוכו' . וכן חזינו המצוה מה שאמרנו ג' שהטמא
שנדחה לפסח שני הוא מי שנטמא בטומאה חמורה המעבתו מלאכול
הפסח כגון זכין וזכות כדוה ויולדות ובעלי נדות וכן טמא מת
שנטמא בטומאה מן המת שהגיר מנחת עליה וכמו שפירשו בדרך
שאל אבל אם היה טמא בשאר טומאת מן המת שאין בניו מנלח
עליה . וכן אם נגע בכילה ובשרן וכיוצא בהם ואפילו ביום ארבעה
עשר הרי זה טובל ושומטין עליו אחר טבילה ולערס כשיעריב שמו
אוכל פסחו וכן ענין המצוה מה שאמרנו ז"ל שם בפרק מי שהיה טמא
על דרך הפלגה המקוימת שדרך רחוקה תקרא כל שהוא רחוק
מחומות ירושלים ט"ו מילין אבל פחות מכן אינו נקרא דרך רחוקה
ויתר פרטיה בוסכת פסחים (ה' קרבן פסח פ"ה) . ונוהגת
מצוה זו בזמן הבית בזכרים בתורת חיוב ובנקבות בתורת רשות ספק
אורונו ז"ל ששנים שנדחו לפסח שני עפני טומאה או מפני אחד
מזהבדים שזכרו שעיית הפסח שני לכן רשות . רצו שומטין רצו לא
שומטין . ומן הטעם הזה אין שומטין עליהן כפי' שבשבת והיא העובר
עלצו והויד ובטל עשה זה ולא הקריב פס' ש כשנאנס ולא יכול להקריב
פסח ראשון חייב כרת זהו דעת רבי במשנה . אבל רבי נתן ורבי
חנינא ורבי עקיבא פוטרין אותו מן הכרת מכיון שלא הויד כראשון
ואז"ל שאם הויד ובטל הראשון ובטל גם השני בין בודין בין בשנגה
שחייב כרת לדברי הכל מכיון שהויד ולא הקריב את קרבן ה' בחו"ע .
ואת היא אחת משתי מצוות עשה שבתורה שנתחייבין עליה כרת
כמו שאמרנו בסדר באל פרעה :

שפא שכל המצויים בפסח שני שיאכלו בשר הפסח עלמאות
ומוריס . שנאמר על מצות ומוריס יאכלוהו .
משרשי מצוה כל ענין הפסח כתבתי בס' באל אל פרעה ואין ספק
כי כל ענין פסח שני אינו כי אם מוסדו של ראשון ידוע הדבר .
מדיגי המצוה מה שאמרנו ל' שהמצוה צריכות שימור גדול שלא
יבואו לדי תימוך . ע"ד שחייבונו ז"ל להזהר בנס אפילו עמוך קריה
שלא יבואו עליהן מים פן יבואו לדי תימוך . ויתר רובי שריהן
בענין הלישה והאטיה בפסח ראשון וכלל הפל הוא שבעשה הן שמירה
גדולה מתימוך וכן מה שפירשו במוריס שכל עשה מר הוא בכלל
מוריס שהזכיר הכתוב ושארם יוצא ידי חובתו בפסח נכונן לפי
שהצויה לנו במרור זכר לומררו את חיייהם ובכל עשמו זכר
הדבר . אבל מכל מקום ביררו לנו חכמים ז"ל לאכול החזית כי בה
זכר פתמור עבד הקלח שטעמו מר קצת וגם ישה הויד למצוה
יעתר

אחר ונבחר עשבים מרים וסבי כי שמה הדור הנקראת חסא ורמו
 ברכה בושחם רחמנא עלינו ופדאנו מיד המזרים הקשים ומכל אלה
 יש התעוררות וזכר אל לב פני אדם בענין הנשים שנעשו לנו במזרים
 ולמיכך הוקבעה ההלכה שראוי לנו לחזר אחר המזרות ופרטיה גם כן
 במסכת פסחים (ושם) ונזהגת במונן הכית בזכרים ולא הנקבות
 כי כעו שאין שמיטת פסח שני חובה לפן אלא רשות כמו שאמרנו
 במצוה הקודמות כך אכילת מצה וערור עמו אינה חובה להן ומבואר
 ג"כ שם במסכת פסחים ועובר על זה ואכל פסח שני ומכלי מצה
 ומרור בטל עשה זה :

אחר ונבחר עשבים מרים וסבי כי שמה הדור הנקראת חסא ורמו
 ברכה בושחם רחמנא עלינו ופדאנו מיד המזרים הקשים ומכל אלה
 יש התעוררות וזכר אל לב פני אדם בענין הנשים שנעשו לנו במזרים
 ולמיכך הוקבעה ההלכה שראוי לנו לחזר אחר המזרות ופרטיה גם כן
 במסכת פסחים (ושם) ונזהגת במונן הכית בזכרים ולא הנקבות
 כי כעו שאין שמיטת פסח שני חובה לפן אלא רשות כמו שאמרנו
 במצוה הקודמות כך אכילת מצה וערור עמו אינה חובה להן ומבואר
 ג"כ שם במסכת פסחים ועובר על זה ואכל פסח שני ומכלי מצה
 ומרור בטל עשה זה :

שפב שלא להתיר כלום מפשר הפסח שני למזרתו שהאיום ט"ו
 באייר שנאמר לא ישאירו בוטנו עד בקר כל ענינה
 בלחוד הכא על זה כפסח ראשון הכתוב בסדר בא אל פרעה והוא שם
 לאו שני והוא מצוה ט"ו זה הספר :

שפג שלא לשבור עצם מכל עצמות הפסח שנאמר ועצם לא
 ישברו בו כל ענין לאו זה מכוון בלאו הכא על זה גם
 כן כפסח ראשון בסדר בא אל פרעה והוא שם מצוה ט"ו זה הספר
 פראנו משם אם רונך לרעת :

שפד לתקוע בחצוצרות במקדש בכל יום הנקרא בקריבו כל קרבן
 וכמו כן בשעת הטרות שנאמר ובי תבואו מלחמה וגומר
 וכתיב אמרו גם כן וביום שמתחכם ובמועדי זבואשי חדשיכם
 ותקעתם בחצוצרות על צולתיכם ועל זבחי שלמיכם וגו' .
 ואצ"פ שהסויר פכתוב ביום שמחה ומועד וראש חדש לאו דוקא דככל
 יום תקועין במקדש בחצוצרות על הקרבן . וכן היו מבואר בראש
 השנה פרק ראובן ד"ד שאמרנו שם הכל חייבים בתקיעת שופר כהנים
 לויים וישראלים . ועתמאח תלמודא עלה כנארא פשיטא אי הני
 לא מחויבו וזאי בו מחויב ומהדר ליה כהנים אינטיובא ליה סד"א
 הואיל וכתביב יום תרועה וגו' והני כהני הואיל ואיתכחו בתקיעה דכל
 השנה כולה דכתיב ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם וגו' . ומהדר
 ליה מי דמי התם בחצוצרות הכא שופר . לעדנו מכל מקום דככל
 השנה כולה כלומר בכל יום ויום איכא חצוצרות במקדש . ואמרנו
 בזממת ערכין פ' ב' אין פוסתין בעשרים ואחת תקיעה במקדש ואין
 מוספיין על ארבעים ושמונה : משרשי המצוה לפי שכתבת הקרבן
 היו לריבים לכוין דעתם יפה בענייניו כמו שידוע שהוא נפסל במחשבות
 ידועות וגם כן נריך הקרבן טובה שלימה לכני אדון הכל פניינו עליו
 וגם כן בעת הגדה נריך האדם כיוון גדול בהתחננו לפני בוראו שירחם
 עליו ויגילה וינחמנו ולכן נצטוו בתקיעת החצוצרות בעתים אלו לפי
 שהאדם מהיותו בעל חומר נריך התעוררות גדול ה' הדברים כי הטבע
 מכילי נפיר יצמוד כסין ואין דבר יעוררנו כמו קולות הניגון ידוע
 הדבר וכל שכן קול החצוצרות שהוא הקול הגדול שבכל כלי ניגון .
 ועוד יש תועלת כנראה בקול החצוצרות לפי הדומה מלבד התעוררות
 אל הכונה כי בכת הקולות יסיר האדם מלבו מהשנה שאר עסקי העולם
 ולא יתן לב באושה שעה כי אם בדבר הקרפן ומה אחריו וידוע זה לכל
 אשר חסד און לשמוע החצוצרות וקול שופר בכונס :

בדיני המצוה נה שאמרנו ל' במסכת טעמות שהחצוצרות היתה בזה
 מן העשת של כסף כמו שבא בכתוב ונמשך מיני מתכות
 עסולה . ומה שאמרנו ל' שאין פוסתין לעולם במקדש משני חצוצרות
 ולא מוסיפים על מאה ועשרים ויתר פרטיה מפוארים כסיפרי ופוסמת
 ראש השנה . וגם כן במסכת תעניות ביארנו שאנו מצווים בתקיעת
 החצוצרות בעת הגדה (ה' תענית פ"א . ונזהגת ענינו ונפיק

פרשת שלח לך

יש בהג' מצות . שהים מצות עשה . וא' מצות לא תעשה :

שפה להפריש חלה מכל עריסה וליתן אותה לכהן שנאמר
 ראשית עריסתיכם חלה תרימו תרומה . ורשנו
 ז' לראשית עריסתיכם כדי עיסתכם ועיסת המדבר
 ביתה עומר והעומר עשירית האיפה והאיפה שלש סאין והסאה ששת
 קבין וקב ארבעת ליגין ולוג ששה בליס נמצאת האיפה תל' בבנים
 והעשירית פס מ"ג בנים וחמש ביאס וזהו שיעור עיסה המתחייבת
 בחלה . משרשי המצוה לפי שחיות של אדם במוצאות זרוע
 העולם יחיו בלחם רזה הנקום לזכותו כמו מצוה תעדיה בלחמנו
 כדי שתנוח ברכה בו על ידי המצוה ונקבל בה זכות בפשיטו ומצאת
 העיסה מזון לניוף ומזון לכפוש גם למען יחיו בה משרתי השם יתברך
 העוסקים תמיד בעבודתו והם הכהנים מכלי יגיעה כלל שאילו
 בתרומת הגרן יש להם עמל להעביר התבואה בכברה ולטחון אותה
 אבל כאן יסוד חסד להם מכלי יצר של כלום . מדיני המצוה מה
 הוא משעת נגבול כלומר משיערב הקמח והמים מיד חיוב החלה תל'
 ומשעת המינין הם שחייבים בחלה החטים ושעורים וכוסמין ושכולת
 שועל ושיפון שנאמר והיה באכלכם מלחם הארץ . ואין קרוי לחם
 אלא פת הנעשית מאלו וכולן מצטרפין לשיעור חלה ומי שלא הפריש
 חלה בעיסה מפריש אותה מן הלחם שנאמר באכלכם מלחם חממו
 שהחוב גם בלחם . ואפילו הלש פחות מכשיעור שהוא פטור מחלה
 אם אחר כך לש פעם אחרת והשלים השיעור וכתערב כל הפת בכלי
 אחד שיטלו תוך הכלי מוצרין לחלה . ומשעתי מפי מורי י"א
 דדוקא כשנתן הפת מן התמור לכלי שיט בו בית קיבול דוקא : אבל
 הכית אותו כשהוליו מן התמור על גבי לוח או על גבי קרקע ובכל
 דבר שאין לו תוך אצ"ע שנתנו אחר כך בסלכבר כפטר עמלה והוא
 שאמרנו הרודה ומתן לסל דדוקא לסל בשעת דדייה מן התמור ואין נריך
 לומר שהתמור אינו עושה צירוף לחלה . הסוכין שבקמח קודם שרקדו
 משלים לשיעור אבל אחר שרקדו אם חזר ועירבו אינו משלים לשיעור .
 החלה אין לה שיעור ידוע מן התורה אפילו לא הפריש מן העיסה אלא
 בשעורה פטור כל העיסה שבעריסה מדין חלה שלא כאמר בתורה אלא
 ראשית עריסתיכם קלה תרימו וכל שהון מרים מנמו פטור הוא ספק

שפז

אין לשי
 על עמו
 מלחמה
 וזהו זה
 המירוש
 רין ולא
 גבס לא
 כפי'
 כי כבר
 במצות
 ששאל
 לומר
 לנאמר
 ה' עמ
 הטמא
 ולאכול
 מאמת
 כסדר
 מגלח
 רבועה
 ששמו
 ה' טוא
 רחוק
 יחזיקה
 גת
 ית שקן
 י אחד
 לו לא
 יעובר
 הקריב
 ורבי
 ראשון
 ג' ג' .
 עדו .
 כרת
 מצוות
 .
 ספק
 שלא
 יצירה
 טימן
 יצירה
 בכלל
 ל' לפי
 יוכר
 י' בה
 מצוה

ספר החינוך מן ספר במדבר פרשת שלח לך

אכל חמדים חייבנו להפריש וכן העיסה חלק אחד מפירות וארבעה
ומינו הדבר כמה שאמר הכתוב כחצוהו ותתנו לה' כלומר תן לכהן
ותנה ראויה ושיעורו הם שהיא כן - והנחתום שהוא עושה עיסתו
למזבח בשוק והיא מרוכזת ונס' נרין להריות לא חייבוהו לתת אלא
אחד מארבעים ושמה - וכין שהרכה בעל הבית כעיסה וכין
שמיעט נחתום דים כמו שאמרנו למעלה - עיסה שכלושה בשתי
קלות העירוסה ויין באחד מן החלקים שיעור חלה אינה מתחייבת
בחלה אלא אם כן נשבו זה את זה והיה מלא אחד - עיסה שכלושה
בין חמדים בין בכל שאר משקים וכין שאפאה בתנור או בקרקע או
במחבת ומורחשת בין שהדכיק הפת תחילה בהן ולכסוף הרתיח
כלומר שהדליק האש תחתיה או הרתיח ולכסוף הדכיק בכל ענינים
אלו יש חיוב חלה שכל ענינים אלו לחם קרח שאין הלכה כמות דחומר
אין לחם אלא באיניו בתנור לבד - אכל העושה עיסה ליבשה בחמה
או לכשלה בקדירה אין בה חיוב חלה - ועיסת ארטוגא כלומר
משותפת בין ישראל וגוי חייבת בחלה אם יש בחלק ישראל שיעור
חלה - עיסה הנעשית בשביל בהמות עטורה מן החלה - ואם
בשביל בהמות ואדם חייבת בחלה - עיסה מתוקתת כלי' שהורמה מונה
חלה ומתערבה בה עיסה אחרת שלא הורמה ממה חלה כי נדעושה
מכאן עיסה אחרת וסומכה עליה ונטול חלה על הכל ואם אין לו
עיסה אחרת נטול ממה חלה בלא ברכה לפי הדומה לפי שנעשית כולה
שכל ואפי' מעט ממה טובלת כמה עיסה מתוקתת שהטבל אסור בכל
שהוא כמ' בסדר חמור אל הכהנים מזה רפ"ד - ויתר פרטיה
מכארים במסכת חלה וכן במסכת ערלה (ה' בכורים פ"ה) -
ונוהגת בכורים ונקבות באי' כלבד מודאורייתא שנאמר שאלכס
מלחם הארץ - ודוקא כוונן טבל ישראל עם כלומר רובם שנאמר
בבואכם - ובא הפירוש על זה כתיבת כולכם ולא כתיבת
מקצתכם - ומדברי סופרים להפריש חלה בחוזה לארץ כדי שלא
תשכח תורת חלה מישראל ונפטי שאין חיוב בה אלא שלא תשכח
מישראל כהגו להקל בה בענין שאין מפרישין מעיסה גדולה אלא כוית
ונשליכין אותה באש ואינה כאכלת לשום כהן קטן או גדול -
ושמעי' שיש מקומות שנהגו להפריש חלה גדולה כשיעור שנתנו
לנו חמדים ונותנין אותה לכהן קטן שאין טומאה יולאה עליו מנופו או
לכנת קטנה שעדיין לא ראתה ואפילו לכהן גדול שטבל לקרויו או
לזיבתו כותנין אותה ואף על פי שהוא טמא מת נהגו להאכילה לו
באותן מקומות - ועוד נראה שיש להקל בה עוד בחלת חוזה לארץ
שאדם יכול לנטלה לבת חלה ברוב כמו שבה במסכת יבמות ובמקומות
אחרים מהגורא ואין בכל האיסורין שכתורה כן לפי ידיעתו וולתי
בעינים שנשדו מן הדקל ביום טוב לתוך התנור שמתליין אותן גם כן
לבת חלה וכדאמרינן כיום טוב אדם מרבה עליהם עינים ומתירין
ואמרו בטעם הדבר נמשך דניקלא קלי איסורייהו כלומר שהוא דבר
שכלה באש ולכן הקלו בדבר - והר"מ במ"ל כתב בספר זרעים
הלכות תרומה ובכורים פרק ה' ובזמן הזה שאין עם עיסה טהורה
מפני טומאת מית מפרישין חלה אחת בכל ארץ ישראל א' מארבעים
ושמה ושורף אותה מפני שהיא טמאה ויש לה עם עיקר מן התורה
ומכאן עד חמה מפרישין חלה שנייה לכהן לאכילה ואין לה שיעור כמו
שהיה הדבר מקדם - חלת חוזה לארץ אף על פי שהיא טמאה
הואיל ועיקר חיובה מדברי' אינה אסורה באכילה אלא על כהן
שטומאה יולאה עליו מנופו וכן בעלי קריין וזבים וזבות ויולדות
מזרועים אכל שאר הטמאים במגע הטומאות אפילו טמאי מת

נותרין לאוכלה למיכן אם היה שם כהן קטן בחוזה לארץ בין בפריה
בין בשאר הארצות דנה להפריש חלה אחת מפריש אחד מארבעים
ושמה והיא כאכלת לקטן שעדיין לא ראה קרו והקטנה שלא ראתה
כה - ואין נרין להפריש שנייה לאש - וכן אם היה שם כהן
גדול שטבל משכבת זרע או מזהבתי אע"פ שלא הפריש שמושה' ע'
שהוא טמא מת הריוה מותר לאכול החלה הראשונה ואינו נרין
להפרישו שניה בחוזה לארץ - ע"כ :

שפור להטיל צינית כנגד שנתקה בו שנאמר ועשו להם צינית
וגו' - וזה החיוב הוא כשיהיה לנגד ד' כנפים או יותר
דכתיב על ארבע כנפות כמותך - ויש בכלל חמש או יותר ארבע ויהיה
שיעורו גדול כדי שיוכל להתקבט בו ראשו ורוב גופו לקטן המתהלך
בשוק לבדו מבלי שומר - ולפי הדומה שזמן זה הוא כבר שית או כבר
שבע ושיהיה הטלית מלמור או משפטים זה הכנגד שאנו חייבים להטיל
בה צינית כשנתקה בו - הוה חסר דבר אחד מכל אלו כגון שיש לו
פחות מוד' כנפים או שיעור גדול פחות מזה שאמרנו או שהוא משאר
המזינים או אי-נכנס או מנוזה של עינים כל אלו פטורין מן הצינית מן
התורה שאין נקרא כנגד קטם אלא כנגד של צמר רחלים וכבשים או
כנגד פשתים וכן לענין זרעית הכנגד כמו שכתבתי במקומו -
שורש המנוזה נגלה בכתוב שהוא למען נזכר כל מצות הש"ת תמיד
ואין דבר בעולם יותר טוב לזכרון כמו נושא חיים הדוני
קבוצ כסופות אשר יכסה בה תמיד ועיניו ולבו עליו כל היום וזהו
שנאמר בו ככתוב וזכרתם את כל מצות ה' - ואמרו ו"ל לימלת
צינית תרמונו לתר"י מצות עם צירוף שמה חוטין שכצינית וחומה
קשרים שכו - ועוד אומר לי לבי שיש בורמנו וזכרון שגופו של אדם
וכפשו הכל להשם פ"ה כי הלכנו רמנו לגוף שהוא מן הארץ שנכרא מן
השלב שהוא לכן כדאשכחן עפרקי ר' אליעזר הארץ מהיכן נבראת
משלב שתחת כסא הכבוד - ומוטין רמז אל הגוף כענין אחרים כי
תחלת בריית הגוף הוא כעין חוטין - וכמו שאמרנו ו"ל פרק המפלות
אשר רב עמדם תנא שניירכותיו כשני חוטין של זהורית - שני
זרועותיו כשני חוטין של זהורית - ותתכלת אשר עינו כעין הרקיע
ירמזו לכפש שהוא מן העליונים ולזה רמזו באחרים מה כשתנה התכלת
מוכל מיני אכסונין מפני שהתכלת דומה לים והים דומה לרקיע והרקיע
דומה לכסא הכבוד שנ' ויראו את אלהי ישראל וגו' - ואומר במראה
אכן ספיר דמות כסא ומת כסא הכבוד מקום שנפשות הנדיקים
גנוזות שם - ונפטי כן אמרו שכרכין חוט התכלת על הלכך שהנפש
היא העליונית והגוף תחתון ואמרו שעושי' מנונו ז' כריכות או י"ג
לרמז הרקיעים והחורים שביניהם - וכמו שאמרנו תנא הפותח לא
יפחת חשבע כנגד ז' רקיעים ולא יוסיף על י"ג כנגד ז' רקיעים וששה
אורים כתיבים : מדיני המנוזה מה שאמרנו ו"ל שהכסות של חמש
כנפים או שש או יותר אין מוטלין בו צינית אלא בארבע כנפים מנונו
המרוחקות - ומה שאמרנו שד' ציניות מעכבות זו את זו שארבעתן
מנוה אחת - ומה שאמרנו שהתכלת אינו מעכב את הלכך והלכך אינו
מעכב את התכלת אין הענין לומר שהן כ' מנוזת שהכל מנוה אחת היא
אלא לומר שאין מעכבות זו את זו כגון אנו היום שאין אנו מוציאים
תכלת שלא נמנע מפני זה מהטיל חוטין לבנים מכלי תכלת בטלית
ונכרך עליהם כאילו הוא בשלמותו עם התכלת וכן בזמן שהתכלת
נמוח מי' שלא היו לו חוטין לבנים יכול להטיל תכלת כסדיו ומות עטף
בו ומכרך עליה - ונבע התכלת הוה שנלמנו בו דומה לעין הרקיע

פטרורו והוא נעשה בדם דג אחד שנקרא חלון שעונו דומה לעין הם
 זכים המלך הוא חזר ומוכיח בו פתיל של צמר זה ימים רבים לישראל
 לא שמענו מי שזכה לתכלת בשליתו וכוונת נביעה לטעם וזאתו
 והחומים הלכנים ג' צ' צריכין טיהר לטעם המלח ואין טעם חותן וצמר
 הנכחו בקוליס כשהלחן רוכס ולא מן הנימן כהתלשין מן הכחמה
 ולא מ' ציורי שתי שפארט משייר בסוף הכנף ואין עושין ענף הקנהוול
 ולא משל ציר הכדחת ולא חשל קדשים ואם עשה פסול - נזנית טעוה
 אותה תכ' וס' פסולה - שמתוך דבר אל בני ישראל ועשו - אבל עשה
 ישראל כלא כונה כדועבד כצירה - ומציעו ענדולים שהעשייה אינה
 כשירה כעשים - וכיני עושין הניזית מעבירין חרבה חוטין ככנף
 הכנף שהן שמנה ראשי חוטין כשהן תלוין ככנף ואין תולה חותן
 פשוך מיוס לפשת הכנף ולא רחוק אלף סמוך כשיעור גדול שראשו
 עד הפרק הראשון כדאמר ר' יעקב אמר ר' יוחנן כגמרא ונריך להרחיק
 כמלא קשר גדול ועשה אחד נוסה גדול כדי שיכרוך בו האחרים
 וקושרת חנושה מקושרת קשר כפולוכין קשר קשר עשה ג' חוליות
 ובחוליות הקשרת חתרון ועשה ק' חוליות שנוצחו בין כולס י"ג
 חוליות - ועשה החוטין ארובים כבדי פיספוקן פיהיה בהם ב'
 תלקים ענף כלומר בלא קשרים וחוליות מלבד הקשרים והחוליות
 זהו עיקר חנושו לבת חלה אבל דרעבד אפילו בחוליה אחת יבא -
 וכן כדעבד אם נתמעטו חוטיו הניזית אפילו לא נשאר בהן חלה כדי
 עביה כשר אבל כפסוק אפילו חוט אחד וזהו מעיקרו פסול - ומי
 שיש לו כמות ד' כנפים כל זמן שחוטו נתקפה בה חינו חייב להטיל בה
 צינית שהלכה כרוב דאמר נזנית חובת גברת הוא כלומר חייב הליש
 הוא לנשות צינית הכנף כשהוא מתכסה בו - אבל בכנף המונח
 בקופסא חייב להטיל בה נזנית שאין הלכה כהן דאמר חובת ענף
 הוא כלומר שאם היו למדם כנה טליות של ד' כנפים כביתו אפילו
 לא יתקפה בהן לעולם חייב להניח בהן כנפים ציניות זה אינו חלה הלכה
 כרוב כדאמרן - ונוי שיש לו פלית של פזתן חטיל בו צינית של פשתן
 דלית הלכתא כבית שחיי דחזרי סדן בטיות טעורה כלומר דלית
 חל פשתן מוכין שאי אפשר לו להטיל בו תכלת לעולם תמוס כלאים
 התכלת ודאי עמרא הוא זכב התכלת לא היה יפה כפשתן לעולם
 ח' כנף והתורה חייבה אותנו בתכלת גמור - ונזכין שאי אפשר
 יול חוט צמר כפשתן לעולם תמוס כלאים חף חוטין של לכן
 יאר של פשתן אין מניחין בו - והוא שאמרו סדן בניזית בית שמאי
 זרין ואין הלכה כמותם - דטענה דידהו תמוס דלא דרשי סמוכין
 לכה כבית הלל דדרשי סמוכין ומכרי דלאו דכלאים חינו בניזית -
 שהתורה אסרה לא תלכש שענה גדילים תעשה לך כוונ' חבל גדילים
 תעשה לך משעטנו ותמוס הכי קא מכרי בית הלל דסדן בניזית חייבת
 כלומר שמניחין צינית של פשתן בטלית של פשתן והלכה כמותם אבל
 אין מניחין בו תכלת גזירה תמוס קלא אינן כלומר גזירה שמה יכעו
 אותו לכבש אחר שאינו תכלת ויהיה בלאים שלא במקום ענוה וקאשו
 כגמרא כמנחות על דבר זה לא יבא חלה לכן כלומר לבית הלל דדרשי
 סמוכין לתה גמור בזה שאפילו יבא קלא אינן מה בכך הרי אמרנו
 דכלאים הותרו בניזית כלומר אפילו כלכן - כלומר אפילו להניח
 בטלית של פשתן צינית של צמר לכן ואין צריך לומר דנזנית כנוע
 התכלת כעזותו ופרקי הני מילי דאמר ב"ה דכלאים הותרו בניזית
 ודאש דסמוכין היכא דליכא נזייה כלומר היכא דלא אפשר לן
 בחיובין כגון טלית שהוא של פשתן שאם אתה רוצה להטיל בו תכלת
 עק"ה אתה צריך צמר שאי אפשר לתכלת אלף עומר בעקן זה שמכי

כ"ה אדרשא דסמוכין ומחייבו להטיל תכלת בסדן אבל היכא דליכא
 נזייה כלומר היכא שאתה רוצה להניח חוטין לבנים בלא תכלת
 בטלית של פשתן אי אפשר לך להניחם בו של צמר מכת חותה דרשא
 דסמוכין שהרי חוטין לבנים מפשתן אפשר לך לעשותן והיינו דד'
 שחוטין בן לקיש דאמר ר' שמעון בן לקיש כל מקום שאתה מונח עשה
 ולא תעשה אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב ואם לאו יבא עשה
 וידחה לא תעשה ועכשיו יכול אתה לקיים שניהם דכיון שאי אתה רוצה
 להניח בו תכלת לנבי לכן הרי בפשתים אפשר לך וכיון שכן אם תעשה
 מוצר הו' לכו כלאים ואסור ותו לא חיידי - ומפני שיש בענינים
 אלה הרבה פירושים האדרכת' לך מעט ככהן ובמה שעלה במאורתי
 ערכת' לפניך שלחן - ואם תזכה בני האמת תבחרן - ואם אולי
 מדרך היושר יראה לך לסתור דרכי במקומו או אפילו לאמר לא
 תשא פני אבוריך - והנני קורא מעתה סתירתך כגון - ודע
 שאע"פ שאין חייב מצוה זו מן התורה אלא כשיש לו לאדם כמות ד'
 כנפים כשואין חייב מצוה מעקה אלא כשיש לו ג' אצבע"כ
 הוצרכו חכמים כמנהוג הרבה ואמרו שראוי לצור עליה - ואמרו
 שהציר בה זכיה ומשמעין אותו עבדים רבים שהרי הכתוב שקלה
 ותלה בה כל האצות שאלמר וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'
 ואמר ר' אלעזר שהציר בה ובתפילין ובמנחה מוכחה הוא שלא
 יחטא לעולם שאלמר והחוט המזולף לא במהרה יתקן - ודינו
 מצוה זו כמסקנת מנחות פרק רביעי תמלא אותם ה' א"ח חס"ה עד
 כ"ה - ונזהרת טענה זו בוכרים ככ"ח וכל זמן אבל לא במקובת
 ואשרו הקבוצות להצטק מתעטפות בלא ברכה כדעת קצת
 העשרשים וקצתם אמרו אפילו בברכה : ועובר על זה ולבש בגד
 צמר או פשתים גדול כשיעור שאמרנו והוא שלו ולא הטיל בו צינית
 בטל עשה זה - ואם הוא של שאר ענין בטל מצוה מדרבנן - ואם חוט
 שלו חלה שאלף אותו כל שלשים יום כלומר תמוס שאלף עד תשלום ל'
 יום פטורה מן הצינית מכאן ואילך חייב להטיל בו צינית :

ששן שלא תגור אחר תחשבת הלכוראית העינים שאלמר ולא
 תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם וזנים
 אחריהם - ענין לאו זה שמונענו שלא יקשר עמחבותינו לחשוב
 בדיעות שסס הפך הדעת שהתורה כנייה עליו לפי שאפשר לכונן מתוך
 כך לטעות אבל אם יעלה על לבו רוח לחשוב כזאתן דיעות הרעים
 יקצר מחשבתו בהן וישנה לחשוב כדרכי התורה האמתיים והטובים
 וכמו כן שלא ירדוף האדם אחרי עורא עיניו וככלל זה שלא כרדוף
 אחר תאוות העולם הזה כי אחריות רעה וכדי בזיון וקצף וזהו שאמרו
 ז"ל ולא תתורו אחרי לבבכם או חיות - ואחרי עיניכם או זנות
 שחיתור ואחר שמעון אל חביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני -
 שורש מצוה זו נגלה כי כוונת ישרה האדם מחטוא להש"י כל ימיו
 והמצוה היאת באמת יסוד גדול בדת כי המחשבות הרעות חובת
 הטויות והמעשים ילדין - ואם ימות האדם טרם יוליד אין זכר
 לבנים - כמציאת זאת הוסיפה שרש שכל הטובות יולדות ממנה -
 ודע בני ותהינא מרגלא כפונק מה שאמרו ז"ל עבירה גוררת עבירה
 ומצוה גוררת מצוה שאם תשיע דעתך למלאות תאוותך הרעה פעם
 אחת תחשך אחריה כנה פעמים ואם תזכה להיות גבור לכבוש יצרך
 ולעמוס עיניך מראות כרע פעם אחת יקל בעיניך לעשות כן כמה
 פעמים - כי התאוה תמונך הבשר כמשוך היין אל שותיו כי
 כסובאים לא תשבע כשם לעולם ביין אבל יתאו או תאוה גדולה
 ולפי הרגלים כשם בותחוק עליהם תאוות וכו' ויתו עס כוס מים

ספר החינוך מן ספר במדבר פרישת קרח

יפיו יקוד אש תאות היין ויערב להם כן הדבר הזה כל איש כהרגילו בתאוות ובהתמודדותן יחוק עליו יצרו הרע יום יום - ובהמנועו מהם ישוח נחלקו תמיד כל היום ויראה כי האלהים עשה את האדם ישר והוא בקשו חטונות רבים ללא תועלת של כלום - דינו מזה או קצרים הרי ביארנו בזה רוב עיקרון (ה' ע"א פ"ג) ונוהגת מזה או בכל מקום ובכל זמן כזכרים ונקבות ועובר על זה ויחד נחשבתו בענינים אלו שזכרנו שמיאין האדם לנאת מדרך דעת תורתו כלי השלימה והקיימה ולהכנס בדעת המהבילים הכופרים רע נומר - וכן מי שהוא תר אחר עיניו כלומר שהוא רודף אחר תאוות העולם כגון מי שהוא משיג לכותמיד להרבות תענוגים גדולים לגפשו ומכלי שיכור בהם כלל המזנה טובה כלומר שלא יעשה כדי שימודד כריא ויוכל להשתדל בעבודת כוראו רק להשלים נפשו כתענוגים כל מי שהוא הולך בדרך זה עובר על לאו זה תמיד בכל עת נסקו במה שאמרנו ואין לוקין על זה לפי שאין זה דבר מוסוים שנוכל להתרות העובר עליו כי מזהות האדם כגון בענין שחיחפשו לו שלא יראה בעיניו לפעמים יותר ממה שראוי וכמו כן אי אפשר לו שלא תתפסם החטובה לפעמים יותר מן הראוי על כן אי אפשר להגביל האדם בזה במסול דיע גם כי פעמים אפשר לעבור על לאו זה מכלי שום מעשה וכבר כתבתי למעלה שכל לאו שאפשר לעבור עליו מכלי מעשה אי אפשר שיעשה בו מעשה אין לוקין עליו לפי הדומה :

ויקה קרח

יש בה תשע מצות - חמש מצות עשה - וארבעה לא תעשה :

שפט שנגזרו הכהנים והלוים לשמור הנקדש וללכת כסידו תמיד בכל לילה ולילה כל הלילה ושמירה זו היא כדי לכונו ולרוממו ולמארו לא תהיה שום פחד ונחוש חלילה שפחדו דשבורן ארץ משבורת אהל מועד - ולשון ספרי ואתה ובניך ארץ לפני אהל העדות הכהנים חכמים והלוים חק נכסחן כלומר לשמור אותן וללכת סביבן וכמילתא אורו ושמרו את משמרת אהל מועד - אין לי אלא בעשה נכו' - הנה התבאר שמירתו מצות עשה היא - ושם נאמר עוד גדולה למקדש שיש עליו שמירתו אינו דיונה פלטרון שיש עליה שמירתו לפלטרון שאין עליה שמירתו - ודויע ופלטרון גם להיכל - משרשי המנוחה שכבר כתבתי בזה פעמים כי בכבוד הבית סכה לתת מוראו אל לב בני אדם ובטולו גם לבקש תחנה ופליחה ונאת אדון הכל יתרכבו להכבות אל התשובה כמורה - וכענין שאמרנו בארובה בסדר ואתה תלבו ונכבודו של בית הוא למנות עליו שומרים כדרך המלכים הגדולים אשר באין שיעזובו - וכמו שבא במילתא אינו דומה וכו' כמו שכתוב בספרי - בדיני המנוה מה שאמרנו ל' שארבעה עשרים עדה שומרים אותו בכל לילה - ככ"ד מקומות הכהנים שומרים כג' מקומות חכמים והלוים ככ"א מקומות מחכין ומעמידין אחד שיהי חסור על החשמרת כל הלילה ואכזקות דולקות לפניו ואיש שר הבית קרא וכל משמר שאינו עומד ואומר לו איש הר הבית שלום עלך כי שיהא שן וחוכמו בנקה ורשות היה לו לשרוף את כסותו עד שיהיו חומרים בירו שלם מה קול בעזרה קול בן לוי לוקה וכגדו כשרפין שיטן על משמרו - ויתר פרטיה כגון היכן היו הכהנים והלוים שומרים - ואם אירע קרי לאחד מהם כיצד הוא עושה וכיצד

סדרן ומעשיהם סמוך לשחר הכל מתבאר יפה בספר ראשון מן חמסות תמיד ומסכת מדות (ה' בית הכחירה פ"ח) ונוהגת ככהנים ולוים בזכרים בזמן הבית כיהם כתימדו כנווהת שמירת המקדש ולא הישר חלים ואם עברו על זה וכסלו חמורה זו כסלו יעשה מלבד שעברו על לא תעשה כמו שכתוב בסדר זה בע"ה :

שפט

שלא יתעסקו הלוים בעבודת הכהנים ולא הכהנים בעסק הלוים אלא כל אחד יעשה מלאכתו המיוחדת לו ומדכתיב איש איש על עבודתו ועל משאו -

ולשון המנייה שכחה בזה הוא שחמור בלוים אך אל בלי הקדש ואל המזבח לא יגשו וחסר כן שם הכתוב וכבר עם הכהנים ואמר ולא ימותו גם הם וגם אתם - ירבה לומר בזה שחם כמו כן יכלול חתכם לאו זה כי כנוו שהלוים כמניעים מן מלאכת כסך אתם מן מלאכתם ולא ספרי ל' כלי הקדש או המזבח

מהמהבר

מושנה למלך

אכל אינו לוקה לפי שאפשר לעבור עליו מכלי מעשה - כ"ב לפי מ"ש הרמב"ם בפ' מהלכות בכורות אין צורך לטעם זה אלא לפי שלא הועילו מעשה והמחבר לא ס"ל האי כלל דהר"ם וכמו שנראה ממה שחייב מולקות בספיקן שח"ב במוכר שדה לכשיתנת יע"ש

או הרה ולא ימותו עונש חין לי לא הלוים שענושי' ומנוהרים על עבודת הכהנים - כהנים על עבודת הלוים וזנין ת"ל ג' הם - ומעבודה למשרתה זנין ת"ל ג' הם - ומלאכה שחקש ר' יהושע בן חנניא לסייע את רבי יוחנן בן גודגודה בהגפת דלתות - אחר לו חומר לאחוריק שכבר אתה מתחייב בכפשיך שחייבן השוערים ואתה מן השוערים - הנה התבאר שכללו שלא יעשה במקדש מלאכתו המיוחדת לו ומדכתיב איש איש על עבודתו ועל משאו - וזכרון הכהנים הוזהרו שלא יקרבו למלאכת הלוים והלוים חם עברו בזה אינם במיתה אלא במלקות - ואמרנו במילתא אל כלי הקדש ואל המזבח לא יגשו וכו' חם כגעו וכו' חייבין ת"ל חק משום עבודה הם חייבים ולא משום נגיעה - אין לי אלא הלוים על ידי הכהנים והכהנים על ידי הלוים זנין ת"ל ג' הם אתם - ושם נאמר הלוים על של כהנים כוונתה - ואין הכהנים על של לויים אלא כלא תעשה - משרשי המנוה לפי שעבודת שתי כתות חלה היא עבודה יקרה ומקודשת על כן נרובה המלאכה להשמר מן החטא והענלה והשכחה ואין ספק כי כל מלאכה המוטלת על שני אנשים או יותר הפשיעה מנויה בה יותר מיוולחכה המוטלת על האחד לבדו כי הרבה פעמים יסמכו עליהם כל אחד על חבירו והתבטל המלאכה מנייהם זה דבר ברור לכל אדם ודרך משל אמרו ז"ל על כיוצא בזה קדירא דבי שתיפי לא חנויחא ולא קדירא - בדיני מנוה מה שאמרנו ל' מ' ומנויים היו אחד על הזמנים כלומר לכון עת הקרבן ומיד מחרז אותם ואחרים עמדו כהנים לעבוד הלוים לדוכן וישראל למעמד וכיון שזמנין קולובאים כל אדם למלאכתו וכהנים ולוים ידועים היו עובדים גם - וכמו שאמרנו שם כי משה נשענאל הרוחה ודוד המלך חלקום לכ"ד משמרות כדאית' בתענית - ועובד כל משמר שבת אחד וחזרין חלילה - וכל אנשי המשמר נחלקו אחרם ראש המשמר לבתי אבות וכל יום מיומי השבת עובדין בו אנשים ידועים וראשי האבות מחלקים להם אנשים ידועים איש איש על עבודתו ולא

ספר החינוך מן ספר במדבר פרשת קרח

עב

הנפלים כל נפל שאמו טמאה לידה מחמתו הבא אחריו אינו בכור
 לכהן מפני שלא פתחו רחם אמו שהנפל פתחו שקדם לו - אבל
 כל נפל שהיו אמו טמאה לידה בשבילו הבא אחריו בכור לכהן וכוננת
 ידיו יתבאר חילוק זה - ובמס' בכורות יתבאר כמו כן איזה בכור לכהן
 ולא לכהן אחר בכור לכהן ולא לכהן - גם אחריו שיש בכור לכל יוש
 שאינו בכור לאחד מהם : משרשי היוצאם כהבית שידעתי
 בסדר בח' ע"ש - מדיני הפלוגה מה שאמרו "ל שונות הפדיון
 הוא משיש לו" יוס ומעלה משיש מכלל כל שאמר ופדיוויו חזן חדש
 תפדה ויזוהו וזו מוטלת על האב - עבר האב ולא ראה לפדותו חזוה
 על הבן לפדות עצמו משי גדל - והפדיון הוא בין בכסף השוה ה' סלעים
 בין שוה כסף וזו המטלטלים שזמן זמון ילאו עבדים וקרקעות
 וזמנות שחם פדה בהם אינו פדוי - חמש סלעים של פדיון האב יכול
 ליתנם לכהן אחד או לכהנים הרבה והחייב ליתנו לכהנים זכרים ולא
 לכהנת דלהרן ובניו כתיב בכסף פדיון בכור - ואם רצה הכהן להחזיר
 לו הפדיון אחר שנתנו לו יא' די חובה ובלבד שלא יתנו לו על
 זנות כן ואם נתנו לו ע"מ ק"ח כנו פדוי עד שגמור דלבו ליתנו לו
 פניה גמורה - ואם פירש ונתן לו על זנות להחזיר וכתפיים הכהן
 בכך כנו פדוי - וכך למדנו דבזמנו שזוהי שפדור כו' עזשין פדיון
 הבן - מביאין כוסין והדם לבית אבי הבן או למקום אחר וזכהן
 שיבחרנו האב לתת לו פדיון בנו מכרך תחלה על היין ועל הדם
 וזח"פ מכרך ברכה זו בח"אח"ה אשר קדש עובר במעי אמו
 ולארבעים יום חלק איבריו רמ"ח איברים ואח"כ כפתח בוגשמה
 כדכתיב כפתח באפיו וגו' עור ובשר הלבישו ובעצמותו וגו' דים סיכנו
 כדכתיב עור ובשר תלבישו ובעצמותו וגו' דים סיכנו וזה לו מחלף
 ומשתה דבש וחלב להתענג בו וזמון לו שני מלאכי השרת לשמרו בתוך
 מעי אמו כדכתיב חיים ומסד וגו' - אנו אומרת זה בני בכורי שבו
 פתח הקט"ה דלתי בטני - אביו אומר זה בני בכורי הוא ואני מזהר
 לפדותו שאמר וכל בכור אדם בכרך תפדה - ויהי ראון מלפניך ה'
 חלוי שכשם שזכית אביו לפדותו כן תזכהו לתורה ולחופה ולמעשים
 טובים בח"ה מקדש בכוריו ישראל לפדיונם - ואביו הבן מברך שמים
 על פדיון הבן ושהחיימו - וזאת לכהן הפדיון הידוע שהוא ה' סלעים
 כנו שקבם בתורה והם ששים ארגירין של כסף לריף במשקל אי"גנו
 וזאת הפדיון מברך הכהן ג' ברכות אלו שכתבנו : עוד כתב
 הרמב"ן ז"ל ששעה שנתן האב כסף פדיונו לכהן שמתן בנו ביד
 הכהן וחומר לו הכהן איזה חביב עליך יותר או בכך או חמש סלעים
 הללו - וזה חביב חביב בני עלי - מיד נוטל הכהן הדינרין
 ומליכין ידו על ראש הבן ואומר זה תחת זה זה חלוק זה זה מחול
 על זה יא' זה לכהן ויכנסו הבן למים ולתורה וליראת - שמים יסי
 דרון שכשם שנתן לפדיון כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים
 וזאת חזון - וזאת לכהן את ידיו על ראש הבן ומברכו כפי שידע
 לברכו כגון ה' שומרך וגו' כי אורך ימים וגו' - השם ישמרך מכל
 דע ישמור את כפשך וגו' מוליאו לכל חפצו - ויתר פרטיה במסכת
 בכורות : (י"ד סי' ש"ה) ונוהגת מזוהו בכל מקום ובכל זמן
 שישראלים הזכרים אבל לא נקבות שכן קבלנו שהאיש שהוא החיוב
 לפדותו כמו אבל לא האשה שהיא אינה בת פדייה וכן אינה נוהגת
 בכהנים ולויים מק"ו חם נטרו ישראל במדבר מפדיון בכורות דין
 הוא שיפטרו את עצמן - ועוד אמרו ז"ל שאפילו כן ישראל הבא מן
 הסנה או הלויה בנו ממנה פטור מפדיון לפי שהדבר תלוי באם שפטור
 דחם תלה גבתו ועובר על זה ולא פדה בנו מהוא ראוי כלומר

משעברו

ולא היו ראויים לסייע זה את זה - וכן הלויים לא
 היה ראוי לסייע המזורה לשוער ולא השוער למשורר
 מואלה הט"ו מונונים שזכרנו האחד כבר אמרנו שהיה חמוכה על
 הזונים - והשי היה חמוכה על בעלת שערים - שלישי על השומרים -
 רביעי על המזורים וכו' - כמו שכתב במשנה - ויתר פרטיה
 במקומות בסדר קדשים ובספרי ובמכילתא כמו שאמרנו למעלה
 (ה' כלי הוקדש פ"ג) - ונוהגת בזמן הבית בכהנים ולויים - ולוי
 העובר על זה ועשה במקדש כמלאכת כהן או חפילו המלאכת חזירו
 הלוי חייב מיתה בידי שמים - וכן כהן שעבר ועשה כמלאכת הלוי
 עבר על לאו אבל אינו חייב מיתה כמו שאמרנו למעלה - וכן
 הדומה כי כהן שסייע במלאכת חזירו הכהן ג' כן כמיתה :

שצ שלא יעבוד הזר במקדש - כלומר כל מי שחינו מורע אהרן
 שאמר וזר לא יקרב אליכם - וכפלה המניעה כו' שלשון
 אחר בכתיב הוא שאמר ולא יקרב עוד בני ישראל אל אהל
 מועד לשאת חטא למות - משרשי המניעה כתיב למעלה
 זה כמניע עבודת המקדש - מדיני המניעה מה שאמרו ז"ל שאין
 חיון חזרת קריבה זולא הקרב מכל העבודות שהן מיוחדות
 בכהן וכמו שאמרו ז"ל מקבלת הדם וחילך מותר כהונה כגון יניקות
 בלילות תנופות הגשות והרבה עבודות כאלו הנמשרות בגמרא
 שמניין בכהן הרי אלו כולם באזהרה לזר והקרבן סקול - אבל יש שם
 עבודות שאין בכלל האזהרה כגון שמיעה שכשרה חפילו לכתחלה
 בורים וחפילו בקדשי קדשים וכן הולכת העינים וכן הדלקת הכרות
 שאם הוליון הכהן לחון אחר שהטיב איתן שמונת הר להדליקן ויש
 מוקד' עבודת לבד מיוחדת שהן מפורשות שיש בהן חייב מיתה - וזה
 זריקה הקטרה הקרבה וניסוך ועליהם כאמר וזר הקרב יומת -
 וכמו שנתבאר במסכת יומא בפרק כדאשונה כל מי שהוא רוצה
 לתרום - ויתר פרטיה מבוואריים שם ביומא ובפרק בתרא מוסכת
 זכאים (ה' ביאת המקדש פ"ג) - ונוהג חיסור זה בזכרים ונקבות
 בזמן הבית ואף בזמן הזה אע"פ שהוא שם בעונותיו ועובר על זה
 ועשה במקדש חפילו היום אחת מכל העבודות שהם בכהנים עובר על
 לאו כמו שכתבנו ואם עשה אחת מהרבה העבודות שזכרנו חייב מיתה
 בידי שמים :

שצא שלא לנטל שוירת המקדש ללכת סביבו תמיד בכל לילה
 שאמר ושמרתם את כושמרת הקדש וידוע שלשון
 שמירה עומד במקום לאו וכמו שאמרו ז"ל כל מקום שאמר השמר
 סן ואל אינו אלא לא תעשה - ואמרו במכילתא זמרת את משמרת
 אהל מועד אלו אלא בעשה כלל תעשה וזמרת אהל ושמרת אהל
 בשמרת דקדש - ואולי דרשו עשה ולא כשיחזו שני מקראות
 מורים על דבר אחד ומאיותו שבא דרך ציווי לכת למדו הלאו והלוי
 הנסתר שהוא קל מומר דרשו בעשה וכל שוקל הדברים בחאזני דק
 וידע כו' שהנסתר קל מניווי שלא לכת : משרשי המניעה עס
 קצת דיניה כנושפט הספר כתוב בסדר זה במניעה שפ"ה (הלכות בית
 הכמירה פ"ה) :

שצב לפדות בכור אדם כלומר שחזוה על כל איש מישראל שפדה
 מן הכהן כמו שהיא בכור לאמו הישראלית - שאמר אך
 פדה תפדה את בכור האדם וינאלו במקום אחר שתלה הכתוב
 הכמורה שפטר רחם שאמר בסדר בא אל פרעה כל בכור פטר כל רחם
 בכני ישראל באדם ובעמה לי הוא - וע' פטר רחם פתיחת רחם
 כלומר שהיה ראשון לפתוח רחם אמו ומפנין אמרו ז"ל ששכח אחר

ל

ספר החינוך מן ספר במדבר פרשת קרח

והיבטרו עליו יום אה עת קודם שיפדנו בטל עשה זה ואיו לו פנא
עובד על כפשו ואש"פ שאין למנוה וזמן קדוש דככל שפתיא ושעתיא
אחר ל' יום זמנה היא אש"פ כ' חסם לבי יקח מלות ויקדים ויעשה אלוהים
מיד שאפשר לו וחסן ה' בידו יכלה ולפי הדומה שהאב חייב לעולם
לפדות בנו ואפילו אחר שהגדיל הכן המנוה מוטלת על האב וכמו
שאמר הכתוב וכל בכור אדם בכניך תפדו כהי שהטיל המנוה על האב
וכן נראה בקידושין :

שצג שלא נפדה בכור בהמה טהורה מטני שהתורה צוה לפדות
מטר חמור אולי יעלה על דעתנו לפדות גם כן בכור בהמה
טהורה כהמה אחרת על כן באתנו המניעה בזה שלא נפדה אותו
לעולם ואפילו עבר ופדהו חינו פדויו ועל זה נאמר אך בכור שור
או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדשה הם : ביהר הכתוב
ג' בהמות הטהרות שכן בחיוב מלות בכור כי מניי החיה שהם
שבה ארנס בתורת כבורות וכמו שכתבתי בסדר בח מנוה י"ב .
משרשי מנוה הבכור לתפול לכהן כתבתי שם וענין האזהרה שלא
לפדותו קשר עמו וקחלו משם . דיני המנוה כתב הר"מ כמח"ל
הבכור כמו שאין מדין אותו וכך אין הבהן יכול לעוכרו כעודו גם
דכיון שהוא עומד לקרבן אין לכהן זכות בו למוכרו . ובזמן הזה
שאין לנו בית המקדש הואיל ולא כילה עומד הרי זה עותר לנווכרו
ואש"פ שהוא תמיים בין לכהן בין לישראל ש"כ . ודאי שזה שאמר
רבינו ז"ל הואיל ולא כילה עומד כחכמו לומר לכשיפול בו מנס .
ובכור בעל מום יש לכהן למוכרו ככל זמן בין כפני הכית ושלא כפני
הכית בין חי בין שחוט לכל אדם ואפילו לגוי דכחולין גמורין היא
וכמו שכתב הטמא והטהר יאכלנו כלבי וכלאי . וע"מ הזהירו
חכמים שלא למוכרו בשוק דרך פרהסיה אלא בכית . ויתר פירטיה
מכאן דאדם במסכת כבורות (י"ד ס' פ"ו ושל"ה) ונוהגת מנוה זו
בארץ ישראל כמו מנות קדוש בכור בהמה טהורה שהוא נוגה בארץ
בלבד כדעת קצת המפרשים בין כפני הכית ושלא כפני הכית שנאמר
ואכלת לפני ה' אלהיך מיעשר דגןך ונו' וכבורות בקרבך ונחך .
ודרשו ז"ל עמקום שאתה מביא מעשר דהיינו ארץ ישראל אתה
מביא בכור ראן וקבר . ועי' שהביא מח"ל בכור לארץ אין מקבלים
מעובד ולא יקרב דחולין גמורין הוא . והכל חייבים במנוה זו כהנים
לויים וישראלים שנאמר כל בכור אשר יולד ונו' ואף על פי
שנפטרו כהנים ולויים נועדין בכור אדם ופטר חמור כמו שכתבנו
בכל אחד מהם בסדר זה ובסדר בא אל פרהה חייבים הם בו .
ועובר על זה ופדה בכור בהמה טהורה אש"פ שלא הועילו למעשיו
ואינו פדויו אלא בקדושתו הוא כמו שהיה עבד על לחו זה שלגין העברת
הלאו לא איכפת לן חי אהנו מעשיו או לא . וכדליתא בתורה פ'
ראשון בעמלות אבי ורבה אבל אינו לוקה לפי שאפשר לעבור
עליו חבלי מעשה

שצד להיות הלויים עובדים במקדש להיות שוערים ומשוררים
בכל יום על הקרבן שנאמר ועבד הלוי הוא .
ולשון פטרי מומע אני אם רצה יעבוד ואם לא רצה
לא יעבוד . ת"ל ועבד הלוי הוא בעל כרחו . כלומר שהכר
הוא חובה ויגנון זה מוטל עליו בהכרח וכתבתי קמון בפרק ב'
וערבין שהשיר כפה לא יאמר אותו לעולם אלא הלוי . וכפלה מנוה
זו במקום אחר בתורה שנאמר ושרת בשב"ה אלקיו . ואמרו
שם בערבין או זהו שירות שהוא בשב"ה היו חומר זו שירה . משרשי
המנוה לפי שכתבתי המלך והמקום הוא להיות עם אנשים ידועים נשבע

ידוע קבועים לשירותו ולא יכנסו ביניהם לעבודה כענין מלכותא
דארעא וימו להם אנשים ידועים נכבדים להיות כל מלכות ההוי'
בעצית על דש כי אין ראוי למלך שיאנה כלל יום משרתים לפניו ויהיו
הכל משתמשים בכבוד שירות המלך זה דבר ברור הוא . מרובי המנוה
זה שאתרו ז"ל שכן לוי שקבל עליו כל מנוה לוייה חן מדבר אחד אין
מקבלין אותו עד שיקבל אש"פ כולם ועבודה שלהם היתה שהיו שומרים
את המקדש כמו שכתבנו בסדר זה והיו מהם שוערים לפתח ולמסגור
שערי המקדש ועיקר עבודתם לשורר על הקרבנות והיו חוערים שירה
אלה העובות ליכור שהן סוכה ועל שלמי עזרת . בעת ניסוך היין .
אכל על גולת כדבה שינועין הכיבוד לקין המוכח וכן כנסיים הבאי'
כפני עצמן אין חומרים עליהם שירה . לוי חלוק מותר לעבוד ולשורר
קולין מותרין לעולם ש"כ לויים שעומדין על הדוכן לומר שירה על
הקרבן ומסופין עד ל גולם והשירה שחוערים הלויים היא כפה שיעקר
שירה כפה הוא . ואחרים היו עומדים שם שומרים ככלי שיר . מהם
לויים ומהם ישראלים תומכים שמאין אותם לכהנה שאין עולה על
הדוכן לעולם אלא מיוחדים . ואין מותרין לעולם מתעשה ככור'
ועומדין עד לעולם והלללים הוי אחד הלבד . ומן הדומה כי
העם לפי שקול המלללים גדול ונכבד קצת ואילו היו שם הרבה
לח היו נשמעין יותר כלי הכיבוד ששם וכל שכן שירת הפה . והחלילים
שהיו מנגנים בהם הוי אבות שלהם של קנה ומפני שקול' ערפו הוי' .
בש"ל החליל מכה בפני המנוה והו' דוח' שבת לפי שהו' מעבודת
הקרבן וקרבן דוח' את השב' ואין בן לוי ככל' לעבודה עד שילמדוהו
ה' שני' וכמו שלמדנו ז"ל מן הכתוב . ומכאן אמרו ז"ל שתלמי' שלא
רוח' סימיופה בתלמודו' שני' שוכ אינו רוחה ואין ככל' לעבוד
עד שיהא גדול שנאמר איש איש על עבודתו . ואין הלוי נכסל
לשני' ולא כמנויה' אבל בקלוקל הקול כגון הקנים שמתקלקל קול'
לעת זקן' והו' שנאמר בתור' ומכן תשיש שנה ישוב מלפני העבודה
אינו אלא בזמן שהיו נושא' החשן ממקום למקום שאפילו בעת
זקנה שנתקלקל קולו אינו נכסל לשירות' המקדש ולגשת דלתות וכל
זה עם יתר פירטיים יתבאר יפה במקומות מתמיד ומדות . גם
בפרק שני מערבין וחומר קצת מענין זה . והארכתין לך בני מעט
בזה כי מהרה יבנה בית המקדש ותמסרך לנאמן בני ישראל ה' (ה'כלי
במקדש פ"ט) . ונוהגת בזמן הכית כלום ולוי העובר על זה
ולא שר על הקרבן ביומו הקבוע לוי' יענין קבועים להם לפי חילוק
המשמרות אלא ששק בטל עשה זה ועובשו גדול מאלד שיהיה כפי
שחינוחן בכבוד עבודת הש"י ועל כן יונעמו הנה מנוה :

ואשר יחפן מן הלויים בעבודת בורחן הוי' החיים והסגולם והכרסה
וכבכוד ויהי אהנו :

שצה שנתחייבו בני ישראל לתת חלק אחד מעשרה חלקים
מזרע הארץ ללויים שנאמר ביוצא מועשר בני ישראל
אשר יריבו לוי' הרומה גתהי ללויים ונאמר בסדר חס בחקתי
וכל מעשר הארץ לוי' הוא זה הנקרא מעשר ראשון :
משרשי המנוה לפי ששבע הלוי' בחר הש"י בתוך אחיו לעבודתו
פסיד במקדשו על כן הוי מחמדו עליהם לתת להם
נוחיים דרך כבוד כי כן יאות למשרתי המלך שיהיה ארוחם
מוזמנת להם ע"י אחרים שיכונה להם ולא יטרבו הם ליגת בדבר
זולתי בעבודת המלך היקרה ואף על פי שהם היו י"ב שבטים ולפי
חלוקה שזה היה ראוי שיטלו חלק אחד מ"ב גם זה היתרון להם
לכבודם כי מריותם מבית המלך רחוי שתהיה חלקם יתרה על כלם
ויתרון

ויתרון גדול הוא שיכול להם חלק העשירי נקי וכל הנזואות הקרקע . והמחיה משרתי האל במזמור ברכת השם יתברך תנוח עליו בכל אשר יש לו וזהו אמרו ז"ל מעשרות סיוג לעושר גם אמרו ז"ל שאסור לאדם למסוב בלבו ולומר אכסה אם ייטיב הש"י לי בהתעסקי במזמורי ועל כיוצא בזה נאמר לא תנסו את יי' אלהיכם . וזלתי בנזוה וז שמונת לבנות אם יברכהו האל בעשותו אותה ובהיותו זרעו עליה ומפורש הוא על ידי הכתובים שנאמר הביאו את המעשר אל בית האוצר ובחמני נא בזאת אמר יי' אכחות : מדיני הנזוה מה שאמרו ז"ל שהמעשר הזה אשר ללרם הוא חולין גמורין . ויותר לאכלו כל אדם כיון לוי בין ישראל ואפילו בטוהא שאמרו וכשכלם תרומתם . כלומר המעשר שהוא מורס מתרומת ישראל שהוא לכלם כדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב . ודרשו ז"ל מה הגרן ויקב חולין לכל דבר אף מעשר ראשון שטיטלה תרומתו חולין לכל דבר פירש שטיטלה תרומתו כלומר אחר שהריוו הלויים מעשר מן המעשר שלהם ונתמחה לכהנים זהו קרח תרומתו . וכל נקום שנאמר במעשר קדש או פדיוה אינו אלא במעשר שני . ואמרו בספרי שכל שהוא אוכל אדם ונשמר וגידולו מן הארץ חייב במעשר ובתרומה ומיייתי לה מדכתיב בתרומה ראשית דגן וגומר . שדרשו ז"ל מה דגן תירוש ויזהר מאכל אדם וגידולו מן הארץ ויש לו בעלים שנאמר דגןך אף כל כיוצא בהן חייב בתרומה ומעשרות . אבל הירקות אף על פי שהן מאכל אדם אין בהן חיוב מעשר אלא מדרכן לפי שנאמר במעשר כל תבואת זרעך וירק אינו קרח תבואה . ומדכתיב הגמרא שאנו סומכין בהיות נראה שגם בכל הפירות חזן מדגן תירוש ויזהר אף חיוב המעשר בהן אלא מדרכן וקרא דמיייתו בספרי אסוכתא בעלמא הוא הכי אסיקא בריש פרק השוכר את הפועלים גבי הדין דפריק רב פפא בתלמי עומדת בגבה ונפשה גוטה לחצר ואנוס הרנוס"ס ז"ל כתב הפן מזה וכמו שנתא בספרי . וכן מענין הנזוה מה שאמרו שאין מעשרין מן המדש על היסן ולא מן היסן על המדש ולא נמין על שאינו מנין ולא מן החיוב על הפטור ולא מן הפטור על החיוב . ואם עשר אינו מעושר . אבל מעשרין שלא מן המוקף אף בשבת תרומה אינו כן שאין תורמין אלא מן המוקף . ומ"מ בשאר דברים שיש הם התרומה ומעשרות דכל שאנו אומרים בתרומה אין תורמין ואם תרם תרומתו תרומה כן במעשר אם הפדיו מעשרותיו מעשר וכל שהוא פטור מן התרומה פטור מן המעשר . וכסדר שופטים מצות הפרשת תרומה גדולה נאריך בדברים בע"ה ותיארונושם . וכן מענין הנזוה מה שאמרו ז"ל שאין אדם חייב לתרום מעשר מן התורה אלא הגומר פירותיו לאכלו לעצמו . אבל הגומרין לזוכרן משוק פטור מן התרומה שנאמר עשר מעשר וגומר ואכלת . וכן הלוקח אחד שנגמרה מלאכתן כלומר שמתרחו ביד הזוכר פטור מן התורה וחייב מדכתיבם שנאמר תבואת זרעך כלומר שנגמרה מלאכתן ברשותך ואין חיוב מעשר חל בפירות עד שיגיע לעונת מעשר שנאמר וזרע הארץ ופרי העץ כלומר עד שיגיע פרי . וכן התבואה עד שתהא תבואה שנאמר תבואת זרעך . ומכאן אמרו ז"ל עונת המעשרות שהיא נשיגו הפירות להוריע ולמנוח הכל לפי מה שהוא כיצד התאנים נשיגו רבין שראויים לאכול . התפוחים והאחרונים נשיגו עגלן . וכן לכל פרי ופרי קבעו עונתו למעשר כלומר שקודם וזן זה הקבוע להם אוכלין מהן כל הצריך לפי שאין בתורת מעשר כלל אבל אחר זמן זה אין אוכלין מהן אלא עראי עד שיקבעו להם גרן למעשר ואחר שגרן קבוע למעשר אסור לאכול מהן אפילו אטילת עראי ואיזהו גרן

למעשר התבואה משמרת כלומר שימרת פניה ברכת כדרך שעושין בני אדם אחר שעושין מזכה כרי . וכירושלמי מצינו עוד שאם אין דעתו למרח מפיעמיד ערימה ונתבואתו היו גורם למעשר דבגורן תלה הכתוב ואפילו בלא מירוח כיון שאין דעתו למרח ואפילו עשה מזכה גרן בתוך ביתו גם אם עשה הגרן קביעות למעשר . והא דא"ר אושיעיא מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי לפטרה ממעשר והיא הלכה פסוקה כדאמרין במסכת ברכות ההיא מירי בשלא העמיד מזוזה ערימה בתוך ביתו וכן שלא מירחה אלא דש זרה נועט נועט בלא מירוח וכן לאור נועט נועט וכו' הכראה בענין זה וכו' הדרך כל השמועות עולות בקנה אחד בריאות וטובות . ואמרו ז"ל שצונות הקשולים והאכמיתים והדלועים משישפז כלומר שסיר אותו שער דק שעליהם ועונת כלכלה של פירות משיחפה הפירות שבה בעלן ובהזין וכן לכל פרי ופרי קבעו זמן גרמו לפי מה שהוא הכל כמו שבא במסכת מעשרות . ועוד ראיתי בענין קביעות המעשר מן התורה שדעת קצת מן המפרשים שאין קביעות מעשר לעולם בשום דבר דראיית פני הכות וגם שהא בית הראוי לכך שנאמר בערתי הקדש מן הבית והוא שיכניסם לפירות דרך השער שנאמר ואכלו בשערך ושעשו . אבל הכניסם דרך גנים וקרפיות פטורין מן המעשר והתרומה וכ"כ הרמב"ם ז"ל כ"ל שאין לוקין מן התורה על אכילת הטבל עד שיקבע בכניסתו לביתו אבל אם נקבע בשאר דברים הקובעין למעשר אין לוקין עליו אלא זכות מורדות יותר פרייה מחאריים במסכת מעשרות (י"ד ס"ג פ"א) : וגוהגת בזכרים ונקבות בישראל וככהנים וכלים שאף על פי שהכנים ולויים מוטלים המעשר מיראה חייבים הם למעשר הפירות שלהם בקרקעותיהם ובאיסור טבל הם עליהם עד שיעשו אותם שנאמר כן תרומו גם אתם ובה הפירוש עליו אתם הלויים גם אתם לרכות כהני' אבל אחר שיעשו אותן אם ראו אוכלים הם בעצמם המעשר או יתנו אותו לכהן אחר . ונזוה זו של מעשר וגם מצות התרומה אינה נוגעת מן התורה אלא בהרץ ישראל לבדה וכמו שיהיו גם כל ישראל כן פסק הרמב"ם ז"ל . וכסדר שופטים כמצינו הפרשת תרומה גדולה נכחד עוד בע"ה החלוקים שיש במעשר ותרומה בין ארץ ישראל לסוריה או חוזה לארץ ואם חפצך בני לדעת גומר אותו מושם : **שצו** שצו הלויים להפריש מעשר מן המעשר שהם מוטלים מן ישראל ושיתנו אותו לכהנים שנאמר ואל הלויים הדבר וגומר . והרמב"ם מבינו תרומתה' מעשר מן המעשר . והנזוה זה על דרך הכתוב שאמר תרומתה' . וכאשר הכתוב שהוא ניתן לכהנים וכמו שנאמר ונתחם מוטנו את תרומתה' לאהרן הכהן . והזכיר הכתוב להפריש זה המעשר מן הטוב והנכסר שנאמר מכל חלבו את מקדשו מוטנו . ועוד נאמר על זה ולא תשארו עליו חטא בהריוכם את חלבו מוטנו . יורה שאם יוציאו מן הרעייה עליהם חטא זה עניינו בענין לאו הבא מכלל עשה ולכן אין למנות אותו מן הלאוין : משרשי הנזוה . הקדמה אין פסקי כל שבת הלוי הכדיל הש"י נעדת ישראל לעבודתו תמיד ואמנם שבט בעצמו נכחד בהם אחד להיות לכולם לראש ולקצין ולשר הוא חרעו לעולה והוא קדש וקודש שבט לעמוד ולשרת פניה' תמיד ושאר כל השבט ניתן תחתיו לשייבו בעבודה וכמו שכתוב ויאלהר ה' אהרן אתה וכניך ובית אבין תשארו את עון הקודש . כלומר כי כל השבט יקבל שמירת הקודש וכניך אתך תשארו את עון הכתוב כלומר שיקר

לכותה
ההיא
ויזהו
במזוה
חד אין
מוריס
מגור
שירה
יון .
הבאי'
לשורר
רה על
שעיקר
מפס
לה על
כמרו'
זה כי
הרבה
ולויים
י"ב י'
שבדות
מדוכו
שלא
לעולם
לפסל
קול'
גבורה
בעת
תוכל
גם
מעט
ה'כלי
גל זה
חילוק
הכני
וד
ברכה
אלקים
וראל
חפתי
בדתי
לשם
וחסם
בדבר
ולפי
להם
שלא

ספר החינוך מן ספר בנודבר פרשת הקת

לפי שהשמועתי הוא על היותה מטהרת את הטומאים ומטהרת
העוסקים בהשפעתה ואע"פ שכל החטאות הנשפכות מן הפנים וזון
השערים הדין כן שהשורף חותן חטאת בלדים בשעת שריפתו עד
שיעור אפר מכל מקום חותן חטאת מטהרת ונס כן התימה הגדול
בה מתייחס בעשייתו מחוץ למחנה שלא כדרך שאר הקרבנות ועל דבר
זה היו מוסיף האומות את ישראל עליה כי יושבו אהיה נוכחת לשעירים
על פני השדה כמנהגם הרע ואתם כוהן תרומות שישבי האדמה
זב חילנות מן החרו אשר בלבטון עד החוב אשר בקרב חמשה סגולות
בהשכים יקרו החמשים ויחממו הקרים ויחילו ידענו מהות הנפש
ושרה ויחלטה ובריותה כיון בחולי כי סגולת הפרה גס כן
להחליא הנפש ולטמאה בעסק השריפה ואחריו היתה אפר מרפא
ומפלט הטומאה וזה חינו כדור להשיג בענין כלום אלא שחבת הקדש
ואחשק להשיג ידועה בנשפת יביד הקנה לכתוב כדוני הנוזה
מה שחמרו ל' סגולות פרה אדומה שתהיה בת ד' שנים איבת שלש ואם
היתה זקנה כזרה וזין לוקחין עגלה ומגדלין אותה חלה פרה שגאמר
זיקחו לך פרה וזה שגאמר בה תמימה כלומר תמימות של אדמיות
שתי שערות שמורות חילבנות פוסלת בה חטילו היתה ננוסה כשרה
וכלבד שכולה אדומה שאינה צריכה תמימות יותר מאשר הקרבנות
ואם היו בה שערות שיעקרו אדם וראשן נזבד אחר הכל הולך אחר
העיקר וגו' בחמשים חת ראשן עד האדם והעבודה פוסלת
בה שגאמר אשר לא עשה עליה עול וכל העבודות הם כעול
לפיכך אמרו ל' שחבלו נתן עליה פסולה אכל היתה צריכה
שמירה וקצרה במוסרם כשרה אכל אדם לא היתה צריכה שמירה פסולה
שכל שמירה שאינה צריכה משאוי הוא והיתה נלקחת ומועית
תרומת הלשכה ופרה שגולד בה פסול פודין אותה ויוצאה לחולין
ומה שאמרו בענין זה שהשורף אותה שהוא טמא הוא המסייב בשריפה
כלן והמפקד בכשר והמשליך עליה והחזק באש והייתה בגדלים
כדי שתבער האש ויוצאה כוה אכל המצות את האור לכבדן והמסדר
את המזבחה טהור וכן המתעסק בה מונע שיתאמר ומעלות
גדולות עשו חכמים במהרת פרה בשריפתה ומן שהיו מפרישין
שבעת ימים קודם שריפת הפרה הכהן השורף אותה מביתו ומאשתו
כמו שמפרישין כהן גדול לבעודת יום הכפורים ודבר זה קבלה
וככל יסודות עיני הפריש נזין אלו מאפר פרה מן הפרות שגששו
כבר ואין מזה עליו אלא אדם שלא נטמא כמות מעולם שהיה צריך
שהיה טהור דא"ת א"כ שאין הנורף אלא כדי שיהיה עליו טהור היה
אפשר שיהיה עליו חם ואע"פ שמתקן מכוון שהיה עליו חינוך
דמיישקן שמתזה שהיה עליו לא היה טהור מטומאת מת וכן כל
הכלים שמלאין בהם להוות על הכהן השורף אותה כולם כלי אכילה
היו שאין מקבלין טומאה ואם תשאלו כי למה לא יטמא
מטומאת מת מעולם אמרו חכמים שהיו בירוסלים חזירות בניות
על גבי שלע ותחתיהן תלול מפני קבר שהיוס זמיתין ביום יצירות
ויולדות שם ומגדלות שם את צביון וכדומים להחת על הכהן השורף
מיתין שורף מפני שכריסן נפשו מוסיפין על גביהן דלתות וישבין
עליהן הצינקות על גבי הדלתות כדי שיהיה אהל צודיל בינם וכן
האין מפני שאם קבר העוסם וכחות של אכין ביד הצינקות והולכין
עד נוי השלוח ויורדין שם וממלאין שאין לחוש שם מפני קבר היום
שאין דרך בני אדם לקבור בהריות ומזרין ופולין על הדלתות שיעל
השומרים והולכין להרהיב זעם יורדין והולכין בגליהם ויפני סבל
הרביע והעורות אשר תחתיהן תלול מפני שאם קבר שהיוס
עמלכין

העבודה דהיינו הכהונה אליהם היא וכתוב בתורה וגם
את אחיך מטה לוי שבת חזק הקרב אתך וילוו עליך וישרתוך
כלומר שאתה העיקר ולא הם וכן כתב במקום אחר
ונתת את הלוי לאהרן ולבניו ולבניו כתובים המה לו ועל
כן כהיות הכהנים עיקר הבית בעבודת אלהינו וכו' כ"ד מתכות
שיתנו להם המעשרות ככתוב וכמו שזכר חותן חמשים לביעור
במקדש וארבע שירושלם ועשר בנבולין ושאר שטנו שהוא נכסד
עמו לסייע על ידו וכו' כן לחיות בטובה מפני יגיעה עם מעשר
המירות שטטלים מכל ישראל ולמזין דגו ויתנונו כי כל חלקם
בטובה וחלק אחיהם היא סבת העבודה להש"ל נטנו לתת מכל אשר
ישל ממי ישראל חלק העזרי למשפחות הגדולים וכן יתנו על
להם כיום גבוהים עליהם ובהם מועיל לכלם הוא שומר הכל ית'
שיוגם כיום כזה זכות וכבוד ומועיל ללוי כללתי ירע מקם ממונות
מועיל בחלקם בתבואות וחלואמו כתיבם לבניהם וזיתם בתבואה
ואתנו בחולות ועכשוויה המינהגיש תורה ויש קומה כורני
הנזיה מה שאמרו ל' שכן לוי שלקח המעשר שכלים לא יתן תרומתו
שכלים אלא קונסין אותו לדוש ולזרות וליתן לו מעשר מן המעשר
קצת דגו ואינו חייב לתת מעשר שתכן אחר שידוש הכל ויורה
אכל אם בתחלה הפריש המעשר שכלים ודש ורש נתן לו חלקו מן
הכל וזה שאמרו שתרומות יועשר שהיה בה אחד משמנה השמינית
מוליכה להן ולכלבד שתהא תרומה ודחית וטהורה פחות וכן אינו
מוטב להוליכה אלא מוליכה בחור ושורפה ומה שאמרו שתרומות
מועשר מפרישין אותה של מן המוקף שחומר מכל מעשרותיכם תרומת
כלומר אפילו יש לך מעשר אחד במדינה זו ואחד במדינה אחרת אותה
מפריש תרומה אחת על הכל ומכל מקום אמרו ל' שתלמיד חכמים
אין תרומת אותה אלא מן המוקף ויתר פרטיה מכוונים כמקום
תרומות ומעשרות וכתבתי מן המעשר (ה' תרומות פ"א)
וגוהת מנהיג במקום שתרומה ומעשר נוסף שם וכפודר
שופטים מנוזת הפרשת תרומה גדולה נכסד הכל בע"ה :

זאת הקת התורה

יש ברה שלש מצות עשה

שצו שנצטוו ישראל לשרוף פרה אדומה להיות אפרה מוכן למי
שיצטרך אליה ומטהרה מטומאת וית נכסד דבר אל בני
ישראל ויקחו ארזין פרה אדומה וגו' וכתוב למה מזה
והיתה לערת בני ישראל למשמרת זוג' אע"פ שאלפי
לכני לכתוב רמזים מטעמי המצות שקדונו על נד הפטע
ההתכללות שהמלאכה למתן כהני והנערים חבירו ישמרו אל
במזה חרפודי ואירא לפנות פי עליה כללגם הפטע כי ראיתי
לדכותימו ל' וכו' בארזי הדיוכור בעומק סודה וגודל ענינה עד
שאקרו שהמלך שלמה השי' לדעת כרבו חכמות כל טעמי התורה
פון מוז שאמר עליה חזרתי אחמה והיא המוקה מחמי גס אמרו
במדרש רבי נתנונו רבי יוסי בר' מניח אומר אחר לו הק"ב למה
לך אנו מנלה טעם פרה ולא לאחרים וכו' ואלו הדברים רבים
ועתה אל יחשב שומע שענין סודה וסדר חוקה הוא מהותה מטהרת
בהגיע אפרה על גוף המטהר שהיו בעק דבר זה יחלף בשאר הקרבנות
בענין הוזהוילדת שתלום טהרתן בקרבן היא אכל עיקר הפלא

פנחס יש בה ז' מצות עשה :

א שנתנונו דיני בחלות לאומר שחלום עלינו לפנות ולדון בענין
 הנחלה כאשר דנה התורה עליה שאמר איש ביימות וכן אין
 לו והעברה את נחלתו לבתו . ואם אין לו בתו . וסוף
 הפרשה והיתה לבני ישראל לחקת עולם כאשר צוה ה' את
 משה . ולא תחטום שאיזרו בזה שהחלום הוא שבעשה בענין הנחלה
 כאשר דנה התורה עליה שאמר משה . ויהיה האדם מזהיר להחיל לתת
 מה שיש לו לירש עכ"פ . כי האל ב"ה לא רצה להוציא נכסיו האדם
 מירשתו שלא לעשות עושה כל חפצו כשיל יורשו כל עוד נשמתו בו כמעט
 שיחטבו חכמי אומות . אבל כודיענו שזכות הירש קשור בנכסיו
 מורישו ובהסתלק כח המוריש מן הנכסים כמותו מיד נופל עליהם
 זכות הירש כענין השתלשלות היצירות . שדנה הירש ב"ה זה אחר זה
 מכלי הפסק . ור"ל יקראו לזכות החוק שיש לירש בנכסיו מורישו
 כלשון משפט כלשון אחרם בהרבה מקומות נחלה ונמשמת וכוללות
 כלומר שזכות הירש כמוריש כאילו הגופים דבוקים זה בזה שכל היחל
 מן האחד נופל על השני ומפני כן אמרו ז"ל שאם מוה ואמר המוריש
 אל יירשני בני אחי בני פלוני לא יירש עם אחיו אחי תורשני במקום
 שיש בו וכיוצא בדברים האלה אין בדבריו ממש שאין בידו לעקור דבר
 האל שאמר שירש הירש מורישו . ואע"פ שאמרנו שנספיו בידו לכל
 חפצו הענין הוא לומר שיכול ליתנם לכל מי שירצה ולעשות בהם כל
 חפצו כפי צרכו ואפילו לאדם בכל לשון מן מוה של ירושה לפי שזה
 הדיבור הוא כנגד דיבורו של מקום וגזירתו כי הוא אמר יירש הירש
 ועל כן אין כח ביד אדם לומר לא יירש והיינו מתינתין דוש בחלין
 האומר חיש פלוני לא יירש עם אחיו לא אומר כלום שהתנה על מה
 שכתוב בתורה . וכן האומר חיש פלוני יירשני במקום שיש בה
 בתי יירשני במקום שיש בו לא אומר כלום שהתנה על מה שכתוב
 בתורה הכי יומנן כן ברובם אומר חיש אומר על מי שראוי לירשו
 דבריו קיימים . ועל מי שאינו ראוי לירשו אין דבריו קיימים . פי'
 אם אומר על כן בן הנכס או על בת בן הבנות שירשני אחד מהם
 לבדו דבריו קיימים ודריש ליה בגמרא מדרבנא ויהיה ביום הנחיל את
 בניו שהתורה נתנה השות לאב להחילקו שירצה מן הראויים לירש
 ונפקה שם הלכה בזה כרבי יוחנן לגבי פשוטין אבל לא לגבי בכור
 שאין בהם כח לעקור ירושה מן הבכור בענין זה . ועוד אמרו שם
 המשלק נכסיו וריבה לא יד ומיעטה לאחד והשוה להם את הבכור
 דבריו קיימים . ואם אומר ממש ירושה לא אומר כלום . כתב בן
 בתלמי דבריו בין בחיוב בין בסוף משום עתה דבריו קיימים :
 ולפי הדומה אע"פ שאין ממש בדבריו האומר לשון ירושה ומעשיו אינן
 כלום כן מפרש במתני' בנחותו כן הוא מוטל מצות עשה זה של ירושה
 ממש דעבר אחרונה דחלף וכן אם שנת אחר מותו קיינו בית דין
 את דבריו יש עליהם ג"כ עין ביטול מצות עשה זה ולכך עונש לאו
 דלא תעשה . ולפי הראיה מדברי רמב"ם ז"ל שכל עיקר אזהרה
 אינה רק על הכ"ד שנתו בענין הנחלה כן וזה לשנונו שכתב הח' - מזה
 לדון בדין הנחלה וכינוי שביאר הענין במונת הפרת נדרים שלכני :
 מושרשי העונה כדי שידע האדם ויתבונן כי העולם ביד ארון
 משגיח על כל דבריו וזכרוננו ופנינו הטוב וזכה כל
 אחד ואחד מכל העולם בחלק הנכסים שהוא משיג בעולמו וזוהרנו
 ב"ה מבורכת שתנוק לעולם לאשר יתנה לו אם לא כי נחשף הקדושי
 בקנסה מיתה בעולם . ומפני ס' לוק גופו אינו בדין להיות הפסק
 לעתה סאל המבורכת לכל תפשת מאלה בנוף המשתלשל ממש

ויהלכין עד תחת העזרה ומוטלין מן האמר ומתבנין בכוסות וזינין על
 הכסן השורף ומטבלין היו התינוקות מפני חשש שמא גטמחו בשוואה
 חזרת וכל הדברים האלו מן המעלות יתירות שפרה . ובהר
 המעשה היתה נשפרת . ודין כיצד שורפין אותה ונחליו מקומות
 מיתין אפרה . וכיצד מקדשין את המים באפר הפרה .
 וכיצד מטבלין מים את בני נדה . ויתר רובי פרטיה
 מושרשים כמסקת המחברת על זה והיא עסקת פרה
 (ה' פרה הדומה פ"ח) . ונהגת בח"ן ישראל בזמן הכית והיא
 מן המצוות שאמרנו בראש הפרק שהן מוטלות על הציבור כולן . ואמרנו
 רז"ל ששע פרות הדומות כעשו מעלנו מוטלות זו עד שחכר הכית
 בשניה . הראשונה עשה משה רבינו ע"ה . שניה עשה עורח . ושבע
 מעורח עד חרבן הכית . ועשירית יעשה המלך המשיח שיגאלנו
 במהרה בימנו אמן . ומפני שענין זה של פרה הדומה היא דבר גדול
 באומותינו שהיתה מטרת מדי טומאה חמורה . וזוהרתי אפסר
 לטומא ות לעשות פסח שהיא מזה גדולה מאוד . נהגו כל ישראל
 לקרות פרה זו בכל שנה ושנה כמסקת קודם לפרשת החדש ולעולם אין
 נפסקין בין פרשת פרה לפרשת החדש . והשבת הקבוע לפרשת
 החדש לעולם הוא שבת קודם ניזון :

שש שנתנונו להתנהג בענין טומאת מת כמו שזוהר איתנו
 התורה עליו שאמר זאת החזרה אדם כי ימות באהל
 כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים .
 מושרשי ענין טומאת הניף העת כתבתי בסדר חמור אל הכהנים
 במנוח רס"ג מה שיכולתי וכמו כן קצת דברים כוננתי וקצתו חסם .
 ובמסקת אהלות יתבאר כל דיני טומאת מת (ה' טומאת מת פ"ח) .
 ובסדר ויהי כיום השמיני מצות טומאת שונא שרעים תראה כתוב גם
 כן כי רמ"ן ז"ל לחלק על הרמב"ם ז"ל שלא לחשוב כל דיני הטומאה
 שמשפן המצוות ומחוקק עמו :

שש שנתנונו בדיני הגדה כלומר בדיני מי הויים דדיני מים
 חיים מעורבים באפר הפרה שמוין בהם על הטומאים ולשון
 נדה כלומר הויים מלשון זריקה כמו וידחבין ונלנונו בדינים
 הידועים ככתוב שמתבין הטמא כמו שזכרנו והזהר הטהור על
 ד"טמא וגו' ומשמאין הטמא טומאה חמורה כמו שכתוב
 ובזה בני הגדה וגו' ומה לאמר במנוח וזמנת הפרה פליאה כשגבה
 לא חלף לה . מדריש המנוחה מה שאמרנו ז"ל שהמים שנתנין על
 האפר אין נוחלין אותם אלא כלי מן המצוות הזוכין וכן הגהות
 המושגין . ונתינת האפר על המים זה הנקרא לר"ל לקידוש מי
 חטאת . והמים שהזמנת על הם האפר הם נקראים ככתוב מי נדה
 והכל כשרים למלח ולקדש מן חמור שוטה וקטן והמתעסק
 במלחכה אחרת כשנת נולו המים והכוללתן פסלן . ואחר שנתן
 בן האפר אין המלחכה פסקת בן כן קבלו הדבר . וכסדר ג' כן
 פוסל הקדוש והמיוה כיצד הוטל שבר לקדשו להוות מיתין כני
 מערה ואפרו באפר ונקלה חסל הוטל שבר על סיוטו אינו פוסל י
 ויתר רובי פרטיה . ומכאן יש במסקת פרה (ה' פרה הדומה פ"ח) .
 ונהגת בזמן הכית בזכרים ונקבות שכולם נריבין והוא חס כמנוחו
 כני קודם שיכנסו לנקדשו ואיכלו הקדשים . ומי שערב עלזה
 ולא קבל הוה חס ח"ך לה בטל עשה זה . ובכר כתבתי במנו' הקודמת
 כי רמ"ן ז"ל לא יתנה כששק המנות כל דיני הטומאות וראויתו
 החוקות בספר העזות שלום מצות ט"ו :

סדר וירא בלק אין בה מצוה

מאה
 ויון
 עד
 גדול
 דבר
 ימים
 וזה
 זכות
 נפש
 ס' כן
 רפח
 קדש
 מצוה
 ואם
 אמר
 מות
 שרה
 בנות
 אחר
 סלת
 ג'
 יריכה
 סולה
 שעות
 לין
 דרש
 חלים
 סדר
 גלות
 ירשון
 אשתו
 לה
 רשן
 ארץ
 היה
 יונין
 כניס
 כניס
 טומא
 גיות
 ברות
 שורף
 ושבך
 וכן
 ולכך
 תום
 שיעל
 יחל
 תום

ספר החינוך מן ספר במדבר פרשת פנחס

שאוהו בני אבותיו . ואם הוא בעונו ימות ובנים לא יהיו לו ראיה
ברכת ה' שתשוב אל הקרוב אליו כי זאת הברכה שוכה בהוה או
זכותו גרמה לו או זכות אבותיו או עם הקרובים לו יותר למד כשרון
המגישה שוכה יצמו לנכסים . ולכן בהסתלק הוא וזרעו מהן בחטאו
ראויים הקרובים שסייעו אותו לזכות להיות קודמין בהם לכל אדם :
בודני המנוחה שיהא אחריו ל' במתנייתין דיש כוחין סדר נחלות כך
הוא . ואיש כי ימות וגומר . הכן קודם לכת וכל יוצאי
ירכו של בן קודמין לכת . הבת קודמת לאחים וכל יוצאי ירכה של
בת קודמין לאחים . האחים או האחיות במקום שאין אחין קודמין
לאחי האב . וכל יוצאי ירכיו של אחים או של אחיות קודמין
לאחי האב ואחי אביו או אחיות אביו במקום שאין אחים לאב
קודמין לשאר קרובים זה הכלל כל הקודם בנחלתו יוצאי ירכיו קודמין
והאב קודם לכל יוצאי ירכיו ועל הדרך הזה שאמרנו הולך ויגולה עד
ראש הדורות לפיכך אין לך מישאל שאין לו יורש . ומה שאמרנו שם
שאין האם יורשת ובתה ודבר זה קבלה . והאחים עון האם אינם
יורשין זה את זה דמשפחת אם אינה קרויה משפחה . וכן ממזר או
אח ממזר הרי זה יורש כשאר הבנים . ואפילו בן ממזר שהמיר דת
יורש הוא . אבל בן שבתה ובכרית אינו יורש ואינו כבן לשם דבר .
וחכמים תיקנו שיאב האדם יורש את אשתו מן הנישואין וסמכו הדבר
מן הכתוב . וכתב הר"ם במו"ל ומכלל זה הדיון של נחלות בלי ספק
היות הכבוד נוטל פי שנים שזו היא מכלל מלות הנחלות . ופי שנים
פירושו שני חלקים כלומר שאם היו שני אחים עושין מן הממונ ג' חלקי'
והכבוד נוטל השנים ואם היו שלשה עושין ממונ ד' חלקים ונטל
השנים ועל הדרך הזה לעולם . ואין הכבוד נוטל פי שנים אלא
בנכסים המוחזקים לאביו כלומר שבאו ברשות אביו בחייו אבל לא
בראויים לבוא לאביו שאמר בכל אשר יוצא לו . כיצד אחד ממורשי
אביו שמת לאחר מיתת אביו אין הכבוד נוטל באותה ירושה פי שנים .
וכן אם היתה לאביו חוב שהיימים לו ואפי' בשטר או אפי' היתה ספינה
ביום אין לכבוד בזה פי שנים שאין זה ענין לאביו . וכן מטעם זה אין
הכבוד נוטל בשבת ששבתו הנכסים אחר מיתת אביו כגון שחת שבעשה
דגן והאילנות שהזיאו פירותיהן שכל זה לא היה ענין לאביו בחייו .
אבל חלק קטן שבעשה גדול שלא מחמת הולאה אלא מעצמו גדל
אחר מיתת אביו קודם החלוקה הכבוד נוטל בזה פי שנים דענין
לאביו בקרא ומכיון שלא נשתנה ענינו . והאב נאמן לומר זה בני
בכורי . ונאמן לומר זה גוא בני אביו זה אביו בני שהתורה האמינתו
בזה דכתיב כי את הכבוד וגומר וכו' . ודרשו ל' יכירו לאחיהם
ואפילו היה אחד מוחזק שהוא בן ראובן . ואמר ראובן שאינו בנו
נאמן עליו ולא יירשנו . וכתב הרמב"ם ז"ל ויראה לי שאפילו היו
לכך בנים אע"פ שאינו נאמן עליו לומר אינו בנו לענין ירושה ואין
מוחזקין אותו ממזר על פיו נאמן הוא לענין ירושה ולא יירשנו .
ועה שאמרנו ז"ל גס כן בענין זה שהאומר לאדם נכסין לך ואחרך
לפלוגי אם הראשון ראוי לירשו אין לשני במקום ראשון כלום דמכיון
שוכה בנכסים והוא הראוי לירש אותם אין לירושם הפסק עוד מפני
תנאלו עוררים . ועם הפירושים הטובים והסדרת הוגנת למדנו
בפירוש נחלתן שאפילו אמר לו בלשון מעבשו כגון שאמר לו נכסי
לך מעבשו אחרך לפלוגי אף על פי כן אין לשני במקום
ראשון כלום מכיון שהראשון ראוי לירשו אבל אם אין ראשון
ראוי לירשו ואמר לו מעבשו אחרך לפלוגי זכה השני כגוף הנכסים
והראשון יאכל הפירות לכד כל ימי חייו . ואם לא אמר לו מעבשו
אלא נכסי לך ואחרך לפלוגי לא קנה שני אלא זה שישאר לראשון .
ואם נכרם ראשון אין כח בטני להזיחם מיד לוקח לעולם שחוקת

הראשון עומדים כל ימי חייו לכל חפצו בין למכרם בין לתתם במתנה
לכל מי שירצה וכל כך הם נכסים אלו בחוקתו של ראשון שאם אמר
הנותן נכסי לך ואחרך לפלוגי ואחריו לפלוגי אם מת שני בחיי ראשון
אמרנו ז"ל כגמרא שימרו הנכסים לירשי ראשון לפי שהנותן לא שיר
כלום במתנתו של ראשון אלא שיתנו הנכסים אחריו לפני ויוד השני
ויזכרו ויבאו לשלישי ומכיון שהשני מת ואי אפשר לשלישי עוד שזכה
בהם מזה השני כמו שאמר הנותן ישארו הנכסים ביד מי שהם ברשותו
לו ולירשו לעולם . והוא הדיון שיש לנו לדון על הדרך שאמרנו
היבא שאמר הנותן מתנתו בלשון אם כגון שאמר נכסי לפלוגי ואם
מת ינתנו לפלוגי שאין אנו באים לדון כן מטעם שאין אחרך אלא
טעם הדבר מפני שאנו אומרים כי הראשון זוכה כגוף של נכסים
ונפירותיהן ולעולם מוחזקין בידו עד שנוכל להזיח ממנו בראיה
חזקה . אבל היבא שכתב הנותן נכסי לך ואחרך לי או לירשי אע"פ
שלא הזכיר לשון מעבשו כשיר זה יש לנו לדון שאם מת מקבל מתנה
שימרו הנכסים לנותן או לירשו . ואפילו ירד ומכר המקבל מתנה
הנותן עושיאם מיד לוקח לכשימות מקבל מתנה שכן אמרו חכמים
ז"ל בזה שכל שמייר לעצמו או לירשו אינו אלא כמפרש מתנה או
תביה לך לאכילת פירות כל ימי חיך . וכלל הדברים שעלו בדינו
בענין זה אחר יגיעה רבה שכל זמן שהראשון ראוי לירש מכיון שאמר
לו ממורשי נכסי לך אין בידו עוד לתתם לאחר ואפילו לירשו אחר
שמיד נכנסו הנכסים בחוקת יורש ואינו אחר כן אלא כמתנה תבאים
בנכסי אדם אחר ובענין הנאמר בענין זה כגמרא הוא סבריש לה
הפסק כלומר לירושם ורמזנו אחר אין לה הפסק . וגדולה
מוזאת לנודנו מורינו ז"ל בראיות חזקות וברורות שאפילו
האומר לזו שראוי לירשו נכסין לך ואחרך להקדש או אפילו
אמר ונעבשו אחרך להקדש שהירש זוכה בנכסים ויש לו למכרן
ולעשות בהן כל חפצת נפשו ואין כח בהקדש לעולם להזיח מיד
לוקח או מקבל מתנה מן טעם שכתבנו דמכיון שאמר המוריש
לירשו נכסי לך זכה בנכסים ואין בידו להקדיש אותן עוד אלא הרי
הוא כמקדש נכסי אחרים : ומה שיש לענין בענין זה שראיה
בתחלת הענין קוציא כגון מה שאמרנו ז"ל אמירתו לנכסו כמורשתו
לדיוט ועוד דברים אחרים כבר נאמרו ונתנו בהן ודקדקנו את כולן
יפה ועלה הענין מפורר כמו שכתבנו ויחד הענין אם באתי לכתוב
הכל ולא מולאכת ספריו הוא . ואם תזכה בני ונפרוש מכוונות
כיום הגמרא היא תעלה לך הכל . ויתר פרטי המורה מכוונות
בכח בתרא פ' יש נחלתן (ת"מ ס' רע"ב) וגוהנת בכ"מ
ובכ"ז ובכ"ח ונקבות ועובר על זה וזוה בין בראיין שכיב מרע שלא
יירשנו הראוי לירשו בטעם זה והוא שזוה כן בלשון ירושה כמו
שאמרנו ואף על פי שאין בדבריו מנוח כמו שכתבנו למעלה
בתחלת הענין . והרמב"ם ז"ל כתב כי הרמב"ם ז"ל
חסר במקום זה שתי מלות אחת מלאת עשה והאחרת לא תעשה
ושתיהן בכבוד שהאדם וזוה להכיר הכבוד במתת פי שנים לו .
וחא היא מלאת עשה על האב שלא חשב אותה הר"ם במו"ל במונינו .
וכמו כן מזהר עליו מהעביר הכבודה ממנו ועל זה נאמר לא יוכל
לכבד את בן האב וכו' . וזאת האזהרה גס כן לא חשב אותה
הרב הנזכר אלא שכלל הכל במלות דין הנחלות :

תא שנתנו ישראל שיקריבו על ידי משרתי ה' שם הכהנים
שני כהנים בני שנה תמימים לעולה בכל יום . האחד
בבקר והשני בין הערבים שאמר צו את בני ישראל ואמרת
אליהם את קרבני לחמי וגומר שנים ליום עולה המיד .
וע"מ

וה' ויעקר האזנה לב' דלומר החכמים מורי התורה שבישראל
 כי עליוס מוטלת חלאת הנכור וכמו שאחרו ז"ל וחמת אליהם
 אזרה לב' ד' : משרשי המזוה מקדמות כתתי במוות
 המקדש בסדר ויקח ח' תרומה מה שעלה על רוחו בפשט הענין ואחר
 אותם הענינים אני מושך ג"כ טעם התמידין לומר סגלטימו
 בעבודתו התמידית שהיא פעמים ביום בזריחת השמש ובכניסתו
 לערב למען תעורר מתוך המעשה הזה וכו' כל לבנו וכל מחשבותינו
 לדבקה בשם ב"ה ואמרתיו כמה פעמים שהאדם נפל וטבעו
 מתעורר לפי עסקו ושהוא ולכן להיות האדם נכון בטבעו שדרך
 לתקן לו מן פעמים ערב ובקר לכונה שיש מוסתו וסקו בעסק
 עבודת בוראו גם כן שתי פעמים לכל תהיה עבודת העבד לעצמו
 יתירה על עבודתו לרבו וכלו לפי כדי לעורר רוחו ופעלו תמיד
 לזכור את בוראו ובכניסו מעשי ויתברך זמנו כי חסד חסד הוא
 וכמו שדרשו ז"ל אשה רות נוחה לה' שאמרתיו וכנשה רדוני
 כלומר שכל חלק גבוה מכל קרן חיבור הקבוצה שיעשה העבד
 זה שיהיה רבו למושיבם לזכות בטובו ב"ה . מרדני המזוה
 מה שאחרו ז"ל שמון משיחין של תמידין הוא הכנס האחד של בקר
 קודם שתעלה התורה משיחור כל פני המזרח . (ופעם אחת דחקה
 שעה את הנכור בבית שני והקריבו תמיד של שחר ב' שעות ביום)
 והכנס הענין של בין הערבים משם שעות ומחנה וליועלה עד סוף
 היום והזמנו . אבל היו שחשין אותו לעולם בטובה שעות
 ומחנה וקרבנות שג' ומחנה . ושתי שעות אלו מן אחרין אותה היא
 כדי שיקריבו קרבנות היחידים או לזכור בכמים לפי שספר
 להקריב קרבן אחר תמיד של בין הערבים וכמעשה תמיד של שחר
 היה מעשה תמיד של בין הערבים אלא שחיותו של שחר נשחט על קרן
 לפנות מערבות של בית המטבחיים על טבעת שניה ושל בין הערבים
 על קרן לפנות מורחית על טבעת שניה כדי שיהא נגד השמש
 ויתר פרטים וכו' אחרים במסכת תמיד ובה' ה' תמידין
 פ"א . ונהגת מנהגו במוין בבית והיא מן המזות סוף מוטלות
 על הנכור ויותר על הכהנים . ואם שחח חס ושלום יתשלבו בה
 שלא להקריבם בכל יום בטלו עשה זה והשגנה נתלות על כל עדת
 בני ישראל היודעים בדבר אם יש כח בידם לתקבטם לד' והרמ"ן ז"ל
 חשב בחשבון המזנות שני תמידין לשתי מזלות עשה לפי סוף מזות שאין
 מעכבות זו את זו ומנה של זו לא זמנה של זו :

השטל פעולות גדולות בגופות בני אדם ובכל מיני שחר בעלי חיים
 גם בכל המזוה בדרך מן הארויס הנדלים עד העששים הדקים
 ודרך כלל בכל שהוא מד' היסודות שהם למטה מהם ותחת מוטלתם
 וכן כתב בסדר וזאת הכרעה ומוגד תבואות שמש ומוגד גרש
 ירחים . ומופרסם בכל המון העם נערים עם זקנים כי כח הלכנה
 כי כר כל אשר נעשה בדרך כידוע לכורתי האילנות לכניות כי לא
 יררתים בזמן שהלכנה בתדושה עד 'עבור ה' ימים או יותר . וירדו
 היס גם כן אין מפליגין בה עד אחר חמשה ימים של חדש הלכנה .
 וכן נזכרים כל בני אדם מהקודם סמוך לחדושה וכמה נולכות
 אחרות קטנות וגדולות זריכות שמירה שלא לעשותן בעוד שהלכנה
 מתחדשת עד שיאמרו שהפשתן שינאל במשה או בתוך היורה לכלל
 בתדושה הלכנה שהוא לוקה ולא ילח אחר כן לכלובלל ענינים אלה
 גלויים ונדושים הם לכל והאריכות בהם ילדות ולכן כי בחידושה של
 לכנה לפעולות אדם יתחדש ענין והכל בדברו של מקום ב"ה ובגידתו
 ראוי לנגוס כן לחדש ולהקריב קרבן ומוסף על שאר הימים לשמו ב"ה
 להעיר רוחו ולקבוע בלבו כי כל הקידושים ההויים בעולם מחתו
 ב"ה וכל כחם של גלגלים לא ינאל רק מהשם לבדו ועם המתחבה
 הזכה בואת והאמיתית תתעלה נפשנו וכרכת הש"י תחול על
 ראשינו : דיני המזוה בענין המוספין וכלל הענין כמנהגי
 כתתי במוסף הכסח בסדר אמור אל הכהנים . ועוד אודיעך כאן
 שר"ח שחל להיות כשבת שיר של מוסף ראש חדש דוחה שיר של מוסף
 שבת כדי לפרסם שהיום ר"ח וידוע ששירת מוספי שבת במקדש היא
 שירת האזינו והיו מחלקין אותה לששה פרקים בששה שבתות והסיון
 היו ז"ל דרך שלמו קוראין אותה בבית הכנסת :

תד שגטו ישראל להקריב קרבן מוסף ביום חג השבועות שהוא
 יום שמיסין שנאמר וביום הכבורים בהקריבכם מנחת
 חדשה לוי' בשבועותיכם וגומר . כבר כתבתי פעמים כי בסדר
 אמור אל הכהנים במוסף דפסח דברתי מענין המוספין :

תה שגטויו לשמוע קול שופר ביום ראשון של תשרי שהוא ראש
 השנה וכדתין במוספת ר"ה באחד בתשרי ר"ה לשנים שנאמר
 יום הרועה יהיה לכם ואף על פי שאין כאן זכר לתדושה זו אם
 בשופר אם כוונתים או בכל שאר כלי ניגון חפי השמיעה למדון ל'
 שהיא בשופר כמו שזמנו ביובל שנאמר בו שופר :

משרשי המזוה לפי שהאדם בעל חומר לאיתעורר לדברים כי אם
 על ידי מעורר כדרך בני אדם פועל מלחמה ריבוא אף יריחו
 כדי שיתעוררו ופה לחלחלה . וגם כן ביום ראש השנה שהוא ביום
 הנועד מקדש לדון כל באי עולם וכמו שאמרו ז"ל הראש השנה כל בני
 העולם עובדין לפניו ככני מרון כלומר שהשגחתו על מעשה כל אחד
 ואחד בפרט ואם זכיותו מרובין ילא זכאי . ואם עונותיו מרובין
 בכדי שראוי לחייבו מחייבין אותו למות או לאחד מן הגזרות כפי מה
 שהוא חייב . על כן נרך כל אחד להעיר טבעו לבקש רחמים על
 חטאיו מאלוהי הרחמים כי אל חנון ורחום הוא נושא עון ופסע ומטאה
 וקנה לשמים אלו בכל לבט וקול השופר מעורר הרבה לפי כל שומעיו
 וכל שכן קול התרועה כלומר הקול הנשבר . ומלבד התעוררות
 שבוים לו לאדם וזכר בדבר שיסבור יא' לבו הרע בתאוות העולם
 ובחטאים בשחיתו קלות נשברים כי כל אדם כפי מה שירא בעיניו
 ובחזונו ימנע ויכן לבטו ויבין בדברים והיינו דאמר רב יהודה בראש
 השנה תוקעין בשל זכרים כלומר הכהנים הכפופים כדי שיזכור האדם
 בראותו אותו שיכוף לבו לשמים ורבי לוי פסק הלכה כמותו ומהגן של

תגה
 אחר
 אשון
 שיר
 השני
 זוכה
 ונתו
 מרבו
 ואם
 אלא
 כמים
 דריה
 זע"פ
 ותנה
 כמים
 ה ז'
 ידיו
 אחר
 אחר
 בלים
 ז' לה
 דולה
 ופילו
 ופילו
 זכרון
 מיד
 אורש
 הרי
 דאה
 רתנו
 כולן
 תונת
 זורת
 ארים
 ככ"ן
 שלא
 כונו
 עלה
 ז"ל
 גשה
 י
 נו
 יוכל
 אותה
 הכים
 אחד
 דת
 :

ספר ההינוך מן ספר במדבר פרשת פינחס

יראל כן: מדיני המלוא מה שאמרו: ל שיעור השופר הוא כדי
שיחזנו חסד כידו ויראה לבאן ולכאן וכל השופרות כמדריס קין משל
כרס מפני שהוא קרן. פירוש כל מה שהוא שופר כלומר שהוא תולד
שלשן השופר הכי משוער לעולם דכרשש לו חלל כגון השופר של כסע
שיש לו חלל שהזכרת בתוכו. וכל שופר בעולם שיש לו חלל כמו
שפיהשנו כבר לתקוע בו בראש השנה לאמקוי קרני ראש ושאר קיות
שקרניהם אינם ככללים בלשון שופר כלל לפי שאין בהן דבר תולד חלל
הזכרות לכד חבל קרן הפרה חף על פי שהוא ככלל שופר שהרי יש לו
עקבות וזכרות אינו כשר מפני שהכתוב כללו עם הפסולין שקראו קרן.
ועדכתיב כבוד שורו וגומר. וקרני ראש קרניו נשלח לפי פירושו
זה הכלל הקרנות שהעולם פסולין לתקוע בהן כר"ה חן ויקרני הכסעים
זהרתיים וגם התישים ועזים לפי שלא מצונו בעולם קרנות חלולין
חון מחלו ושל מרה כי קרני כל החיות אינם חלולין ונמצא שאין בכלל
בלשון שופר מצותה התורה לתקוע ושל מרה גם כן ככר הוליוו הכתוב
מוכלל הכסעים והכניסו עם כלל הפסולין מפני שקראו בשמים. ואל
יקשה בעיניך לדברינו אלה שהרי הכתוב קורא שופר התישים בלשון
הפסולין בדכתיב והלפיר קרן חותם בין עיניו שהענין שהוא היה
במראה הנכונה והודיע הכתוב שהיה נראה אלכניא לרוב מוקף הפסיר
כאילו היה לו קרן כלומר שהיה חזק וכולי נקמות ואין הענין שיכניסנו
הכתוב עם הפסולין כלל כי אם בהפך לכל ענין. והארכי ילך בני
מועט ככאן לפי שהפירוש הוא לתתם במקמה זו חזון קרוב ואשר היו
לפניהם פירוש בענין אחר. וכן מצונו הגולה מה שאמרו ו"ל סכל
הקולות כשרין בשופר. ואמרו גם כן שאם גרדו השופר עד שהעמידו
על גלדו כשר. ומה שאמרו ו"ל שיש טוב של ראש השנה שאל בשבת
אין תוקעין בו שופר גזירה שעה יטלנו ישראל אחר ויוליכו
ד' אמות ברשות הרבים ויבא לידו איסור שקילה ודבר זה לא גזרו אותו
מכאן במקום שיש עם ב"ד הוא גדול בהכונה ודוקא שתוקעין אותו
עם בשיבת הב"ד. והרמב"ם ז"ל כתב שדרך להיות הב"ד שנת
לא ושייב"ב"ד מעולה וזאתן שקדשו את החדש. ואני שמעתי
שהרב"ר יצחק אלפסי ז"ל היה תוקע שופר בשיבתו בשבת. וצאתה
כני אס תזכה תכחד לך העוב בעיניך. וכן מצונו המלוא מה
שאמרו ו"ל שתייב אדם לתקוע כר"ה שלש תקיעות של שלש כלומר
שלש פעמים תקיעה ותרועה ותקיעה נמצא שכן שלש תקיעות ושלש
תרועות ופירוש תרועה כתרומה ויבא. וענין יבא הוא קול שבור
במוקול יללה. נמצא שהתורה צוה אותנו לנשות השופר קול
הדומה לקול יללה ומפני שמקומות העולם חלוקים בענין יללה
שחוקים אחד מיללין בגנימות נסות ובמקום אחר בדקות ובמקום
אחר עושין הכל נסות ודקות נהגו בכל מקום ומקום להיות מתרועעין
כר"ה על דרך שהיו מיללין איש איש במקומו וכסן היו יוצאין ידי חובתן
במנה שהתורה צוה בקול יללה ונתייב זה שהיה בשום מקום ככך
היה יוצא ידי תורה בכל מקום ואפי' שבמקומו אין מיללין כן שהרי
קיים בנבנת הכתוב ועשה ביום זה יללה בשופר עד שקשר אבהוזה
ישר בעיניו להיות ישראל חלוקים במנהג התרועה זה ככה וזה ככה
שביעה תורה כתי תרועה וקבץ כל המנהגים והתקין שהיו תוקעין
בכל המקומות בשום ולצאת ידי תובה מכלל היללות שבעשות בעולם
תיקן לעשות התרועה כג' דדין בעין גנימות נסות דהיינו שבריס
וכעין גנימות דקות דהיינו שאנו קורין תרועה ויעוד כד אחר גנימות
לפניה שאנו זריכין לתקוע שלש שלש פעמים שלש. ודין שופר
שנסדק לאורכו או לרחבו ויכבוסתונו במינו או שלא במינו.

ראשי המטות

יש בה שתיים מצות. אחת מצות עשה. ואחת לא תעשה.

אין מנצחין במטות הפרת נדרים כלומר שדנין כמי שגדר כאשר
תלוא התורה שנאמר איש כי ידור נדר וגומר. כמו שכתב
עכאור בפרשה. וכתב הר"ם כמול במטות וזוה לשון ואין הענין
שכתחייב להפיר על כל פנים וזה הענין בעלמנו הכן ממיני כל זמן
שתשמיעני מוכה דין אחד מהדינין שאין זו מצוה כפעולה מהפעולות
בהכרח ואולם התורה היא כבידתו מענין שניתן בדין זה שדבר זה
אולם היות הכנה האם מעירין כבר ביאר הכתוב זה ודקדקו ובחנתו
הקבלה שהכל יתדר הכדר לכל ענין כן השבועה וההערה על זה ויאמר
לא יזהר דברו. ודרשו ז"ל הוא אינו מומל אכל אחרים מותלן לו
זה הכלל שאין ראיה על זה מן הכתוב וזה ע"כ ככר אמרו התר מדריס
פירשין באור ואין להם על מה שימנונו אלא הקבלה האמתית לכה
ע"כ. וזהו מכלל זה לדעתנו לפי הדומה כי כתיב החכם היוונות
את הכדר כעלות התורה או שלשה הדיוטות ועש. הענין ככל אשר
תלוא התורה עליו כגון וכשר או קיימו עשה. ואם פירשו הכדר
שלש כעלות התורה כגון עני הדיוטות או יחיד שאינו מומל אפי'
שהתדרס אינו היתריש עליהם עשה כישול עשה זה וענין שכתתי
למעלה בענין נמות הנחלות שהאומר ומוזה אל ירשני בני אפי'
שדבריו בטלים יש עליו עונש ביטול המלוא דעבר אהרמל דמלכל
שנה אותנו כדן הירוש. ואלום הרמב"ם ז"ל כתב שאף למנות דין
זה כלל מתסבון המלות וזה לשונן וזה שהפרת נדרים לא
תמנה לפי שהיא שלילת שנסתייב לעשות כל היוצא מפינו ושלח נחל
דברינו רק על פי האם או בעל ע"כ. ודברי פי חכם חן.
בשרשי ענין הכדר והשבועה וההיתר שלהם כבר הרחבת
האומר כן כאשר השיגה יי בסדר וישמע יתרו באזהרת לא תשא.
מדיני המלוא מה שאמרו ז"ל כל בני נדרים כנדרים חרמים
כחרמים שבועת שבועות נדרות כנדרות כגון האומר קונס קונס
קונס הרי אלו בניוין לקרבן חרף חרף הרי אלו בניוין
לפרס. גוף כות פיה הרי בניוין לנדרות. שבועה שקונה
במנה הרי אלו בניוין לשבועה. וענין לשונות אלו שאמרו חכם
שהם נידונין באילו הוציא האדם בשפתיו הלשון חרף ולא נחשו למה
שאלו מצריכין פיו ולכו שוין והרי לא הוציא הכדר כתקנו. הטעם
מפני שיש כלשונות אלו משונות הענין של המומע יגור עליו שזאת
כוונת הנשבע או הכדר ואחר שכן הוא הרי הוא באילו אחר הכדר
כתואר כתקנו שאם לא תאמר כן נמצא שאין בעלנין גדרו שבועה
לעולם

לעולם וזה אינו באמת . וכן מה שאמרו"ל שארבעה נדרים קן שהן
 מותרין בלתי מותרין לגמרי שאין נריכין שאלה לחכם וכדעת שמואל
 בפרק ארבעה נדרים דהלכתא כותיה . ולאו קן נדרין וירוחין נדרין
 הווי נדרין שנגזר נדרי אונסקין ושם באותו הפרק נזכר כינד בכל אחד
 ואחד . ונרטיק בירושלמי גבי נדרין וירוחין . א"ר זעירא דלא
 דמייר ששין מעמידין אכל אם היו מעמידין נריכין היתר חכם כל'
 אם היו מעמידין דבריהם כלומר שלא נדרו איתו נדר לזר אלא בדוקא
 נדרו אותו נריכין שאלה לחכם והוא הדין בודאי לשאר השלשה הנריכין
 במשנה שאם היו מעמידין דבריהם נריכין שאלה לחכם . ומיהו
 בכל ענין החכם מותרין כל זמן שימלא פתח להתיר כלומר שימלא שם
 ענין שיאמר עליו הנדר אילו הייתי יודע כשיעת הנדר דבר זה לא
 הייתי נודר ואילו בנוול פותחין להתיר וכלכד שיחא הנוול נולד מנו
 אכל לא בנוול שאינו מנוי . קן הוא מפורש במרחא דנדרים .
 וכן נמי פותחין בחרטה וכדפסק רבא עטמיה דרב כחזון במסקנת
 נדרים דפותחין בחרטה וזוקקין להתיר אפילו למי שנשבע בחלבי
 ישראל שהיו שבעה חמור' . ודוקא בחרטה מעיקרא כגון לבזה עליך
 כלומר שנתן הכעס נדר אותו הנדר ואחר כתיישה דעתו תוהא
 בנדרו לגמרי ואינו רוצה בו כלל אכל אם נתחרט עכשיו ממעת ענין
 שנתחדש לאחר שנגזר ופסן הוא בנדרו עד עכשיו ממעת ענין
 מעלייתא ואין פותחין בה כלל שהרי כל הכח ליטאל על נדרו ודאי
 נתחרט הוא עכשיו ואם קן לא היינו נריכין בנדרה לחזר למחז פתח
 היתר נדר . ומינו במרחא שהיו מחזירין למחז פתחים לנדרים
 אלא ודאי האמת כמו שכתבנו דבענין חרטה דמעיקרא . ועוד של
 יסוד היתר נדרים הוא טענת שגגה או אונס שהתורה אומרת האדם
 כשכועה פרט לאונס . וכמוקן בענין פיו ולבו פיון . וא"כ משום
 חרטה דמעכשיו אי אפשר לתלות שגגה או אונס בעת השכועה כלל
 אכל בחרטה דמעיקרא יש טענת שגגה ואונס שהרי מודה עכשיו
 שלא היה עושה הנדר מעיקרא וביקרא אם היה יודעה . ויש מגדולי
 המפרשים שכתבו דא"ל דפסקין הלכה כרבה אמר רב כחזון דפותחין
 בחרטה וזוקקין לחלבי ישראל ועכשיו כהנו להחזיר ולא כהלכה .
 ואין אינו זוקקין למי שנשבע בחלבי ישראל אכל במה שהוא כעין ד'
 נדרים הנזכרין בחכמה . ועוד דלא מודקקין לשכועות אלא במלתא
 דאית בה מחזה כגון עשיית שלום בין איש לאיש או בין אדם לחבירו
 וכיוצא בענינים אלו . וכן אמרו"ל בענין זה שהיתר נדרים כג'
 הדיוטות ואפילו דלא געירי וסבירי . והוא דמוסרי להו וסברו
 וכשחד מטייהו גמיר מ"מ . וכמוקן אמרו שהיתר נדרים ביחיד אם
 הוא מוזה והוא הדין כל היכא שיש לו רשות להתיר נדרים מיהו שהוא
 סמוך שדינו כמותא . ויש שמירשו שכל שהוא חכם גדול בישראל
 ואפילו היום שאין לנו . סמיכה יקרא מומחה זמכיריו חלוקין עליו .
 ודין החיור תוך כדי נדר מנדרים ושכועות שחזרתו חרה . וזה
 שאמרו שהם מפרין כל נדר והכעל נדרו עינו ודברים שבינו לבינה .
 ודין האומר כל נדר שאדור על שנה זו או חמלאן עד עשר שנים הריהו
 בטלים . ודין שנים נדרים להחזיר ופירושו להקל . ודין שאין אדם
 אוסר דבר שאינו שלו . ודין האומר לחבירו ככרי אסור עליך או ככר
 זה . ודין המודר הגאה מחבירו שפירע לו את חובו . ודין הנודר מן
 הכסר שמוטר ברובט ואם אמר כסר זה אסור אף ברובט . ודין מי
 שנאסרה הנאתו עליו שמוטר ללמדו תור' חבי' אכל לא שבכת לפי
 שנטלין עליה שבר . ודין עוה שאמרו בנדרים הלך אחר לשון בני אדם
 באותו מקום ובאותו לשון ובאותו זמן שנגזר קו שנשבע . ודין התרת

נדרים שהוא כל היום כלומר לילה ויום לא מעת לעת שנאמר ביום
 שמעו . ויתר רובי פרטיה יתבאר בארבעה במסכת יא המוכרת על
 זה והיא מסכת נדרים (י"ד ס' רל"ג) . ונוהגת מזהו חכ"מ
 וככ"ו בזכרים אכל לא נקיבות שאין ראיות להתיר נדרים . והנזכר
 על זה והתיר את הנדר שלא כמדות התורה בלדדן שכתבנו ח"פ
 שאינו היתר בטל עשה זה כמו שכתבנו בראש המנוה :

תו שנמנענו שלא לשנות פה
 שמיחב כפשותינו כדבור
 ואע"פ שהוא בלא שכועה .
 ואכלה הם הנדרים כגון שיאמר
 האדם פירות העולם או פירות
 עבודה פלונית או עין פלו' של
 פירות חסורין עליו וכמו קן
 שיאמר אשתו חסורה עליו
 וכיוצא באלו הענינים שמיחב
 לקיים עליו ועל זה כאמר ל'א
 חלוקי דברו זעירא"ל לא יעשה
 דבריו חולין כלומר שיחייב על
 עפשו דבר ולא יקיימהו . ולשון
 גמר שכועות אמרו"ל לקוננות
 עובר משום אלא יחל דברו .
 וכן ככל מה שידור האדם לקרן
 או לבדק הבית או לנדק או
 לח"כ וכיוצא בהן עובר עליהן
 משום לא יחל דברו . אכל

הג"ה
מהמחבר
 בושע למלך

אכל אינו לוקה עליו לפי שאין
 בו מעשה כ"כ לא ידעתי למה
 שאם אמר על ענינו איזה דבר
 ואכל מן האיסור אין לך מעשה
 גדול וזה . ובפי' כתב הר"ם
 שלוקה על לא אזהרמה שהורכו
 לומר שהנשבע לוקה אף שאין
 בו מעשה היינו כשכועה דלעבר
 כגון שנשבע שאכל ולא אכל או
 שלא אכל ואכל אכל כשכועה שלא
 יאכל ואכל כהא פטיטא דלקי :

בענינים אחרים כגון הנודר לחבירו דבר או האומר דבר פלוני אעשה
 או לא אעשה שלא כלאן נדר ואיסור וקונמות אע"פ שהוא מוכתר
 ולא יעשין רק פחותי הנפש כבני אדם אינו עובר בלא יחל אלא
 בענין שכתבנו . ואמנם על הכל כאמר בתורה מדבר שקר תרחק .
 והרמ"ב ק"ל כתב ששתי מצות חלוקות הן נדרין גבוה ונדרי טבין וכמו
 שכתבנו למטה בסדרי ציתא במצות קיום מוצא שפטים . שורש
 המנוה בענין הנדרים והשכועות לקיים בלדדן כחכתי ככר בסדר
 וישמעיתו בלא לא תשא . בדיני המנוה מה שאמרו"ל הוא
 אינו מוחל אכל אמרים מוחלין לו כגון שלשה הדיוטות או יחיד מויחה
 עמו שכתבנו במנוה הקודמת והוא הדין גם כן שנשאלין על ההקדשות
 ועל הנדקות כל זמן שלא באו לידי הבאיה ואפילו על התרומה ועל
 החלה אמרו"ל שנשאלין עליהן עד שלא באו לידי כן . ויתר
 פרטי המנוה מכווארים כמסכת נדרים (י"ד ס' ר"ג) . ונוהגת
 בכל מקום ובכל זמן בזכרים ונקבות ועובר על זה נזכר או אסר אסר
 על נפשו בלא שכועה ולא קיימו עכר על לא זה אכל אינו לוקה לפי
 שאין בו מעשה . וזהו שאמרו"ל שהנשבע ומחר ומקלל חבירו בשם
 לוקה אע"פ שאין שם מעשה וזה הנשבע אכל משום לאו דלא יחל
 ככר או איסר שלא כשכועה אין בו חלקות :

אלה מוסעי

יש בה שישה מצות . ב' מצות עשה . וד' מצות לא תעשה :

תח שנשעו ישראל לת לשכט לוי ערים . לשבת בהן אסר שאין
 להם

ספר החינוך מן ספר במדבר פרשת מסעי

כחמכת זכות (ושם) . ונוהגת מזוהזו בזכרים ונקבות בכל זמן שאין זכרים ולא להרונם שום חוטא וח"פ ש' ליזכרו שששה מצעפה שיתחייב כותב כ"ר . וכמון הכותב אלו חייבין להכילו לט"ד וזה ידועו . ועובר על זה והרגו לחוטא קודם שיביא לב"ד חפילו אס' היה דינו שיתחייב כ"ד דין ההרגו כדן הונח והרגו על ין כיוון הכותב אס' יש עדים :

תי שנטו כית דין של ישראל להשליח זכה נפש בשגגה מעירו ולהשיבו בערי מקלט . שאלמו והשיבו אורה העדה אל עיר מקלטו . וגומר . וישבבה עד מות הכהן גדול וגם המכה גם הוא בכלל מנות עשה זה שאלמו עליו כי בעיר מקלט ישב עד מות הכהן גדול : כשרשי המזוה לפי ששון הריחה חמור עד מחו סבה השחת העולם עד שחמורז"ל שהורג נפש מיוחד חפילו עשה כל המזות אינו ניצל מן הדין שאלמו אדם עשוק בדם נפש עד בור ימוס אל יתזכרו . ולכן ראו למי שהרג חפילו שוגג מכיון שגחת תקלה גדולה כוונתו ידו שיטעור עליה ע"ג גלות שקול כמעט כבער מיתה שפטר האדם מחיובו ומחרץ מולדתו ושוכן בלימיו עם זרים . ועוד יש תיקון פעולם במזוה כמו שביאר הכתוב שיכל עכ"ז מיד גואל הדם לכלי הרגו על לא חוסס הכפוי שהרי שוגג היה . ועוד תועלת בדבר לכלי ראו קרוב המוכה את הרומח לעיניהם תמיד בתוקם שנעשה הרעה וכל דרכי התורה כועס וכל כתיבותיה שלום . כדנינו המזוה מה שאלמו ז"ל שאין הרומח בשגגה גולה אלל אס' כן מת הבהרגו לשעה שהרגו אלל חבל בוא"פ שאלמוהו למיתה והלה ומת חיוזה גולה שו"א הוא בעלמקורם מיתתו או הרוח נכנסה בחבורה והרגתו . וחפילו שחט בו שני סימנים ועמד מעט ארי גולה על ידו . ומה שאלמו שישאל גולה אס' רחם עבד או גר תושב . (וב"ט עבד שהרג ישראל או גר תושב) וכן עבד שהרג עבד או גר תושב שאלמוהו וביה לנטי ישראל לחקת משפט ולגר הגר בתוקם . אלל גר תושב שהרג את ישראל ב"ד מיד בין שוגג כהרג עליו : עכ"ס שהרג את עכ"ס ח"ן ערי מקלט היו קולטין אותו . ומה שאלמו שהכן גולה על ריגת אביו והאב בריגת הבן וכד"ה שלל בשעת לימוד אלל בשעת לימוד והוא שוגג שכונתו היתה ללמוד ולהעיל לו בחכמה או באומנות סטור מגלות . וכן הרב את תלמידו כיוון . ומה שאלמו שתלמיד שגלה מולין רבו עמו שאלמו ונס אלל חמת מהערים האלהותי . ודרשו"ל עשו לובל שיחיה . והחכמה תחיה את בעליה . ודין אשה או עבד ושפחה שגלו אס' חייב הכהן או האב במונותם ע"ה . ודין הונח שמת קודם שיגלה שזולתיין עמדותיו לשם . ודין בנות שהרג בעיר מקלט וכן לוי שהרג במדינתו ודין ח"ו זהו שונא שאלמו עליו כי באיזה הרגו . ודין מה שאלמו שכל שהרג נפש בדרך ירידה גולה וחפילו עליה שהיא לורך ירידה . וכן שברך עליה אינו גולה וחפילו בירידה שהיא לורך עליה . ודין הונח שרצו בני עיר מקלט לכבדו חמיהם שאלמו להם רונח אלו ואס' אמרו לו ח"ך על פיכן מותר לקבל מהם . ודין מוכח שקולט רונח בשגגה ודוקא גגו וכמוכח בית עולמים ודוקא כהן ועבדה בידו אלל אחר לא . ולא היו מניחין אותו עס אלל לשעה ואחר כך מוסרין לו שונאים וזולתיין אותו לעיר מקלטו . וכד"ה אב מחוייבי גלות מן הדין אלל מי שפחד מן המלך שלא ירגנו בהוראת שעה וכרח למוכח ונסמך וחפילו הוא זר הרי זכ"ל ואין לוקחין אותו מעל המוכח לעולם כן ראויתו שכתב הר"מ בתו"ל . ויתר פרטים עבאריס במסכת נכות

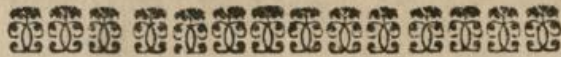
לס' חלק'סרן שאלמו צואת בני ישראל ונתנו ללויים מנחלת אחוזתם ערים רשברת ונחזור בסוף הפרשה כ"ר הערים אשר הרגנו ללויים ארבעים ושמונה עיר . ומאלה הפרדים של לויים היו מהם ערים מיוחדת להיות מקלט הרונח . ואלס בכלם היו לו מקלט . וכסדר שופטים במונות ערי מקלט נכתוב בע"ה מה בין מיוחדות לכך לאותן האחרות והיו קולטות אותן כנדדים ידועים כמו שמופרש בכתוב ומכואר במסכת זכות . שורש המזוה זו ידוע הוא כי שט' הלוי מוכר השבטים ונכון לעבודת בית יי' ואין לו חלק עם ישראל כנחלת שדות וכרמים אלל ערים היו לריכוס להם על כל פנים לשבת הם וכניהם וטפם וכל חיתם וצמחי גודל מעלתם וכשר פיעלם ואין עברם נכחה הרנס לקלוט כל הורג נפש בשגגה יותר מארצות שאר השבטים אולי תכפר עליו אדמותם הנקודשת בקדושתם . ועוד טעם אחר בדבר כי הכותב אס' לכדי ידועים במעלות המדות וחכמות נכסדות ידוע לכל שלא יסתמו אל הרונח שיכלל אליהם ולא יגעו בו ואף כי יהרגו אחד מחובביהם או מגוליהם אחר אשר בפתע בלא איבה יהרגו ועל השבט הזה הכתוב נאמר האומר לאבינו ולאמו לא ראויתו כלומר שלא יעשו דבר בעולם זולתי מדרך היושר ועל כיוון האמות ולא ישה לבם אהבת אדם וחפילו אהבת אכזרס ואכזרס יכניס שהטבעת חייב אהבתם ותכריחה זכבל סכן אהבת שאר בני אדם . ועוד כתבתי בענין עוד טענה אחרת בסדר בהר סיני : דיני מזוה ווקצרים וכמונות הנסמכות אליה כגון אזהרת מה מורש עריסם לא ימכר שנסדר בהר סיני כתבתי קנת מן הדינים : וכמון כן במונות להקדיל ערי מקלט שנסדר שופטים נכתוב ניהם בע"ה ששלשם מענין אחד הם . ואס' נעשר לדעת הפוק והפק בהם (ה' שמיטה ע"ג) . ונוהגת מזוה זו כיוון שישאל שריוין על אדמותם והיא מן המזות המוטלות על הציבור כולם ויתר על ראשי העם ולעיתים לבוא אחר ירושה וישיבה מיד נקיים מזות עשה זה במהרה בימינו אמין :

תט שמוניענו שלא להרוג החוטא כסדרהו עשה מעשה החוטא שיתחייב עליו מית הקודם שביארו לב"ד אלל כתחייבנו להכילו לפני ב"ד וככילא עליו העדים לפניהם והם ידועו כמה שהיא חייב שאלמו ולא ימות הרונח עד עמדו וגומר ולשון מיכילתא יכול שיהרגו אותו ומהרגו או שאלף ת"ל ולא ימות הרונח עד עמדו וגו' . וחפילו ראונו ב"ד גדול שהרג יהיו כולם עדים וישאו יעדותם אלל ב"ד אחר שידועו . ועוד אמרו במכילתא הרי עדה שראו אחד שהרג את הכפוי יכול יהרגו אותו עד שלא יעמיד אלל בית דין ת"ל לא ימות הרונח עד עמדו : משרשי המזוה לפי שעיני דייבי כפשות הוא דבר קשה מואר שרין דקדוק גדול ביותר . וכשניו העדה להיות מוצלים הכדון בכל דבר הראוי להעילו ושפילו לא שיטו הדין כדי להעילו חליהם וכמו שדחשו"ל ושפטו העדה והעילו העדה כלומר שחייבים להפק בזכותו ואס' יש לו זכות יעלוהו ואס' לאו יהרג . ועל כן הוזהרו שיביא הדין על כל פנים לפני בית דין ולא ידועו העדים שראו הדבר בעיניהם לעולם כי אולי מתוך ראותם העיני לא יוכלו להפק בזכותו כי יתעורר לבנם בחייבו על כל פנים . דיני המזוה כגון מה שאלמו ל"ד בניה דברים אמורים שלא כהרוג החוטא עד שביארו לב"ד . כשעבר ועשה החטא . אלל מי שהיה רודף אחר חבירו להרגו או אחר נערה ומאורסה והוא יהרוהו ולא נזכר מלרדוף א"פ שלא קבל התראה חייבים אנו להורגו ומוזהרין עליו וכמו שכתוב בע"ה בסוף סדר כי תלא באזהרת וקנותה את כפה לא תמוס עיניך ויתר פרטים

אכל כולן רואין כבעל העבירה ונתבאר זה בפרק כיצד בעדים במסכת מכות .

תיב שלא נקח כופר כלומר סדיון ואפילו כל מונח שבעולם להציל נפש הרופח שלא להורגו שגאמר ולא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למוות . שורש מלואו ידוע שאם הורשו לדוני הארץ ליקח כופר מיד הרופח כמלא שכל הגדול מחבירו ועשיר ממנו יורגנו ואם ימרה אפיו עליו ויתן כשרו וכמלא חרב אים בחייו והישוכ בטל . מדיני המלוא מה שאמרו ז"ל שאפילו רצה גואל הדם למטרו ואמר לדין שהוא מוחל על דמו ושיקחו ממנו כופר אם ירצו איך ראשם ליקח הכופר ולא לפטרו בכל מחון שבעולם אלא יומתו כמלות האל עלינו ויתר פרטיה במסכת מכות (ה' רוצח פ"א) . ונוהגת בזמן הכית פזורים ונקבות שעכשו בזמן הזה אין לנו עסק בדני נפשות . ואמרו בבאן סנהג איסור זה גם בקבות ואע"פ שהן אינן דנות הענין כוא שאם אולי בזמן הזה מחמת מלכות או סכה אחרת יבוא ביד אשה ענין שיאכלו ממנה להציל נפש רופח כשכיל זומון שהיא מוזרת משום לאו זה שלא ליקח ממון ויילינו . ועובר על זה בין איש בין אשה ולקח כופר להציל הרופח עבר על לאו זה ועוכאו גדול מאד כי הוא סכה לאיבוד כמה נפשות מישראל :

תיג שלא נקח כופר מהמחוייב גלות מחמת שהרג שוגג לפוטרו מן הגלות שגאמר ולא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו לשבוע לשבת בארץ . ולפי עשועות זה לפי דומש יהיה למס פועל כלומר לא תקחו כופר על מי שהוא ינוס אל עיר מקלטו לשבוע לשבת בארץ מגורי אבותיו . שורש איסור לקיחת הכופר שהרג שוגג וכל ענינו כענין כורג מויד אין נורך להאריך בו הדיבור :

מכות (ה' רוצח פ"ה) . ונוהגת מלוא זו בזמן שישראל על אדמתן וסנהדרין של שבעים וחדשים הן במקומן המוכן להם בירושלם לדון דני נפשות ואם יעברו על זה כ"ד שבכל מקום ומקום ולא הגלו הרופח כסנהג בטלו עשה זה ועכשם גדול מאד לפי שהיא סכה לשפכות דמים :

תיא שלא ידבר העד בדיון אשר יעיד עליו כדני נפשות וזלתי בהגדת נעדותו לכדוה"ע"פ שהוא עשכיל וחכם שהעד אינו נעשה דין כדני נפשות שגאמר ועד אחד לא יענה בנפש למוות . וכתב הר"ם כמז"ל וכפ"ל בלאו כזה הענין שגאמר לא יומתו על פי עד אחד כלומר לא יורגו כמשפט העד ואמרו בסנהדרין ועד לא יענה בנפש בין לזכות בין לחובה וכיאררו שטעם זה הוא משום דמיתו כנוגע בעדותו . וכדני נפשות כלכד הוא ענין זה שאינו יכול לענות בו בין לזכות בין לחובה כנו שאמרו . משרשי המלוא מה שכתוב במלוא הקודמת לזו . מדיני המלוא מה שאמרו ז"ל שעד שהעד כדני נפשות ואמר אחר כן יס ללמד עליו זכות משתקין אותו שאין מקבלין ממנו להורות עליו משום דכר אחר שהוא עד עליו . כד"א כדני נפשות אכל כדני נפשות יש ליגד ללמד זכות או חובה אכל לא ימנה מן הדיון ולא נעשה דין שאין עד נעשה דין אפילו כדני נפשות וכד"א בדכר שריך עדים טן התורה אכל ככל דכריהם עד נעשה דין . ומפני כן נעשה דין בקיום שטרות דקיימא לן קיום שטרות דרבנן דאוריייתא עדים החתומים על השטר נעשה כמי שחזקה עדותן ככ"ד . ויתר פרטים בסנהדרין ובמכות (ה' עדות פ"ה) . ונוהגת מלוא זו בזכרים לכדס וכזמן הכית וסנהדרין בזקנותן כי אז דין דני נפשות ולא בזמן אחר ואו כלטרך לעדות אכשים על זה . ועד שהיעיד ועובר על זה ודבר כדן בין לזכות בין לחובה עבר על לאו זה אכל אינו לוקה עליו לפי שאין בו מעשה . והר"ם כ"ו"ל פירש זה הכתוב של לא יומת על פי עד אחד כלאו אחר והוא שלא לקבל עדות מיוחדת כדני נפשות והו כנון סיהיו העדים רואין אותו אחד מוחלון זה ואחד מוחלון אחר רחוק מן הראשון עד כדי שאין העומדין במלונות יכולין לראות זה את זה

נשלם ספר במדבר

